Ascetism ortodox, explicat pentru laici. Despre lupta cu patimile

Cartea lui Pavel Gumerov este menită să ajute creștinul ortodox în lupta sa cu patimile și obiceiurile păcătoase. Bazându-se pe Sfintele Scripturi, pe lucrările Sfinților Părinți și pe propria experiență preoțească, autorul dezvăluie caracteristicile psihologice ale comportamentului și gândirii unei persoane pe care Dumnezeu a judecat-o să trăiască și să se mântuiască în secolul XXI.

- Are nevoie un laic modern de ascetism?
- Capitolul I
- Capitolul II
- Capitolul III
- Capitolul IV
- Capitolul V
- Capitolul VI
- Capitolul VII
- Capitolul VIII
- Capitolul IX
- Capitolul X
- Capitolul XI
- Capitolul XII
- „Împărăția cerurilor suferă violență”
- Note

Recomandat pentru publicare de Consiliul Editorial al Bisericii Ortodoxe Ruse

IS R16-519-0875

© Mănăstirea Sretensky, 2016

Are nevoie un laic modern de ascetism?

Pe vremuri, în Rusia, lectura preferată era întotdeauna Filocalia, Scara Sfântului Ioan Scăldacul și alte lucrări mântuitoare de suflete. Din păcate, creștinii ortodocși moderni rareori citesc aceste cărți mărețe. Ce păcat! La urma urmei, ele conțin răspunsuri la întrebări care sunt foarte des puse la spovedanie: „Părinte, cum să nu mă enervez?”, „Cum pot lupta cu deznădejdea și lenea?”, „Cum pot trăi în pace cu cei dragi?”, „De ce ne întoarcem constant la aceleași păcate?”. La aceste întrebări răspunde știința numită **ascetism în teologie.** Aceasta vorbește despre ce sunt patimile și păcatele, cum să le combatem, cum să găsim pacea sufletească, cum să dobândim dragostea pentru Dumnezeu și pentru aproapele.

Cuvântul „ascetism” evocă imediat asocieri cu asceții antici, pustnicii egipteni, mănăstirile. Mulți consideră experiențele ascetice și lupta cu patimile ca fiind o chestiune pur monahală. „Ei bine, suntem oameni slabi, trăim în lume, ne vom descurca cumva.” Aceasta, desigur, este o concepție greșită profundă. Fiecare creștin ortodox, fără excepție, este chemat la lupta zilnică, la războiul cu patimile și obiceiurile păcătoase. Apostolul Pavel ne spune despre aceasta: *cei care sunt ai lui Hristos* (adică toți creștinii - *Pr. P.*) *au răstignit trupul cu patimile și poftele ei* (Galateni 5:24). Așa cum soldații depun jurământ și jură să apere Patria și să-i zdrobească dușmanii, tot așa un creștin, ca războinic al lui Hristos, în Taina Botezului jură credință lui Hristos și „se leapădă de diavol și de toate lucrările lui”, adică de păcat. Aceasta înseamnă că urmează o luptă cu dușmanii cei înverșunați ai mântuirii noastre: îngerii căzuți, patimile și păcatele. O luptă nu pentru viață, ci pentru moarte, o luptă dificilă și zilnică, dacă nu chiar la fiecare oră - „visăm doar la pace”. Și prin urmare, expunerea asceticismului ortodox este cea mai potrivită pe baza învățăturii despre cele opt patimi omenești și lupta cu ele [1] .

Cuvintele „ascetism” și „ascetism” provin din verbul grecesc „askeo”, care înseamnă „a prelucra cu pricepere și sârguință”, „a lucra pe materiale brute și a practica acest lucru”. În Grecia păgână antică, sportivii erau numiți asceți, deoarece își petreceau timpul antrenându-se și exercițiindu-se constant și, în același timp, duceau un stil de viață strict, abstinent. Mai târziu, numele de „ascetic” a fost atribuit persoanelor care se străduiesc pentru abstinența și dobândirea virtuților.

Astfel, munca unui creștin pentru a-și mântui sufletul poate fi comparată cu munca unui atlet care își întărește trupul și voința prin exerciții constante sau a unui războinic care practică arte marțiale pentru a fi mereu pregătit pentru acțiunea militară.

Mi-am compilat modesta lucrare pe baza Sfintelor Scripturi, a scrierilor ascetice patristice și a propriei mele experiențe preoțești. Învățătura Bisericii despre patimi și lupta împotriva lor este transferată în carte pe pământ modern, pentru creștinii ortodocși, pe care Dumnezeu i-a judecat să trăiască și să se mântuiască în secolul XXI. Mi-am luat, de asemenea, libertatea de a folosi unele cunoștințe din bagajul psihologiei practice, aplicate, regândindu-le în conformitate cu învățătura sfinților părinți despre lupta împotriva patimilor, căci Sfântul Teofan Zăvorâtul a citat analogii psihologice în lucrările sale și chiar a cerut întocmirea unui manual în care să se combine creștinismul și psihologia. Psihologia studiază mecanismele comportamentului și gândirii umane. Psihologia practică ajută o persoană să facă față înclinațiilor sale rele, să depășească depresia, să învețe să se înțeleagă cu sine și cu oamenii, iar cunoștințele psihologice pot fi foarte utile în lucrarea spirituală.

Problema este că psihologia nu este o singură disciplină științifică, precum fizica, matematica, chimia sau biologia. Există multe școli și tendințe care se autointitulează psihologie. Psihologia include psihanaliza lui Freud și Jung, dar și tendințe noi, precum programarea neurolingvistică (NLP). Unele tendințe în psihologie sunt complet inacceptabile pentru creștinii ortodocși. Prin urmare, trebuie să acumulăm cunoștințe puțin câte puțin, separând grâul de neghină.

Înainte de a începe să studiem principalele patimi și metodele de combatere a lor, să ne punem întrebarea: de ce luptăm cu păcatele și patimile noastre? Recent, l-am auzit pe un celebru teolog ortodox, profesor la Academia Teologică din Moscova (nu-i voi pomeni numele, deoarece îl respect foarte mult, mi-a fost profesor, dar aici nu sunt fundamental de acord cu el), spunând: „Închinarea, rugăciunea, postul – toate acestea sunt, ca să spunem așa, schele, sprijin pentru construcția clădirii mântuirii, dar nu scopul mântuirii, nu sensul vieții creștine. Iar scopul este eliberarea de patimi.” Nu pot fi de acord cu aceasta, deoarece eliberarea de patimi nici ea nu este un scop în sine, iar adevăratul scop este vorbit de Sfântul Serafim de Sarov: „Dobândește un duh pașnic – și mii de oameni din jurul tău se vor mântui.” Scopul vieții unui creștin este dobândirea iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele. Domnul Însuși vorbește doar despre două porunci, pe care se bazează întreaga Lege și profeții. Aceasta este: „ *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău* și *să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți”* (Matei 22:37-39). Și mai departe: „ *În aceste două porunci se cuprinde toată Legea și proorocii”* (Matei 22:40). Acestea sunt cele mai importante porunci, a căror împlinire este sensul și scopul vieții creștine. Iar eliberarea de patimi este doar un mijloc, la fel ca rugăciunea, închinarea și postul. Dacă acesta ar fi scopul, atunci nu am fi departe de budiști, care și ei caută detașarea, nirvana.

Însă este imposibil ca o persoană să împlinească cele două porunci creștine principale în timp ce patimile îl domnesc. Supus patimilor, păcatelor, el se iubește pe sine și patima sa. Poate o persoană vanitoasă și mândră să-L iubească pe Dumnezeu și pe aproapele său? Și cineva care este în deznădejde, mânie, slujind iubirii de bani? Întrebarea este retorică.

Slujirea patimilor și a păcatului nu-i permite unui creștin să împlinească porunca cheie a Noului Testament – porunca iubirii.

Capitolul I

Patimi și suferințe

Din limba slavă bisericească, cuvântul „patimă” este tradus prin „suferință” (de unde, de exemplu, „purtător de patimă”, adică cel care îndură suferința, chinul). Și într-adevăr, nimic nu-i chinuie pe oameni la fel de mult ca propriile lor patimi, păcatele adânc înrădăcinate.

La început, ele servesc la satisfacerea nevoilor păcătoase, apoi oamenii înșiși încep să le slujească: *oricine păcătuiește este rob al păcatului* (Ioan 8:34).

În fiecare patimă există un moment de plăcere păcătoasă pentru o persoană, dar cu toate acestea patimile îl chinuie, îl chinuie și îl înrobesc pe păcătos.

Cel mai frapant exemplu de dependență pasională este alcoolismul și dependența de droguri. Alcoolul și drogurile devin nu doar parte din sufletul unei persoane, ci intră și în metabolism, devin parte a proceselor biochimice din corpul său. Adică, această dependență este spirituală și fizică. Și trebuie tratată în două moduri: atât sufletească, cât și trupească. Dar la rădăcină stă păcatul, pasiunea. Familia unui alcoolic sau dependent de droguri se destramă, este concediat de la serviciu, își pierde prietenii, sacrifică totul pasiunii. O persoană dependentă de alcool și droguri este gata să comită orice crimă pentru a-și satisface pasiunea. Nu fără motiv, marea majoritate a crimelor sunt comise sub influența alcoolului și a drogurilor.

Alte pasiuni pot înrobi sufletul nu mai puțin, dar în acest caz sunt întărite și mai mult de dependența fizică.

Oamenii departe de Biserică, de viața spirituală, văd adesea în creștinism doar interdicții. Ei spun că au venit cu niște tabuuri, restricții, pentru a le îngreuna viața oamenilor.

În Ortodoxie nu există nimic întâmplător sau superfluu, totul este armonios și natural. În lumea spirituală, ca și în lumea fizică, există legi care, asemenea legilor naturii, nu pot fi încălcate, acest lucru va duce inevitabil la o catastrofă. Unele dintre aceste legi sunt exprimate în poruncile care ne protejează de necazuri. Poruncile, preceptele morale pot fi comparate cu semne care avertizează asupra pericolului: „Atenție, tensiune înaltă!”, „Nu intrați, vă va ucide!”; „Stop! Zonă de contaminare cu radiații”, „Otrăvitor”, „Toxic” etc. Desigur, ni se dă libertatea de alegere, dar dacă nu ținem cont de aceste precepte, atunci nu ne putem ofensa decât de noi înșine. Păcatul este o încălcare a unor legi foarte subtile și stricte ale naturii spirituale și dăunează în primul rând păcătosului însuși. Și în cazul patimilor, răul cauzat de păcat crește de nenumărate ori, deoarece păcatul devine permanent, capătă caracterul unei boli cronice.

Cuvântul „pasiune” are două înțelesuri.

În primul rând. După cum spune Sfântul Ioan Scărmănatul: „Patimia este chiar viciul care s-a înrădăcinat în suflet de-a lungul unei lungi perioade de timp și, prin obișnuință, a devenit, ca să spunem așa, proprietatea sa naturală, astfel încât sufletul tinde de bunăvoie și de la sine spre ea.” Adică, patima este deja ceva mai mult decât un păcat, este o dependență păcătoasă, robie față de un anumit tip de viciu.

Al doilea sens al cuvântului „patimă” unește un întreg grup de păcate. De exemplu, în cartea „Cele opt patimi principale cu subdiviziunile și ramurile lor” compilată de Sfântul Ignațiu (Brianchaninov), sunt enumerate opt patimi și apoi este dată o listă de păcate unite de această patimă. De exemplu, MÂNIA: „Neliniște, acceptarea gândurilor furioase, visarea la mânie și răzbunare, indignarea inimii cu furie, întunecarea minții, strigătele neîncetate, certurile, înjurăturile, lovirile, împingerile, crima, ranchiuna, ura, dușmănia, răzbunarea, calomnia, condamnarea, indignarea și resentimentele față de aproapele” [1] .

Sfinții Părinți vorbesc de obicei despre opt patimi:

1) lăcomie,

2) fornicație,

3) iubirea de bani,

4) furie,

5) tristețe,

6) deznădejde,

7) vanitate,

8) mândrie.

Unii, vorbind despre pasiuni, combină tristețea și deznădejdea. Dar acestea sunt concepte ușor diferite, vom vorbi despre ele mai târziu.

Uneori, cele opt patimi sunt numite **păcate de moarte,** deoarece pot (dacă cuprind complet o persoană) să tulbure viața spirituală, să o priveze de mântuire și să o ducă la moarte veșnică. Potrivit Sfinților Părinți, în spatele fiecărei patimi există un anumit demon, dependența de care o face pe persoană captivă viciului corespunzător. Această învățătură este înrădăcinată în Evanghelie: *Când duhul necurat iese din om, umblă prin locuri fără apărare, căutând odihnă; și, negăsind-o, zice: „Mă voi întoarce la casa mea, de unde am ieșit.” Și, când vine, o găsește măturată și împodobită. Atunci se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, locuiesc acolo. Și starea omului aceluia este mai rea decât cea dintâi* (Luca 11:24-26).

Teologii occidentali, precum Toma de Aquino, scriu de obicei despre cele șapte patimi. În Occident, numărul șapte primește o semnificație specială.

Patimile sunt o perversiune a nevoilor umane naturale. Natura umană este caracterizată de nevoia de hrană și dorința de a procrea. Mânia poate fi dreaptă (de exemplu, față de propriile păcate sau față de dușmanii credinței și ai Patriei) sau poate duce la crimă. Economisirea degenerează în lăcomie. Ne întristăm pentru pierderea celor dragi, dar acest lucru nu ar trebui să se transforme în disperare. Scopul și perseverența nu ar trebui să ducă la mândrie.

Un teolog occidental oferă un bun exemplu. El compară pasiunea cu un câine. Este foarte bine când un câine stă pe un lanț și ne păzește casa, dar este un dezastru când se urcă pe masă cu labele și ne mănâncă cina.

În al doilea volum al Filocaliei, Sfântul Ioan Cassian Romanul spune că patimile se împart în **patimi sufletești,** adică cele care vin din înclinațiile sufletului, cum ar fi mânia, deznădejdea, mândria etc., care hrănesc sufletul, și **patimi trupești** , care se nasc în trup și hrănesc trupul. Dar, întrucât omul este un trup-suflet, patimile distrug atât sufletul, cât și trupul.

Același sfânt scrie că primele șase patimi par să izvorască unele din altele. Și „excesul celei anterioare dă naștere la următoarea”. De exemplu, din lăcomia excesivă vine patima desfrânării. Din desfrânare vine lăcomia, din lăcomie vine

mânia, din mânie vine tristețea, din tristețe vine deznădejdea. Și fiecare dintre ele se vindecă prin alungarea celei anterioare. Pentru a învinge patima desfrânării, trebuie să legi lăcomia. Pentru a învinge tristețea, trebuie să înăbuși mânia etc.

Un subiect special este deșertăciunea și mândria. Dar ele sunt și interconectate. Deșertăciunea dă naștere mândriei, iar mândria trebuie combătută prin înfrângerea deșertăciunii. Sfinții Părinți cred că unele patimi sunt săvârșite de trup, dar își au originea în suflet, vin din inima omului: *gândurile rele, crimele, adulterul, curviile, furturile, mărturiile mincinoase, hula vin din inimă - aceasta spurcă omul* (Matei 15:19-20). Cel mai teribil lucru este că patimile nu dispar odată cu moartea trupului. Iar trupul, ca instrument cu care o persoană păcătuiește cel mai adesea, moare, dispare. Incapacitatea de a-și satisface patimile este ceea ce va chinui și arde o persoană după moarte.

Sfinții Părinți învață că patimile îl vor chinui pe om acolo mult mai mult decât pe pământ, arzând ca focul. Și nu doar patimile trupești, cum ar fi curvia sau beția, ci și cele spirituale: mândria, vanitatea, mânia, pentru că nici ele nu vor avea ocazia să le satisfacă. Și cel mai important: omul nu va putea lupta nici cu patimile, acest lucru este posibil doar pe pământ, deoarece viața pământească este dată pentru pocăință și îndreptare.

Cu adevărat, ceea ce și pe cine a slujit o persoană în viața pământească, va fi alături de ea în veșnicie. Dacă își slujește pasiunile și diavolul, va rămâne cu ele. De exemplu, pentru un dependent de droguri va exista o sevraj nesfârșit, fără sfârșit, pentru un alcoolic - o mahmureală veșnică etc. Dar dacă o persoană I-a slujit lui Dumnezeu, a fost cu El pe pământ, poate spera că va fi cu El în ceruri.

Viața pământească ne este dată ca o pregătire pentru veșnicie, iar aici, pe pământ, ne dăm seama ce este mai important pentru noi, ce constituie sensul și bucuria vieții noastre: satisfacerea pasiunilor sau viața cu Dumnezeu. Paradisul este un loc al prezenței speciale a lui Dumnezeu, al comuniunii veșnice cu Dumnezeu, iar Dumnezeu nu obligă pe nimeni acolo.

Arhipreotul Vsevolod Chaplin oferă următoarea analogie: „În a doua zi de Paște din 1990, episcopul Alexandru de Kostroma a slujit prima slujbă la Mănăstirea Ipatiev de la persecuții. Până în ultimul moment nu era clar dacă slujba va avea loc – așa a fost rezistența lucrătorilor muzeului… Când episcopul a intrat în biserică, lucrătorii muzeului, conduși de director, au stat în pronaos cu fețe furioase, unii cu lacrimi în ochi. «Preoții profanează templul de artă…» În timpul procesiunii țineam în mână un pahar cu apă sfințită. Și deodată episcopul mi-a spus: «Hai să mergem la muzeu, la birourile lor!» Am intrat. Episcopul a spus cu voce tare: «Hristos a înviat!» – și i-a stropit pe lucrătorii muzeului cu apă sfințită. Ca răspuns – fețele s-au schimonosit de furie. Probabil, în același mod, luptătorii

pentru Dumnezeu, trecând linia veșniciei, vor refuza să intre și ei în paradis – se vor simți insuportabil de rău acolo.

Capitolul II

Pocăința este baza vieții spirituale

Omul este o creatură care se obișnuiește cu orice. Se obișnuiește cu propriile păcate și patimi, deși simte anormalitatea și disconfortul situației sale, dar nu are hotărârea și voința de a începe lupta împotriva păcatelor. Cât de des soții care s-au iubit cândva trăiesc într-o stare de conflict leneș timp de mulți ani, suferă și, desigur, și-ar dori dragostea, relații umane normale, dar sunt atât de obișnuiți cu această situație, atât de resemnați cu ea, încât nu vor ridica un deget pentru a schimba ceva. Păcatele sunt cauza bolilor noastre spirituale și, uneori, fizice. Chiar și oamenii care sunt foarte departe de Biserică înțeleg acest lucru. Nu numai creștinii suferă de mânie, deznădejde, lăcomie, beție și alte patimi. Păcatele nu ne permit să devenim fericiți aici pe pământ, cu atât mai puțin în veșnicie. Cum poate fi fericită o persoană care este dominată de mândrie, vanitate, mânie sau poftă?

Cum să începem lupta împotriva patimilor? Sfântul Teofan Zăvorâtul scrie că mai întâi trebuie **să urâm** literalmente păcatul cu care luptăm și, „după ce am despărțit de noi înșine patima care ne tulbură și am recunoscut-o ca fiind dușmanul nostru, să începem să luptăm împotriva ei, folosind o armă după alta, până când aceasta fuge sau se ascunde de noi” [2] .

Odată ce ne-am hotărât ferm să luptăm împotriva păcatului, este necesar să ne pocăim de el, căci numai în Sacramentul Spovezii primim dezlegarea de păcat.

Să ne oprim asupra acestui subiect mai în detaliu.

Pocăința este, fără îndoială, temelia vieții spirituale. Evanghelia mărturisește acest lucru. Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului, Ioan, și-a început predica cu cuvintele: *pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor* (Matei 3:2). Domnul nostru Iisus Hristos iese în slujba publică cu exact aceeași chemare (vezi: Matei 4:17). Fără pocăință, este imposibil să ne apropiem de Dumnezeu și să ne învingem înclinațiile păcătoase. Domnul ne-a dat un mare dar - mărturisirea, în care suntem absolviți de păcatele noastre, căci preotul este înzestrat de Dumnezeu cu puterea de a „lega și dezlega” păcatele oamenilor.

Se poate auzi adesea următoarea afirmație: „Ce ușor este pentru voi, credincioșii: păcătuiți, apoi vă pocăiți și Dumnezeu iartă totul.” În Mănăstirea Pafnutievo-Borovsky exista un muzeu în epoca sovietică. După ce vizitatorii au vizitat mănăstirea și muzeul, ghidul a pus un disc cu cântecul „Au trăit doisprezece tâlhari” interpretat de Șaliapin. Fiodor Ivanovici a cântat în basul său inimitabil: „Și-a abandonat tovarășii, a abandonat raidurile, Kudeiar însuși s-a dus la mănăstire să-L slujească pe Dumnezeu și pe oameni.” După ce a ascultat înregistrarea, ghidul spunea ceva de genul: „Ei bine, asta ne învață Biserica: păcătuiește, fură, jafește și tot te poți pocăi mai târziu.” Aceasta este interpretarea neașteptată a celebrului cântec. Este oare adevărat?

Într-adevăr, există oameni care percep Sacramentul Spovedaniei exact așa: ca pe un fel de spălare spirituală, duș. Poți să te joci în pământ, murdărie și să nu-ți fie frică: spun ei, apoi totul va fi spălat la duș. „Murdăria nu este untură: freacă-o și va ieși.” Cred că o astfel de spovedanie nu va aduce niciun beneficiu. O persoană se va apropia de Sacrament nu pentru mântuire, ci pentru judecată și condamnare. Și după ce s-a „spovedit” oficial, nu va primi dezlegarea de la Dumnezeu pentru păcate. Nu este atât de simplu. Păcatul, patima provoacă mari daune sufletului și, chiar și după pocăință, omul suportă consecințele păcatului său. Ca un pacient care a avut variolă, cicatricile rămân pe corp. Nu este suficient să mărturisești pur și simplu păcatul, trebuie să faci un efort pentru a depăși înclinația spre păcat din sufletul tău. Asemenea unui medic care îndepărtează o tumoare canceroasă și prescrie un curs de chimioterapie pentru a învinge boala, pentru a preveni o recidivă. Desigur, nu este ușor să abandonezi imediat patima. Dar penitentul nu ar trebui să fie ipocrit: se va pocăi și apoi va continua să păcătuiască. O persoană trebuie să depună toate eforturile pentru a intra pe calea îndreptării și a nu se întoarce la păcat, cerându-I lui Dumnezeu ajutorul în lupta împotriva patimilor: „Ajută-mă, Doamne, căci sunt slab.” Un creștin este chemat să ardă în urma sa podurile care duc înapoi la o viață păcătoasă. Pocăința în greacă este „metanoia”, adică, în traducere - „schimbare”.

De ce ne pocăim dacă Domnul ne cunoaște deja toate păcatele? Da, El știe, dar așteaptă de la noi pocăință, mărturisirea lor. Să vă dau un exemplu. Un copil s-a urcat într-un dulap și a mâncat toate bomboanele. Tatăl înțelege perfect cine a făcut-o, dar așteaptă ca fiul său să vină și să-i ceară iertare. Și, bineînțeles, în acel moment speră că fiul său va promite că nu va mai încerca niciodată să facă asta.

Spovedania, desigur, ar trebui să fie privată, nu publică. Mă refer la practica în care un preot citește o listă de păcate posibile și apoi pur și simplu acoperă duhovnicul cu un epitrahil. Slavă Domnului, au mai rămas foarte puține biserici unde se face o astfel de „spovedanie”. Spovedania generală a devenit un

fenomen aproape universal în perioada sovietică, când puținele biserici funcționale erau supraaglomerate de închinători duminica, de sărbători și mai ales în timpul Postului Mare. Era pur și simplu imposibil să te spovedești pe toți cei care doreau. Spovedania după slujba de seară nu era aproape niciodată permisă. Un preot bătrân, care a slujit în biserica noastră mai bine de cincizeci de ani, mi-a spus că în timpul Postului Mare, preoții trebuiau să meargă de-a lungul rândurilor celor care se spovedeau, doar pentru a avea timp să acopere pe fiecare cu un epitrahil. Desigur, o astfel de „spovedanie" este un fenomen anormal și nu aduce niciun beneficiu sau purificare sufletului.

Cuvântul „spovedanie" în sine înseamnă că un creștin a venit **să spună,** să mărturisească, să povestească despre păcatele sale. Înainte de spovedanie, preotul citește o rugăciune: „Aceștia sunt slujitorii tăi, te rog să fii absolvit printr **- un cuvânt ". Persoana însăși este absolvită de păcatele sale prin cuvânt** și primește iertare de la Dumnezeu. Desigur, uneori este foarte dificil, este rușinos să-ți deschizi rănile spirituale, dar așa scăpăm de obiceiurile păcătoase, învingând rușinea, smulgându-le ca pe buruieni din sufletul nostru. Fără spovedanie, fără curățire de păcate și patimi, este imposibil să le combatem. Mai întâi, trebuie să le vezi, să le smulgi și apoi să faci totul pentru ca ele să nu crească din nou în sufletul nostru.

A nu-și vedea păcatele este un semn de boală spirituală. De ce își vedeau asceții păcatele, nenumărate ca nisipul mării? Sfinții se apropiau de sursa luminii - Dumnezeu și au început să observe astfel de locuri secrete ale sufletelor lor, pe care noi pur și simplu nu le observăm. Ei își observau sufletele în adevărata lor stare. Un exemplu destul de cunoscut: să presupunem că o cameră este murdară și neîngrijită, dar este noapte și totul este ascuns în semiîntuneric. Dar apoi prima rază de soare intră pe fereastră, luminează o parte din cameră. Și începem să observăm dezordinea. Apoi - mai mult, iar când soarele luminează întreaga cameră, murdăria și lucrurile împrăștiate sunt deja vizibile peste tot. Cu cât mai aproape de Dumnezeu, cu atât păcatele sunt mai vizibile.

„Un anumit cetățean nobil din orășelul Gaza a venit la avva Dorotei, iar avva l-a întrebat: «Domn eminent, spune-mi, pentru cine te consideri în orașul tău?» El a răspuns: «Mă consider mare și primul în oraș.» Apoi călugărul l-a întrebat din nou: «Dacă mergi la Cezareea, pentru cine te vei considera acolo?» Omul a răspuns: «Pentru cel mai mic dintre nobilii de acolo.» - «Dar dacă mergi la Antiohia, pentru cine te vei considera acolo?» - «Acolo», a răspuns el, «mă voi considera unul dintre oamenii de rând.» - «Dar dacă mergi la Constantinopol și te apropii de rege, pentru cine te vei considera acolo?» Și el a răspuns: «Aproape un cerșetor.» Atunci avva i-a zis: «Așa este cu sfinții: cu cât se apropie mai mult de Dumnezeu, cu atât se văd mai mult pe ei înșiși ca păcătoși. » [3]

Spovedania nu este o relatare a vieții spirituale (ce este bine și ce este rău în ea) sau o conversație cu un preot. Este o autoacuzare, fără nicio autojustificare sau autocompătimire. Abia atunci vom primi satisfacție și ușurare și ne vom îndepărta ușor de pupitru, ca pe aripi. Domnul cunoaște deja toate împrejurările care ne-au condus la păcat. Este complet inacceptabil să spunem în spovedanie care oameni ne-au împins să păcătuim. Ei vor răspunde pentru ei înșiși, dar noi trebuie să răspundem doar pentru noi înșine. Dacă un soț, un frate sau un petitor a contribuit la căderea noastră, nu contează acum, trebuie să înțelegem de ce suntem noi înșine vinovați. Sfântul Drept Ioan de Kronstadt spune: oricine este obișnuit să se pocăiască aici și să dea socoteală de viața sa, va găsi ușor să dea un răspuns la Judecata de Apoi a lui Dumnezeu.

Sfinții Părinți numesc spovedania al doilea botez, botezul lacrimilor. Ca și la botez, ni se dă un dar – iertarea păcatelor, și trebuie să prețuim acest dar. Spovedania nu poate fi amânată pentru mai târziu. Trebuie să ne spovedim mai des și mai detaliat. Nu se știe cât timp ne-a dat Domnul pentru pocăință. Fiecare spovedanie trebuie percepută ca ultima, căci nimeni nu știe în ce zi și oră ne va chema Dumnezeu la Sine.

Nu ar trebui să-ți fie rușine să-ți mărturisești păcatele, ar trebui să-ți fie rușine să le săvârșești. Mulți oameni cred că un preot, mai ales un prieten, îi va judeca, vor să pară mai buni decât sunt la spovedanie, să se justifice. Vă asigur că orice preot care ascultă spovedanii mai mult sau mai rar nu mai poate fi surprins de nimic și este puțin probabil să-i spui ceva nou sau neobișnuit. Este o mare mângâiere pentru un preot când vede în fața lui pe cineva care se pocăiește sincer, chiar și de păcate grave. Înseamnă că nu stă degeaba la pupitru.

În spovedanie, penitentului i se dăruiește nu doar iertarea păcatelor, ci și har și ajutor de la Dumnezeu în lupta împotriva păcatului. De aceea, începem să ne îndreptăm viața prin spovedanie. Naum, bătrânul Solovețki, a spus: „Odată mi-au adus o femeie care voia să vorbească cu mine. Conversația mea cu vizitatorul a fost scurtă, dar un gând pătimaș m-a năvălit și nu mi-a dat pace nici ziua, nici noaptea, și nici o zi, nici două, ci timp de trei luni întregi am suferit în lupta cu o patimă aprigă. Ce n-am făcut! Nici măcar baia de zăpadă nu m-a ajutat. Odată, după regula de seară, am ieșit afară, în zăpadă. Din păcate, au încuiat porțile în urma mea. Ce să fac? Am alergat în jurul gardului până la a doua, a treia poartă a mănăstirii - toate erau încuiate. Am alergat la tăbăcărie, dar nimeni nu locuia acolo. Eram doar într-o sutană, iar frigul mă pătrundea până la oase. Abia am așteptat dimineața și abia am ajuns cu viață la chilie. Dar patima nu s-a potolit. Când a venit Postul Sfântului Filip, m-am dus la părintele meu duhovnic, i-am mărturisit durerea mea cu lacrimi și am acceptat penitența - numai atunci, prin harul lui Dumnezeu, am găsit pacea pe care o doream.”

Spovedania ar trebui să fie frecventă și, dacă este posibil, cu același preot. În vremurile noastre de neascultare generală, din păcate, nu toți creștinii ortodocși au un duhovnic. Dacă un creștin vrea cu adevărat să ducă o luptă duhovnicească cu patimile, trebuie să aibă încredere într-un duhovnic care să-i cunoască starea sufletului și să-l călăuzească pe calea mântuirii. Când o persoană se spovedește unui singur preot, se străduiește să se îndrepte măcar dintr-un sentiment de rușine în fața duhovnicului său. Spovedania rară (de câteva ori pe an) duce adesea la împietrirea inimii. Conștiința se împacă ușor cu așa-numitele păcate minore, de zi cu zi: „Și ce dacă? Totul pare în regulă. Nu ucid, nu fur, nu comit adulter." Spovedania frecventă face sufletul neliniștit, îl trezește din somn. Este imposibil să suporți păcatele, să trăiești cu ele. După ce ai început să lupți chiar și cu un singur obicei păcătos, simți cum devine mai ușor să respiri atât spiritual, cât și fizic.

Oamenii care se spovedesc rar sau formal uneori încetează complet să-și vadă păcatele. Orice preot știe bine acest lucru. O persoană vine la spovedanie și spune: „Nu am păcătuit cu nimic" sau: „Am păcătuit cu toate" (ceea ce este practic același lucru).

Toate acestea, desigur, vin din lenea spirituală, din lipsa de dorință de a lucra asupra sufletului. În acest sens, îmi vine în minte o întâmplare. O femeie în vârstă a venit să se spovedească unui preot de provincie: „Am trăit toată viața mea cinstit, nu am jignit niciodată pe nimeni, nu am păcate." Preotul încearcă în toate felurile să o încurajeze să se pocăiască, îi pune diverse întrebări, dar bătrâna este neclintită: nu are păcate și asta e tot. Apoi preotul, încruntându-se din ce în ce mai mult, o întreabă: „Și unde ai lucrat, mamă?" Ea răspunde: „Da, la o fermă colectivă, draga mea." „Și ce, nu ai luat niciodată nimic în plus de la ferma colectivă?" – „Nu, nu era nimic de luat acolo, nu ne-au dat mâncare sau bani, ne-au pus doar bastoane de zi de muncă." Atunci preotul nu a mai suportat: „Nu mă minți, mamă, am lucrat și eu la o fermă colectivă!" Să nu se simtă ofensați muncitorii sătenilor de mine, printre ei există într-adevăr oameni de o onestitate cristalină, doar că acest caz arată cât de ridicolă pare uneori o persoană care vine la spovedanie și nu-și vede păcatele.

Să rezumăm.

Așadar, pentru a intra pe calea războiului împotriva patimilor, în primul rând, trebuie să ai o hotărâre fermă, să urăști patimile din tot sufletul tău și să iei armele împotriva lor. În al doilea rând, să te pocăiești de păcate, recurgând la Taina Spovezii, dar nu doar să mărturisești păcatele, ci să iei decizia de a le combate. Și după spovedanie, fără să privești înapoi, arde toate podurile care te leagă de viața ta păcătoasă și pasională din trecut și mergi înainte, biruind patimile.

Iulius Cezar, după ce a traversat Canalul Mânecii din Galia, a debarcat pe teritoriul Angliei de astăzi. Și-a ridicat armata pe stânci și le-a ordonat să privească în jos. Soldații au văzut nave în flăcări dedesubt. Ultimul lucru care îi lega de uscat era distrus. Nu le mai rămăsese decât un singur lucru de făcut: să meargă înainte și să învingă. Cel care a pornit pe calea luptei cu pasiune nu poate privi înapoi.

Iar a treia condiție, cu ajutorul căreia se poate obține victoria asupra pasiunilor, este conștientizarea propriei slăbiciuni. Fără ajutorul lui Dumnezeu, doar prin propria putere, este imposibil să învingi pasiunile. Aceasta nu va fi o luptă cu pasiunile, nu o curățare de ele, ci o înlocuire a unei pasiuni cu alta. Apropo, unii psihoterapeuți fără scrupule folosesc metoda substituției. De exemplu, unei persoane i se oferă să depășească melancolia, depresia cu narcisismul și vanitatea. Se dau exerciții speciale despre cum să te iubești pe tine însuți și să începi să trăiești pentru propria plăcere. În acest caz, diavolul poate părăsi o persoană pentru o vreme, se poate preface învins, dar apoi poate ataca cu o forță nouă, înzecită.

Luptându-te cu patimile fără smerenie, poți cădea în mândrie – cea mai rea dintre patimi. Aceasta este baza unui fenomen precum amăgirea. Sfântului Anton cel Mare i s-a arătat pământul ca și cum ar fi fost prins într-o plasă și a exclamat: „Cine poate scăpa de aceste plase?” Iar răspunsul a fost: „Smerenie!”

Contrar cunoscutei expresii „asemănătorul vindecă asemănătorul”, patimile se vindecă prin contrariu, adică prin cultivarea virtuții opuse în suflet. Sfântul Ignațiu (Brianchaninov) scrie despre acest lucru. El pune în contrast fiecare dintre cele opt patimi cu o virtute creștină. De exemplu: lăcomia se învinge prin abstinența, mânia - prin blândețe, vanitatea - prin smerenie. Acest lucru va fi discutat mai detaliat în capitolele următoare.

Capitolul III

Gânduri de luptă

Renunțarea la gândurile rele este o condiție necesară pentru combaterea pasiunilor.

Pasiunea nu se naște în sufletul unei persoane imediat. Sfinții Părinți spun că începe cu un adjectiv, sau **prirazhenie.** În limba slavă, „prirazitsya” înseamnă a întâlni ceva.

O sugestie apare în conștiința unei persoane din impresiile a ceea ce a văzut, dintr-un alt motiv sau ca o imagine impusă de dușman - diavolul, dar vine împotriva voinței persoanei, fără consimțământul și participarea acesteia. Persoana însăși este liberă să accepte sugestia în inimă sau să o respingă. Dacă sugestia este acceptată, este deja gândită, devine a sa. Părinții numesc aceasta și **o combinație** sau o conversație cu gândul.

A treia etapă este **înclinarea spre gând,** sau **supunerea,** când voința a căzut sub influența gândului păcătos atât de mult, a devenit atât de strâns legată de el, încât omul este gata să treacă la acțiune. Păcatul este deja pe jumătate săvârșit în gânduri. După cum spune Domnul în Evanghelie: *din inimă ies gândurile rele, uciderile, adulterele, desfrânările, furtișurile, mărturiile mincinoase, hulele* (Matei 15:19). Astfel, arătând de unde începe păcatul - *cu un gând rău* despre el, sfântul apostol Iacov scrie: *apoi, când pofta a zămislit, naște păcatul; iar păcatul, când s-a făcut mare, aduce moartea* (Iacov 1:15).

Un gând păcătos care s-a așezat în suflet și inimă se va transforma cu siguranță într-o zi în faptă. O persoană care își permite priviri indecente, care nu își protejează vederea și auzul de imagini ispititoare, care are gânduri necurate, pofticioase în minte, nu poate rămâne castă.

„Poate omul să ia foc în sânul lui, fără ca hainele lui să se ardă? Poate omul să meargă pe jar, fără ca picioarele lui să se ardă?”, întreabă înțeleptul Solomon (Prov. 6:27-28).

Prin urmare, cei care vor să ducă o viață spirituală ar trebui să-și amintească faptul că gândurile rele trebuie înăbușite din fașă, iar *pruncii lor trebuie zdrobiți de piatră* (Psalmul 136:9). Iar embrionul unui gând este (așa cum s-a spus mai sus) **un atașament.** Este ceva ce nu ne aparține deloc, ci este asemănător unei insecte răuvoitoare care încearcă să zboare în fereastra ușor deschisă a conștiinței noastre.

Am citit odată într-o carte de psihologie că gândurile noastre nu sunt proprietatea noastră și nu sunt produsul minții noastre. Ceea ce gândim este rezultatul multor cauze și circumstanțe: educația, condițiile de viață, perioada în care trăim, țara în care ne-am născut etc. De exemplu, dacă ne-am fi născut într-o altă țară, în altă perioadă sau am fi avut o educație diferită, am gândi diferit. Deci acestea nu sunt în întregime gândurile noastre; ele pot apărea din multe motive independente de voința noastră. (Trebuie adăugat că ortodocșii știu bine: gândurile păcătoase pot proveni dintr-o altă sursă, iar această sursă este bine cunoscută - dușmanul rasei umane.) Desigur, observațiile de mai sus se referă doar la gândurile care nu au prins rădăcini în conștiință; dacă o persoană a acceptat un gând și a început să se gândească la el, s-a înrudit deja cu el, acesta devine al său.

Psihologii recomandă separarea gândurilor rele de cele bune și formalizarea unui „divorț” cu cele rele, adică să nu le lași să intre în conștiința ta, să nu le consideri ale tale, ci, dimpotrivă, să „curtezi” gândurile bune, înlocuindu-le pe cele sumbre, agresive cu unele luminoase, amabile, pozitive. Mi-a plăcut foarte mult această idee, dar cât de surprins am fost când am citit aproape ad litteram un sfat foarte asemănător de la Sfântul Teofan Zăvorâtul: „O mare greșeală și o greșeală universală este să considerăm tot ce se naște în noi ca proprietate de sânge, pentru care trebuie să ne apărăm ca pe noi înșine. Tot ce este păcătos este ceva ce ne-a venit, de aceea trebuie să-l separăm întotdeauna de noi înșine, altfel vom avea un trădător în noi înșine. Cel care vrea să poarte război cu sine însuși trebuie să descopere dușmanul ascuns în el însuși. După ce a separat o anumită mișcare vicioasă de sine și a recunoscut-o ca dușman, apoi a transfera această conștiință în sentiment, a reînvia ostilitatea față de ea în inimă. Acesta este cel mai mântuitor mijloc pentru alungarea păcatului. Fiecare mișcare păcătoasă este ținută în suflet prin senzația unei anumite **plăceri** din ea; de aceea, când se stârnește ostilitatea față de ea, aceasta, lipsită de orice sprijin, dispare de la sine” [4] .

Într-adevăr, păcatul și murdăria nu pot face parte din suflet, nu au legătură cu omul, ci sunt aduse de păcatul originar, care este spălat de apele sfântului botez. Un copil care tocmai a fost botezat este curat ca un Înger al lui Dumnezeu, iar „tot ce este păcătos este ceea ce a venit la noi”, vine mai târziu. Și numai acceptând păcatul în noi înșine, fiind de acord cu el, îl așezăm noi înșine în sufletul nostru. Și atunci este o, atât de greu să-l alungăm.

Trebuie să instalăm un fel de filtru în conștiința noastră, să decidem care gânduri sunt dezirabile pentru noi și pe care nu le putem permite în raza unei lovituri de tun. Astfel, părinții pot bloca accesul copiilor la anumite site-uri web sau canale TV. Un alt exemplu. Când sună soneria, nu o deschidem imediat fără să întrebăm: „Cine este?” Nu, ne uităm mai întâi prin vizor și numai după ce ne asigurăm că este o persoană familiară care sună, o lăsăm să intre în casă.

Nu ar trebui să ne temem de gânduri, dar nici nu ar trebui să conversăm cu ele.

Odată i-am mărturisit unui preot experimentat că eram chinuit de gânduri păcătoase, iar el mi-a dat acest sfat: „la gândurile ca pe ceva exterior, ceva care nu are nicio legătură cu tine. Gândul poate controla gândurile care vin la noi și depinde de noi să le acceptăm sau nu.” Să presupunem că o persoană stă într-o casă. Ferestrele și ușile sunt închise. Afară este o furtună, o viscol, vreme rea. Dar acestea nu-i fac rău până nu deschide fereastra. Dar imediat ce o deschide, vremea rea va năvăli înăuntru și va deveni inconfortabil și rece. La fel și cu gândurile: sunt inevitabile, dar nu ar trebui să intre în suflet și să-l pângărească.

Este important nu doar să scapi de gândurile păcătoase și să nu le lași să intre în sufletul tău, ci și să-l umpli cu alte gânduri, spirituale, luminoase, blânde. La urma urmei, există o lege: natura urăște vidul. Și natura spirituală, de asemenea. Amintiți-vă de parabola despre cum un duh necurat îl părăsește pe om și, alungat, umblă prin locuri pustii, apoi se întoarce și, găsindu-și locul gol, aduce șapte dintre cei mai răi demoni ai săi. Un loc sfânt, cum se spune, nu este niciodată gol.

Sfântul Teofan sfătuiește să se pună un scut chiar la intrarea în suflet după ce se alungă gândurile rele și nu se lasă să intre înapoi: „Și pentru aceasta, grăbește-te să restaurezi în suflet convingerile care sunt opuse celor pe care se bazează gândul tulburător” [5] .

Am spus deja că fiecare patimă are o virtute opusă. Așadar, fiecărui gând păcătos i se poate contracara unul opus, virtuos. De exemplu: un gând cast, pur, unuia desfrânat; unul binevoitor unuia mânios; un gând de condamnare unui gând de îndreptățire, de milă pentru aproapele etc.

În încheiere, voi mai da un sfat de la Episcopul Teofan: începeți lupta împotriva gândurilor cu rugăciunea către Domnul, către sfinți și către Îngerul Păzitor și nu atribuiți succesul războiului spiritual propriilor noastre eforturi, ci doar ajutorului lui Dumnezeu.

Trebuie să-ți găsești pasiunea principală și să o combați atât activ, cât și în gând. Acest abuz nu se va opri niciodată. „Dar va deveni din ce în ce mai ușor... sau din ce în ce mai convenabil să-l depășești. Și experiența va crește; astfel încât nu va fi dificil să observi și să reflectezi” [6] .

Capitolul IV

Despre prejudiciul unor surse de informare

Gândurile rele, dorințele păcătoase, aspirațiile nu sunt proprietatea sanguină a sufletului nostru. Ele vin din exterior și pot fi fie acceptate și hrănite, fie respinse și alungate. De aceea ni s-a dat liber arbitru.

De unde vin gândurile păcătoase? Sursa lor este una singură. Dumnezeu nu a creat răul, iar primul care a început să facă rău în univers a fost Satana. *Cine păcătuiește este de la diavolul, pentru că diavolul a păcătuit primul* , spune Apostolul Ioan Teologul (1 Ioan 3:8). Și acceptând botezul, „ne lepădăm de

Satana și de toate lucrările lui”. Adică, de lucrările păcatului. Prin urmare, oamenii care seamănă păcat și creează ispită sunt, desigur, conduși de diavol.

Gândurile rele, păcătoase, se nasc aproape întotdeauna din imagini și impresii senzoriale vizuale, auditive și de orice altă natură. Desigur, pot exista gânduri semănate direct, imediat de Satana, dar nu sunt atât de multe pe cât par uneori. Care sunt acești iritanți externi ai instinctelor joase? În primul rând, fără îndoială, sunt sursele moderne de informare în masă: televiziunea, presa galbenă și de divertisment, radioul, numeroase site-uri de internet. Aproape toate mijloacele noastre de informare în masă sunt private și, prin urmare, comerciale, veniturile și bunăstarea lor depind de un singur lucru - de rating. Cu cât se urmărește sau se ascultă mai mult un anumit canal la o anumită oră, cu atât mai multe companii de publicitate vor investi bani în el - este foarte simplu. La fel și cu ziarele: pentru a face cât mai mulți oameni să citească un anumit material, trebuie să stârnești interesul pentru acesta. Pentru a face acest lucru, trebuie să distrezi constant, să te joci cu cele mai josnice pasiuni și vicii, să arăți ceva semi-interzis (fructul interzis, după cum știm, este dulce). Dar acesta este doar un aspect al problemei, căci pe lângă latura comercială a problemei există o latură mult mai importantă; suntem supuși celui mai sever atac al păcatului și se cheltuiesc resurse enorme pentru a corupe poporul nostru moral și spiritual.

Pe lângă mass-media, cărțile, filmele, conversațiile, întâlnirile etc. pot fi surse de gânduri păcătoase.

Cum ne putem păstra sufletul și mintea pure dacă trăim într-o lume în care informația, imaginile vizuale și sonore ne pătrund întreaga viață? Da, desigur, este dificil, dar necesar. În ascetism, aceasta se numește păstrarea văzului, auzului și minții.

Să începem cu faptul că 90% din informațiile pe care le primește zilnic o persoană modernă sunt nu numai inutile, ci și foarte dăunătoare. Ca să nu mai vorbim de faptul că toate aceste informații sunt de o calitate dezgustătoare. Amintiți-vă ce spunea profesorul Preobrajenski în romanul lui Bulgakov „Inimă de câine”: „Nu citiți ziarele sovietice înainte de masă. Vă puteți strica digestia.” Cred că nici după masă nu ar trebui să citiți presa modernă.

Marea majoritate a contemporanilor noștri, datorită iubirii lor pentru mass-media, au uitat complet cum să gândească și să analizeze independent. Și nu există timp pentru asta, pentru că trebuie să citești toate ziarele și revistele la care ești abonat, să urmărești cele mai recente știri în timp ce ești blocat în ambuteiaje, să asculți postul de radio preferat și să ai totuși suficientă energie pentru a urmări un serial TV seara. În același timp, o persoană este complet sigură că gândurile sale sunt propriile sale gânduri. Nu mai înțelege unde vorbește Vladimir Pozner

în numele său, unde este Alexander Gordon și unde este Mihail Zadornov. Capacitatea de a gândi independent este aproape pierdută. Dacă încă există un fel de disidență în rândul populației noastre, este doar pentru că oamenii urmăresc programe diferite, iar punctele lor de vedere nu coincid întotdeauna. După cum spunea Kozma Prutkov: „Mulți oameni sunt ca niște cârnați: cu ce sunt umpluți, asta poartă în ei.” A patra noastră putere, care este cu adevărat o putere reală, capabilă să manipuleze conștiința oamenilor după bunul plac, funcționează conform acestui principiu.

Vorbim adesea despre fraudă electorală, numărare incorectă a voturilor și buletine de vot contrafăcute. Dar este suficient să se arate aceeași față la televizor în fiecare zi, timp de câteva săptămâni înainte de alegeri, și toată lumea va vota pentru el. Indiferent de calitățile candidatului. Napoleon spunea: „Câteva ziare pot face mai mult decât o întreagă armată”. Ce ar spune Bonaparte dacă ar fi familiarizat cu televiziunea! Dar subiectul nostru nu este tehnologia politică, ci lupta împotriva pasiunilor, așa că să revenim la el.

Putem spune cu siguranță că televiziunea, tabloidul și presa publicitară, precum și multe site-uri de internet aprind toate cele opt pasiuni în sufletele noastre.

Să luăm o listă de pasiuni și să vedem cum ajută mass-media să le trezească în sufletul uman.

Lăcomia. Manifestarea acestei pasiuni este lăcomia, beția, dependența de droguri și fumatul. Televiziunea și alte mijloace de informare în masă vizează cultul hedonismului, al plăcerii. Să ne amintim măcar de publicitatea: „Nu te lăsa să te usuci!”, „Mâncarea este plăcere, plăcerea gustului!” Nu este nevoie să vorbim despre publicitatea evidentă și ascunsă a berii și a altor băuturi alcoolice. Încercăm în toate modurile posibile să ne convingem că viața fără alcool este de neconceput. Dacă arată un film sau un serial TV despre viața militarilor sau detectivilor (adică a „bărbaților adevărați”), atunci întreaga lor viață este însoțită constant de consumul de alcool (vodcă și bere). Nu este un secret faptul că toate acestea sunt plătite cu generozitate de sponsori, ale căror produse sunt promovate de actorii. Aproape toți eroii fumează constant. Apropo, în filmele de la Hollywood este aproape imposibil să vezi un erou pozitiv care bea alcool sau fumează o țigară. Americanii au înțeles în sfârșit ce efect au astfel de exemple asupra tinerilor.

Dar toate acestea sunt doar vârful aisbergului. La televizor apar adesea scene în care eroi destul de pozitivi consumă droguri și fumează iarbă. Îmi amintesc cum într-un film rusesc celebru, expresia „Iarba nu e drog!” a fost auzită de mai multe ori ca slogan publicitar.

Adulter. Este suficient să răsfoiești orice ziar popular sau să pornești televizorul, în special un canal pentru tineri, cum ar fi MTV. Întregul post de televiziune și radio este plin de scene obscene, conversații despre relații sexuale, glume „sub centură” și programe „despre asta”. În țările europene și chiar și în America, filmele și programele cu conținut erotic au fost difuzate mult timp doar la o anumită oră, târziu seara.

Iubirea de bani. Există numeroase programe TV și radio pe tema cultului lăcomiei, avariției, iubirii de bani, care sugerează în mod intenționat că, fără a depune eforturi și muncă deosebite, poți „deveni milionar”. Și reversul lăcomiei este incitant - invidia. La urma urmei, acel nivel de trai, adică bunurile și divertismentul pe care le promovează mass-media, sunt disponibile doar unui cerc restrâns de oameni. Iar restul nu pot decât să-și înghită saliva și invidia.

Furia. Invidia provoacă furie. Când mulți oameni din țară sunt șomeri, nu își primesc salariile luni de zile și nu pot trăi din pensie, este destul de de înțeles că ceea ce văd oamenii la televizor le provoacă iritare și furie: ratingurile celor mai bogați oameni din țară, reclame pentru locuințe de câteva mii de dolari pe metru pătrat etc. Orice știre este un motiv de furie: corupția, nedreptatea, inacțiunea autorităților și a agențiilor de aplicare a legii. Să adăugăm la aceasta filmele care provoacă agresivitate cu scene de violență și cruzime. Și nu putem decât să ghicim efectul asupra sufletului uman al unui interviu cu un maniac care povestește câtă plăcere are din ucidere.

Tristețe, deznădejde. Știrile nu pot provoca decât tristețe, deznădejde și anxietate: catastrofe, accidente rutiere, accidente, crime, războaie și conflicte locale, crize și neîndepliniri ale obligațiilor și așa mai departe – în fiecare zi.

Vanitate. Mândrie. Când o persoană află despre viciile și păcatele umane în fiecare oră de la televizor și din presă, ea cade inevitabil în condamnare și exaltare: „Dacă vedetele și politicienii sunt împotmoliți în desfrâu și excese, atunci eu sunt totuși destul de bun.” Pe de altă parte, începe să se obișnuiască cu faptul că viciul și păcatul sunt norma vieții.

Iertați-mă că am petrecut atât de mult și cu atâta oboseală expunând adevăruri binecunoscute, dar uneori, în agitația zilnică, pur și simplu nu ne gândim la ce fel de bestii le deschidem porțile când pornim televizorul sau luăm un ziar. Ceea ce probabil nici măcar un adult nu s-ar gândi niciodată este scos la iveală de un film vulgar sau de un articol depravat. Cele mai josnice instincte sunt nestingherite dacă nu vă păstrați vederea și auzul.

Ce să facem? Eterna întrebare rusească. Este oare posibil să trăiești în izolare informațională și să nu știi nimic din ce se întâmplă în lume și în țară? Această

problemă este mult exagerată. Nu trăim într-un deșert, nu pe o insulă nelocuită. Aflăm toate știrile de care avem nevoie cu adevărat, poate chiar cu o întârziere de o zi. Vom fi informați despre ele la locul de muncă, de către prieteni, cunoștințe, rude etc. Dar pierdem mult mai mult comunicând cu mass-media. Se poate spune cu certitudine absolută: cei care se uită în mod regulat la televizor, ascultă radioul și citesc presa nu își pot păstra mintea, auzul și vederea pure.

Televiziunea și cinematografia sunt foarte agresive, sunt pe primul loc în ceea ce privește impactul lor. La urma urmei, o imagine gata făcută este pusă în conștiința unei persoane, aceasta nu trebuie să gândească, să-și pornească imaginația, i se oferă o imagine gata făcută. Și cel mai teribil este că ea începe deja să considere această imagine un produs al minții sale. Nu degeaba Lenin, un mare expert în manipularea conștiinței de masă, spunea: „Dintre toate artele, cinematografia este cea mai importantă pentru noi.”

O persoană care se uită la televizor nu mai poate face nimic altceva. Poate chiar să asculte radioul și, de exemplu, să spele vasele, dar nu poate face televizor.

Dacă profesia unei persoane nu este legată de politică sau de alte sfere de activitate în care sunt cu adevărat necesare cele mai recente știri, atunci nu va pierde nimic dacă își limitează la minimum comunicarea cu mass-media. Și va câștiga multe: claritate mentală, limitarea tentațiilor și un abis de timp liber care poate fi petrecut citind literatură bună, petrecere a timpului liber cultural, comunicând cu cei dragi. Nu degeaba mass-media înflamează toate pasiunile, efectul lor este similar cu efectul pasiunilor, ele dau dependență, adicție.

Prin urmare, este necesar să limităm influența mass-media asupra minții noastre. Dacă există copii în casă, atunci este pur și simplu necesar să facem acest lucru. Trebuie să încercăm să nu ne uităm la televizor cel puțin în timpul Postului Mare, miercurea și vinerea. Altfel, întreaga noastră luptă împotriva patimilor va fi ineficientă. Iar cei care se tem să rămână fără informații pot fi sfătuiți să aleagă cele mai neutre și inofensive programe radio, ziare și site-uri web care conțin blocuri de știri. Astfel de știri există încă.

Capitolul V

Lăcomie. „Dumnezeul lor este pântecele” [2]

Ca orice patimă, lăcomia, lăcomia provine dintr-o nevoie umană complet naturală. Omul are nevoie de mâncare și băutură. În plus, mâncarea și băutura sunt un dar de la Dumnezeu; prin împărtășirea cu ele, nu numai că saturăm

corpul cu nutrienți, dar primim și plăcere, mulțumindu-i Creatorului pentru aceasta. În plus, o masă, un ospăț este un prilej de a comunica cu cei dragi, cu prietenii, ne unește. Prin împărtășirea cu mâncare, primim bucurie din comunicare și suntem întăriți fizic. Nu fără motiv Sfinții Părinți numesc masa o continuare a liturghiei. La slujbă, suntem uniți de bucuria spirituală a rugăciunii comune, ne împărtășim cu același Potir și apoi împărtășim cu oamenii apropiați în suflet bucurie atât fizică, cât și sufletească.

În primele secole ale creștinismului, după Euharistie, se țineau așa-numitele agape, sau ospățuri ale iubirii, unde creștinii mâncau la o masă comună, purtând conversații spirituale. Prin urmare, nu este nimic păcătos sau rău în a mânca și a bea vin. Totul depinde, ca întotdeauna, de atitudinea noastră față de această acțiune și de respectarea măsurii.

Unde este această măsură, această linie fină care desparte nevoia firească de patimă? Ea se află între libertatea interioară și lipsa de libertate în sufletul nostru. După cum spune Apostolul Pavel: „ *Știu să mă sâcâi și știu să fiu în belșug. În toate și în toate am învățat să fiu sătul și să fiu flămând, să fiu în belșug și să duc lipsă. Pot toate în Hristos, care mă întărește”* (Filipeni 4:12-13).

Suntem oare liberi de atașamentul față de mâncare și băutură? Nu ne posedă ele? Ce este mai tare - voința noastră sau dorințele noastre? Apostolului Petru i s-a revelat de către Domnul: *ce a curățit Dumnezeu, să nu numiți spurcat* (Faptele Apostolilor 11:9). Și nu este păcat în a mânca. Păcatul nu constă în mâncare, ci în atitudinea noastră față de ea.

Dar să luăm lucrurile în ordine. Sfântul Ignațiu (Brianchaninov) definește patima lăcomiei astfel: „Lăcomia, beția, nerespectarea și neîngăduirea posturilor, mâncatul pe ascuns, delicatesele și, în general, încălcarea abstinenței. Iubirea incorectă și excesivă a trupului, a vieții și odihnei sale, din care se formează iubirea de sine, din care nepăstrează fidelitatea față de Dumnezeu, Biserică, virtute și oameni” [7] .

Există două tipuri de lăcomie: lăcomia și guturomania. *Lăcomia* este lăcomie, atunci când lacomul este mai interesat de cantitate decât de calitatea hranei. *Nebunia guturală* este o delicatesă, o încântare pentru gât și papilele gustative, un cult al deliciilor culinare și al gurmandismului. Pasiunea lăcomiei (ca, de altfel, multe alte vicii) și-a atins apogeul urât în Roma Antică. Unii patricieni, pentru a se bucura la nesfârșit de ospețe magnifice, și-au procurat dispozitive speciale din pene de păsări, astfel încât, după ce stomacul era săturat până la refuz, era posibil să se provoace vărsături, să se golească stomacul. Și din nou să se satisfacă pasiunea nebună a lăcomiei.

Cu adevărat, *dumnezeul lor este pântecele lor și slava lor este în rușinea lor, ei se gândesc la cele pământești* (Filipeni 3:19). Nu fără motiv oamenii sătui și care suferă de lăcomie sunt rareori interesați de cele duhovnicești. Cultul mâncării și al plăcerilor trupești nu le permite să-și amintească de cele cerești. După cum au spus sfinții părinți: „Păsările grase nu pot zbura”.

Lăcomia și băutul de vin dau naștere unei alte patimi trupești – pofta, curvia. După cum spune zicala: „Dulcirile (adică lăcomia) dau naștere patimilor”.

Suprasaturația stomacului nu numai că împiedică pe cineva să se gândească la Dumnezeu și la rugăciune, dar îl împiedică și să se păstreze curat. „Cine își umple stomacul și promite să fie cast este ca cel care pretinde că oprește acțiunea focului cu paie. Așa cum este imposibil să oprești iuțeala unui foc care se răspândește cu paie, tot așa este imposibil să oprești dorința arzătoare a indecenței cu suprasaturație”, spune ascetul din secolul al IV-lea, Sfântul Nil Sinaitul [8] .

Cum se tratează patima lăcomiei? Sfinții Părinți au sfătuit să se opună oricărei patimi virtutea opusă ei. Iar demonul lăcomiei *este alungat numai prin rugăciune și post* (Matei 17:21). Postul este un instrument educativ excelent. Fericit este cel ce este deprins cu abstinența sufletească și trupească și respectă cu strictețe posturile și zilele de post bisericești stabilite.

Aici aș dori să spun puțin despre semnificația postului ortodox. Mulți oameni țin postul acum, dar îl țin ei corect? În timpul postului, în restaurante și cafenele au apărut meniuri speciale de Postul Mare. Crainicii de la televiziune și radio vorbesc despre începutul postului. Există multe cărți de bucate la vânzare cu rețete pentru mâncăruri de Postul Mare. Deci, care este esența postului?

Postul nu este o dietă. Sfinții Părinți numeau Postul (în special Postul Mare) izvorul sufletului. Acesta este momentul în care suntem deosebit de atenți la sufletul nostru, la viața noastră interioară. Relațiile carnale conjugale și distracțiile încetează. Înainte de revoluție, teatrele erau închise în timpul Postului Mare. Zilele de post au fost stabilite pentru a putea uneori încetini cursul nebun al vieții noastre pământești deșarte și a privi în interiorul nostru, în sufletele noastre. În timpul Postului, creștinii ortodocși postesc și se împărtășesc cu Sfintele Taine.

Postul este un timp de pocăință pentru păcate și o luptă intensă cu patimile. Și suntem ajutați în acest sens mâncând alimente slabe, mai ușoare, cu conținut scăzut de calorii și abținându-ne de la plăceri. Este mai ușor să ne gândim la Dumnezeu, să ne rugăm și să ducem o viață spirituală atunci când trupul nu este suprasaturat, nu este împovărat. „Un lacom numește postul un timp de plâns, dar omul cumpătat nu arată posomorât nici măcar în timpul postului”, scrie Sfântul

Efrem Sirul [9]. Acesta este unul dintre înțelesurile postului. Ne ajută să ne concentrăm, ne acordează la viața spirituală. Al doilea sens al postului este o jertfă adusă lui Dumnezeu și antrenarea voinței proprii. Postul nu este o instituție nouă, ci una străveche. Putem spune că postul este prima poruncă dată omului. Când Domnul i-a poruncit lui Adam să mănânce din toate roadele Grădinii Edenului, cu excepția roadelor pomului cunoașterii binelui și răului, El a stabilit primul post. Postul este ascultarea de o instituție divină. Dumnezeu nu are nevoie de arderi de tot și jertfe sângeroase. El are nevoie *de o inimă smerită și smerită* (Psalmul 50:19), adică de pocăința și smerenia noastră, de ascultare. Renunțăm la ceva (cel puțin la carne, lapte, vin și alte produse) de dragul ascultării de El. Sacrificăm abstinența noastră, îngrădirea voinței noastre.

O altă semnificație a postului constă în educarea voinței și subordonarea ei față de spirit. Prin post, facem să știe pântecele cine este șeful în casă! O persoană care nu este obișnuită să postească, să se disciplineze, își găsește foarte greu să înfrâneze pasiunile, să le combată. Un creștin este un războinic al lui Hristos, iar un bun războinic este în permanență pregătit de luptă, se antrenează și studiază, se menține în formă. Nu există nimic întâmplător sau lipsit de sens în Biserică; cei care nu respectă postul, cei sătui, nu vor cunoaște niciodată adevăratul gust al mâncării, acest dar al lui Dumnezeu. Chiar și o masă festivă pentru cei care nu postesc devine ceva cu totul obișnuit, iar pentru noi chiar și un ospăț modest după un post lung este o adevărată sărbătoare.

Postul este extrem de util și în viața de cuplu. Soții care sunt obișnuiți cu abstinența în timpul postului nu se vor sătura niciodată de relațiile lor intime; ei sunt întotdeauna dezirabili unul pentru celălalt. Și invers, săturarea duce fie la o răcire reciprocă, fie la excese și rafinament în viața intimă.

Beția, dependența de droguri și fumatul sunt, de asemenea, manifestări ale patimii lăcomiei, necumpătării. Aceste vicii sunt o dependență păcătoasă, pasională, o dependență care nu este doar spirituală, ci și morbid fizică.

Vinul este departe de a fi sigur, dar Sfintele Scripturi nu îl tratează ca pe ceva murdar, păcătos și necurat. Hristos a binecuvântat nunta din Cana Galileii, compensând lipsa vinului transformând apa în vin la nuntă. Domnul Însuși a împărtășit o masă prietenoasă cu apostolii și urmașii săi și a băut vin. Sfântul profet și psalmist David cântă: *vinul... înveselește inima omului* (Psalmul 103:15). Dar Biblia oferă și un avertisment: *nu vă îmbătați cu vin, căci în el este desfrânare...* (Efeseni 5:18).

Bețivii... nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu (1 Corinteni 6:10). Ni se dă un avertisment: vinul conține pericol, nu trebuie să ne îmbătăm cu el, trebuie să fim atenți și să ne cunoaștem limitele.

Beția, alcoolismul – problema noastră națională, o problemă teribilă. O persoană nu devine alcoolică de nicăieri. Atât alcoolul, cât și drogurile sunt o modalitate foarte simplă de a obține instantaneu bucurie, euforie. Și în timp ce alcoolul sau drogurile acționează în organism, o persoană are un fel de fericire de substitut. Ceea ce poate nu a putut obține în viață, pentru care trebuie să depună mult efort, i se oferă instantaneu. Pentru o fericire adevărată, trebuie să muncești din greu. Adesea, o persoană devine alcoolică sau dependentă de droguri atunci când nu o duce bine în viața de familie, în viața personală. Majoritatea adolescenților dependenți de droguri nu au primit dragostea pe care o merită în familie, mulți au rămas orfani cu părinți în viață și este dificil pentru o persoană să trăiască fără dragoste, suferă, caută un fel de înlocuitor, o modalitate de a uita.

Cercetătorii americani susțin că 100% din cazurile de dependență de droguri sunt asociate cu un sentiment de pierdere a sensului vieții. Când sunt întrebați dacă totul li se pare lipsit de sens, 100% dintre dependenți răspund afirmativ. Centrul de Reabilitare a Toxicomaniei a folosit metoda logoterapiei (cu ajutorul căreia pacienții au găsit sensul vieții) și a reușit să obțină o vindecare de 40%, comparativ cu 11% din metodele tradiționale de tratament. De aceea, procentul de remisie este atât de mare în centrele de tratament pentru dependența de alcool și droguri din biserici și mănăstiri. La urma urmei, suferinzilor li se arată adevăratul sens al vieții în Dumnezeu, în credință, în lucrarea pentru binele Bisericii și al oamenilor. Se pocăiesc de păcate (și fără pocăință este imposibil să depășești patima), participă la Sfinte Taine și se roagă împreună pentru vindecare.

Dacă există o astfel de problemă în familie, persoana bolnavă poate face față doar cu sprijinul, ajutorul și dragostea celor dragi. Trebuie să simtă că este iubit, că nu este singur, că luptă pentru el, că necazul său nu este indiferent. Demonii alcoolismului și ai dependenței de droguri sunt foarte puternici, țin o persoană strâns, puterea lor asupra ei este mare. Nu degeaba alcoolicii și dependenții de droguri încep adesea să vadă aceste entități întunecate în realitate. Demonii beției, în toate țările, apar în orice moment sub aceeași formă. În acest sens, îmi vine în minte un caz. În timpul perestroikăi, a existat o anumită creștere a vieții comunitare bisericești, iar ortodocșii au început să se adune la casele unii altora pentru conversații spirituale, comunicare, petreceri la ceai. Și o astfel de întâlnire a avut loc în apartamentul unei femei credincioase. S-a adunat un grup de enoriași și un preot. Foarte modesti, tăcuți, nu spuneau aproape nimic, dar stăteau liniștiți într-un colț. Soțul acestei femei, fiind necredincios, a tratat totuși aceste întâlniri destul de tolerant. A început să-i pună preotului întrebări, exprimându-și îndoielile cu privire la existența lumii spirituale. Preotul a ascultat în tăcere, apoi a spus o singură frază: „Vă rog să-mi răspundeți, de ce alcoolicii din toate timpurile și națiunile văd demonii în același fel?” După aceea, bărbatul

nu a mai pus nicio întrebare, ci a stat toată seara pierdut în gânduri. El însuși suferea de alcoolism. De ce văd alcoolicii demonii? Din fericire pentru noi, lumea spiritelor este închisă ochilor noștri. Învelișul nostru fizic pământesc, așa-numitul *veșmânt de piele* (Gen. 3:21), nu ne permite să vedem îngeri și demoni. Dar, în unele cazuri, oamenii îi văd. Adesea, acest lucru se întâmplă atunci când sufletul este gata să se despartă de trup. Există cazuri când păcătoșii au văzut mulțimi de demoni stând la patul lor și întinzându-și labele spre ei. O persoană care suferă de alcoolism, dependență de droguri, își subțiază atât de mult învelișul pământesc, fiind practic într-o stare de moarte, încât începe să vadă entități spirituale și, din moment ce slujește patimilor și păcatului, vede, firește, nu Îngerii Luminii. O persoană care bea este adesea o unealtă în mâinile diavolului. Majoritatea infracțiunilor, în special crimele, sunt comise în stare de intoxicație cu alcool sau droguri.

Dar, în ciuda puterii acestei pasiuni și a puterii diavolului, speranța rămâne întotdeauna. Dacă o persoană dorește cu sinceritate să scape de dependență și îi cere cu ardoare lui Dumnezeu vindecare, Domnul îl va ajuta cu siguranță. Problema este că mulți nu au hotărârea de a face acest lucru sau pur și simplu nu vor. S-a spus deja că pasiunea, cu tot chinul ei, îl încântă în același timp pe cel posedat de ea. Și asta este ceea ce o persoană nu vrea să piardă și măcar se gândește la ceva atunci când ajunge la margine, la limită: fie Domnul o vizitează cu o boală gravă, fie familia se prăbușește etc. Și atunci s-ar putea să fie prea târziu.

O persoană care a pornit pe calea vindecării, care dorește să rupă cu pasiunea alcoolismului, trebuie să-și amintească: chiar dacă scapă de boală, nu va înceta să mai fie bolnavă, prin urmare, chiar și atingerea vodcii și a vinului îi este strict interzisă. Ceea ce este permis unei persoane sănătoase obișnuite, adică să simtă bucurie din vin și să respecte moderația, nu îi mai este dat. Nu degeaba oamenii care fac parte din grupul AA [3] , chiar și după ce au renunțat complet la băut, se numesc în continuare alcoolici. Este imposibil să te eliberezi complet de beție fără a renunța la alcool. Compromisul este imposibil aici. Acest demon este alungat doar prin post (abstinența completă).

În încheierea acestui subiect, aș dori să vorbesc puțin despre o altă dependență - fumatul. Din păcate, nu toată lumea consideră fumatul un obicei periculos și păcătos. „Ei bine, beția, dependența de droguri - aceasta este o altă chestiune, dar fumatul - doar un fleac.” Printre îndatoririle unui preot se numără rostirea cuvintelor de rămas bun și împărtășania muribunzilor acasă și oficierea slujbelor funerare pentru decedați în biserică. Așadar, mi-ar plăcea foarte mult ca acei oameni care sunt atât de frivoli în ceea ce privește fumatul să vorbească măcar o dată cu acei oameni nefericiți care au murit din cauza cancerului la gât, plămâni

și ficat cauzat de dependența de tutun. Și câți ani de viață și-au furat acești pacienți singuri? Numai Dumnezeu știe.

O femeie în vârstă, enoriașă a bisericii noastre, nu s-a putut abține să nu fumeze nici după ce a venit la liturghia timpurie; era insuportabil pentru ea. Având în vedere boala ei, am fost nevoit să-i permit să se împărtășească. A murit curând de cancer la gât. Dar chiar dacă un fumător poate suporta și nu fuma înainte de liturghie, cum poate cineva, după ce s-a împărtășit, să inhaleze curând fum otrăvitor?

Când vorbești cu un fumător înrăit, cu greu poți suporta mirosul stătut din gura sa, care indică adesea boala sa. În unele țări, guvernul este foarte preocupat de sănătatea cetățenilor. Prețurile produselor din tutun sunt în continuă creștere, publicitatea pentru tutun este interzisă, iar cutiile de țigări sunt tipărite cu liste de boli inevitabile la fumători. În Australia, pachetele de țigări înfățișează organe afectate de boli cauzate de fumat: de exemplu, plămânii, înnegriți de gudronul de tutun etc.

Nu povestesc toate aceste orori ca să jignesc pe cineva, dar poate cei care sunt siguri că poți fi prieten cu tutunul se vor gândi cum se poate termina această pasiune.

Fiecare pasiune este foarte puternică și se află nu doar în trup, ci și în suflet, în conștiința unei persoane. Mulți oameni care au renunțat la fumat cu mult timp în urmă mi-au spus că văd adesea în visele lor cât de mult le place să fumeze o țigară. Atât de adâncă a fost amprenta lăsată de acest viciu în sufletele lor.

Capitolul VI

Fornicație. „Demonul impurității”

Cred că fiecare preot trebuie să răspundă periodic la o întrebare (de obicei pusă de tineri): „De ce sunt considerate păcat relațiile fizice, carnale dintre un bărbat și o femeie în afara căsătoriei, pentru că toate acestea se fac prin consimțământ reciproc, nu se provoacă nimănui niciun rău sau daună; dar adulterul este o altă chestiune, este trădare, distrugerea familiei, dar ce este rău în asta?”

Mai întâi, să ne amintim ce este păcatul. *Păcatul este fărădelege* (1 Ioan 3:4). Adică, o încălcare a legilor vieții spirituale. Iar încălcarea atât a legilor fizice, cât și a celor spirituale duce la necazuri, la autodistrugere. Nimic bun nu poate fi construit pe păcat, pe eroare. Dacă se face o eroare inginerească gravă la

construirea unei case, casa nu va rezista mult timp. O astfel de casă a fost construită odată în satul nostru. A stat în picioare și a stat în picioare, iar un an mai târziu s-a dărâmat.

Sfânta Scriptură numește relațiile sexuale în afara căsătoriei curvie și le clasifică printre cele mai grave păcate: *Nu vă lăsați amăgiți: nici curvarii, nici închinătorii la idoli, nici adulterinii, nici efeminații* (adică cei ce se masturbează. - Cu *preotul P.*), *nici sodomiții... nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu* (1 Corinteni 6:9-10). Nu vor moșteni decât dacă se pocăiesc și nu încetează să mai curvească. Regulile canonice bisericești pentru cei care au căzut în curvie, de exemplu, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa, sunt, de asemenea, foarte stricte. Astfel de oameni au interzis să primească împărtășania până când nu se pocăiesc și nu se pocăiesc. Voi păstra tăcerea cu privire la termenii pocăinței. Omul modern nu poate suporta. De ce privește Biserica păcatul curviei cu atâta severitate și care este pericolul lui?

Trebuie spus că actul sexual carnal, intim dintre un bărbat și o femeie nu a fost niciodată interzis de Biserică, ci mai degrabă binecuvântat, dar numai într-un singur caz: dacă era vorba de o uniune matrimonială. Și nu doar o nuntă bisericească, ci și una încheiată conform legilor civile. La urma urmei, chiar și în primele secole ale creștinismului exista o problemă atunci când unul dintre soți accepta creștinismul, iar celălalt (sau celălalt) încă nu. Și Apostolul Pavel nu permite unor astfel de soți să divorțeze, recunoscând că și aceasta este o căsătorie, deși fără binecuvântarea Bisericii.

Același apostol scrie despre relațiile fizice conjugale: „ *Bărbatul să-i dea soției sale bunăvoința cuvenită, și tot așa și soția soțului ei. Soția nu are stăpânire asupra trupului ei, ci soțul; tot așa nici soțul nu are stăpânire asupra trupului său, ci soția. Nu vă lipsiți unii pe alții, decât dacă v-ați învoit pentru o vreme, ca să vă îndeletniciți cu postul și rugăciunile; apoi vă întoarceți laolaltă, ca nu cumva să vă ispitească Satana din cauza neputinței voastre de înfrânare”* (1 Corinteni 7:3-5).

Domnul a binecuvântat uniunea conjugală, a binecuvântat actul carnal din ea, care slujește la procreare. De acum înainte, soțul și soția nu mai sunt doi, ci *un singur trup* (Gen. 2:24). Prezența căsătoriei este o altă (deși nu cea mai importantă) diferență dintre noi și animale. Animalele nu au căsătorie. Oamenii au căsătorie, responsabilitate reciprocă, îndatoriri unul față de celălalt și față de copii. Relațiile fizice sunt, fără îndoială, o experiență puternică și servesc la întărirea și mai mult a afecțiunii soților. *Către soțul tău... dorința ta* (Gen. 3:16), - se spune despre soție, iar această atracție reciprocă a soților ajută, de asemenea, la întărirea uniunii lor.

Însă ceea ce este binecuvântat în căsătorie este un păcat, o încălcare a poruncii, dacă este săvârșită în afara căsătoriei. Uniunea conjugală unește un bărbat și o femeie într- *un singur trup* (Efeseni 5:31) pentru dragoste reciprocă, nașterea și creșterea copiilor. Dar Biblia ne spune și că în curvie oamenii se unesc și ei într- *un singur trup,* dar numai în păcat și fărădelege. Pentru plăcere păcătoasă și iresponsabilitate. *Nu știți voi că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Hristos? Să iau eu deci mădularele lui Hristos și să le fac mădulare ale unei curve? Ferească de ea! Nu știți voi că cine se lipește de o curvă devine un singur trup cu ea?* (1 Corinteni 6:15-16).

Într-adevăr, fiecare relație carnală nelegiuită provoacă o rană adâncă sufletului și trupului unei persoane, iar atunci când aceasta vrea să se căsătorească, povara vieții sale păcătoase trecute îi va aminti cu siguranță de ea însăși.

Curvia unește oamenii, dar pentru a le păngări trupurile și sufletele.

Dragostea dintre un bărbat și o femeie este posibilă doar în căsătorie, unde oamenii își fac jurăminte de fidelitate și responsabilitate reciprocă în fața lui Dumnezeu și a oamenilor. Nici actul sexual frecvent, nici concubinajul cu unul dintre parteneri în cadrul acum la modă „căsătorie civilă” nu oferă unei persoane adevărata fericire. Pentru că mariajul nu este doar intimitate fizică, ci și unitate spirituală, dragoste și **încredere** într-o persoană iubită. Este clar că nici relațiile promiscue, nici concubinajul neînregistrat nu pot oferi acest lucru. Indiferent de cuvintele frumoase în spatele cărora se ascund iubitorii de „căsătorie civilă”, relațiile lor se bazează pe un singur lucru - neîncredere reciprocă, incertitudine în sentimentele lor, teama de a pierde „libertatea”. Oamenii care se desfrânează se jefuiesc pe ei înșiși; în loc să meargă pe calea deschisă, binecuvântată, încearcă să fure fericirea pe ușa din spate. Un preot care avea o vastă experiență în viața de familie a spus odată că cei care trăiesc în afara căsătoriei sunt ca cei care, fără rang, îmbracă veșminte preoțești și îndrăznesc să slujească la liturghie. Vor să obțină ceea ce nu li se cuvine de drept.

Statisticile arată că mariajele în care a existat o perioadă de concubinaj înainte de căsătorie se desfac mult mai des decât cele în care soții nu au avut o astfel de experiență. Și acest lucru este de înțeles și explicabil: păcatul nu poate sta în temelia clădirii unei familii. La urma urmei, actul fizic dintre soți le este dat ca recompensă pentru răbdarea și puritatea lor. Tinerii care nu se păstrează înainte de căsătorie sunt oameni neglijenți, cu voință slabă. Dacă nu și-au refuzat nimic înainte de căsătorie, atunci la fel de ușor și liber vor pleca după căsătorie.

De unde începe păcatul curviei? *Oricine se uită la o femeie cu poftă a comis deja adulter cu ea în inima lui* (Matei 5:28). Aici începe patima. Omul o lasă să intre în inima sa, se bucură de ea și de acolo nu este departe până la păcatul trupesc.

Da, păcatul vine din inimă, dar cumva ajunge și în inimă. Patima curviei, cum spun Sfinții Părinți, este legată direct de păcatul anterior, adică patima lăcomiei, a sațietății trupești și a băuturii excesive. „Înfrânarea naște castitatea, dar lăcomia este mama curviei." Să ne amintim și: *nu vă îmbătați cu vin, din care vine desfrânarea* (Efeseni 5:18). Curvia este o patimă trupească și trebuie înfrânată, obișnuind trupul cu abstinența și cumpătarea. Mâncarea grasă, bogată, picantă, băutura excesivă - toate acestea încing sângele, excită. Acesta este un fapt binecunoscut.

Un alt factor care influențează furia cărnii este incapacitatea de a păstra văzul și alte simțuri. Poate că nu avem încă monstruoasa desfrâuare în care se îneca Roma Antică, deși ne apropiem de ea. Dar Roma cu siguranță nu cunoștea o astfel de propagandă și publicitate a acestui păcat. S-a spus deja mult despre asta în capitolul dedicat mass-media. Nu numai televiziunea (cel puțin poți opri televizorul), ci și străzile orașelor noastre sunt pline de imagini cu corpuri goale. Mai mult, panourile publicitare nerușinate „decorează" uneori cele mai aglomerate autostrăzi. Cred că rata accidentelor în apropierea unor astfel de afișe crește de mai multe ori. Un preot din Moscova nu a mai suportat odată, a adus o scară mare și a scris cu vopsea neagră pe un afiș obscen imens: „Lujkov, ești primarul Sodomei și Gomorei?"

Desigur, toate acestea se fac pentru a corupe și a slăbi națiunea. Este un fapt binecunoscut că Hitler a distribuit pornografie și contraceptive în teritoriile ocupate. Mai mult, pornografia a fost interzisă chiar în Germania. Este posibil să te protejezi de toată această mizerie care ne bântuie la fiecare pas? Este dificil, dar necesar. Domnul nu pune o probă mai presus de puterile cuiva. Iar persoana care vrea să-și păstreze sufletul și trupul curate va putea face acest lucru chiar și în Sodoma, asemenea dreptului Lot.

Primul lucru de făcut este să reduceți la minimum numărul surselor de tentație (mai multe despre asta în capitolul despre mass-media).

În al doilea rând. Nu-ți fixa atenția asupra obiectelor iritante, nu te agăța de ele. Nu devora imagini tentante cu ochii, ci învață să-ți aluneci privirea peste ele, ca și cum nu le-ai observa.

Și în al treilea rând. Nu numai să nu acordați o atenție deosebită ispitelor, ci și să vă schimbați atitudinea față de ele, să le percepeți ca pe ceva neutru.

Permiteți-mi să vă dau un exemplu. Deși am destul de multă experiență în condus, totuși sufăr de neatenție și distragere pe șosea. Pe șosea, mă pot lăsa prins în privirea a ceva interesant sau neobișnuit, iar acest lucru m-a dezamăgit de mai multe ori. A trebuit să-mi dezvolt o regulă, să-mi fac un jurământ: în timp

ce conduci, fii atent doar la situația traficului, la semne, la indicatoarele instrumentelor și nu-ți fixa privirea asupra a nimic altceva care te distrage, ca și cum ai aluneca privirea peste obiecte. Această tehnică ajută la păstrarea vederii. Când dai peste ceva nefolositor, provocator de tentant, nu poți să nu-l vezi (deși este util și să privești în altă parte), dar nici nu-l poți examina, nu-ți poți opri privirea. Desigur, acest lucru necesită o anumită abilitate. Dar apoi, pur automat, începi să filtrezi ceea ce nu ar trebui să privești.

Un alt factor important pentru a te proteja de ispite este schimbarea atitudinii față de ele. De exemplu, poți privi o femeie ca pe un obiect al dorinței sau (chiar dacă nu este îmbrăcată foarte modest) – diferit. Sfântul Teofan Zăvorâtul scrie despre aceasta: „Ce să facem dacă, trăind în societate, nu putem să nu ne uităm la soțiile noastre? Dar nu doar cel care se uită la soția sa comite adulter, ci cel care se uită cu dorință. Privește – privește, dar ține-ți inima în lesă. Privește cu ochii copiilor care se uită la femei pur, fără gânduri rele” [10] .

O persoană de sex opus poate fi privită ca o soră sau o mamă (frate sau tată), fără pofta care ne înfierbântă. La urma urmei, noi înșine suntem adesea gata să ne deschidem sufletele pasiunii. Dar dacă este încuiată, va fi dificil ca o imagine sau o imagine ispititoare să pătrundă în interior. Dacă o persoană este căsătorită, există o singură femeie pentru ea - soția sa. O poate iubi doar ca pe o femeie, toate celelalte nu au gen. Trebuie să vadă în ele doar umanul, nu și femininul. Vrăjmașul este foarte puternic, iar de la o privire indecentă, flirtul ușor până la adulter - un pas. Este necesar să păstrăm nu numai vederea, ci și mintea curată. Gândurile necurate, desfrânate, ca murdăria, pătează și spurcă sufletul și inima. Nu degeaba Monahul Efrem Sirianul a numit demonul desfrânării „demonul impurității”. Am discutat în detaliu cum să combatem gândurile păcătoase și impure în capitolul „Combaterea gândurilor”.

Tot ce s-a spus mai sus se referă la gânduri, sentimente, dorințe. Aici începe patima curviei. Al doilea lucru de reținut este comportamentul nostru. *Vai de omul acela prin care vine ispita* (Matei 18:7). Îmbrăcămintea indecentă, glumele ambigue, ușurința în relațiile cu sexul opus - toate acestea ne pot face rău nu numai nouă, ci și celor din jurul nostru. Și atunci „vai de noi”. Orice am face, trebuie să ne gândim întotdeauna: suntem mânați inconștient de vreo patimă și cum va rezona comportamentul nostru în inima altei persoane.

Multe lucruri din viața noastră depind de atitudinea noastră față de o anumită problemă. Chiar și o ispită evidentă poate fi tratată destul de neutru. Dar dacă te conectezi în mod special, îți încălzești pasiunea, un mic imbold este suficient pentru ca pasiunile să se dezlănțuie.

În zilele noastre, atât mass-media, cât și literatura modernă, arta, chiar și educația, încearcă să ne insufle ideea că păcatul este norma, iar negrul este alb. Păcatul desfrânării este promovat cu ardoare: viața sexuală este necesară pentru toată lumea fără excepție (sub diverse forme), fără ea pur și simplu nu poți trăi, fără ea nu vei avea niciodată fericire, sănătate sau nimic altceva. Totul s-a întors cu susul în jos: păcatul, perversiunile nu sunt ceva de care trebuie scăpat, ci ceva fără de care este imposibil să trăiești. Sursa este, de asemenea, cunoscută. Ni se oferă o minciună monstruoasă, iar „tatăl minciunii", după cum știm, este diavolul.

Este posibil să trăiești în această lume teribilă a desfrâului și păcatului și să rămâi pur?

Evanghelia, Noul Testament, unde curvia este numită păcat de moarte, este scrisă nu doar pentru oamenii secolului I. Este scrisă pentru toate timpurile și pentru noi, creștinii secolului XXI. Unde trăiau primii creștini? În Imperiul Roman. Și Roma ajunsese la un asemenea nivel de desfrânare, depravare, perversiuni sexuale pe care țara noastră, slavă Domnului, nu l-a atins încă. Și totuși, creștinii au reușit să se salveze pe ei înșiși și familiile lor de atacul impurității. Creștinismul, în ciuda celor mai severe persecuții, a reușit să schimbe această lume. Imperiul a devenit creștin la începutul secolului al IV-lea.

Dacă nu vorbim despre vremurile primilor creștini, ci despre trecutul nostru recent, acum 20 de ani, ceea ce tinerii de astăzi consideră amuzant, absurd și demodată, era norma. Norma era crearea obligatorie a unei familii. Majoritatea fetelor își păstrau puritatea până la căsătorie. Concubinajul fără căsătorie era condamnat de societate și era un fenomen extrem de rar. Tradițiile familiale nu au dispărut nici măcar în vremurile sovietice fără Dumnezeu. Orice om normal, mai devreme sau mai târziu, înțelege că calea desfrânării, permisivității, distrugerii familiei este o cale spre nicăieri. America, epuizată de roadele „revoluției sexuale", s-a îndreptat spre valorile morale, familiale. Din 1996, în Statele Unite a fost introdus un program numit „Educație pentru abstinență". Pentru implementarea sa sunt alocate 50 de milioane de dolari pe an. Scopul acestui program este de a combate desfrânarea sexuală, avorturile, sarcinile extraconjugale, promovând abstinența și explicând adolescenților că aceasta nu dăunează organismului.

În țara noastră, din păcate, se insuflă în toate felurile posibile ideea că abstinența este dăunătoare: „Dacă există organe, acestea trebuie să funcționeze cu orice preț. Dacă există dorințe, acestea trebuie satisfăcute." De aceea i-am depășit pe toți ceilalți la avorturi și la numărul de copii abandonați.

Organele reproducătoare ne sunt date pentru reproducere, pentru reproducerea urmașilor. Și toate organismele animale le folosesc în acest scop. Nefuncționarea lor nu poate duce la pierderea sănătății. O femeie poate naște un copil în viața ei sau poate să nu nască deloc, dar asta nu înseamnă că se va îmbolnăvi. Corpul uman are mecanisme de autoreglare. Totul depinde de atitudinea noastră față de problema abstinenței. Dacă o persoană își stabilește că nu poate trăi fără relații sexuale, îi va fi cu adevărat imposibil să se abțină. Iar cineva care este stabilit pentru abstinența, care se ferește de ispite, va putea să le suporte.

Iată ce spune psihologul ortodox de familie Irina Anatolievna Rakhimova despre abstinența: „Este o concepție greșită considerată că abstinența este dăunătoare. Se crede că toată lumea (inclusiv cei din afara căsătoriei) ar trebui să aibă o viață sexuală regulată, să își satisfacă nevoile, fără de care, spun ei, vor exista boli, nevroze și tulburări mintale. Aceasta este o capcană. Toate nevrozele și tulburările sunt în capul unei persoane, în ceea ce și-a sugerat sieși. Există mult adevăr în teoria sublimării. Dacă o persoană nu se agață de tema corporală-sexuală și trăiește abstinent, își poate folosi energia necheltuită pentru a se realiza în creativitate, muncă, activitate științifică și alte domenii.”

În căsnicie este necesar să învățăm și abstinența. La urma urmei, există posturi, perioade de sarcină, boli. Activitățile profesionale ale multor oameni implică călătorii lungi de afaceri. Așa a fost întotdeauna, iar soții au îndurat și s-au smerit cumva. Multe mame pioase ale multor copii nu au avut relații carnale cu soții lor în timpul sarcinii și alăptării (și aceasta este mai mult de doi ani).

Și acum chiar și unii medici recomandă tratarea unor boli (în special a prostatitei) prin relații ocazionale. De exemplu, ei sfătuiesc un bărbat necăsătorit să ia o amantă pentru a „se însănătoși”. Ce se poate spune aici? Prostatita nu este o boală nouă. Dar în vremea noastră, imoralitatea și desfrâul au cuprins toate straturile societății și clasele sociale. Inclusiv medicii. Niciun păcat nu poate fi baza tratamentului. Păcatul nu creează, ci distruge. Medicii fără scrupule dau uneori sfaturi pur și simplu sălbatice. Un bărbat și-a pierdut singurul copil; a fost foarte bolnav și a murit în brațele lui. Acest bărbat a fost foarte supărat de durerea sa, mai ales că soția sa nu mai putea naște. A fost în spital, a consultat psihiatri, psihoterapeuți și iată ce i-au sugerat: „Și ia-ți o amantă și las-o să-ți nască un copil sau divorțează de soția ta și căsătorește-te cu o femeie mai tânără, și atunci vei avea copii.” Da, adevărat: „O vârstă groaznică, inimi groaznice!”

A înjura cu arderea cărnii este un lucru natural, nu este nevoie să ne temem de asta. Fiecare persoană simte anumite mișcări senzuale în corpul său. Dar aceste mișcări nu ar trebui să scape de sub control. Hormonii noștri, firea noastră ar

trebui ținută mereu în lesă scurtă și într-un guler strict, altfel acest câine se va dezlănțui și ne poate mușca.

Dacă vrem să luptăm împotriva poftelor firii pământești și să-I cerem ajutorul lui Dumnezeu, Domnul ne va ajuta cu siguranță. Dacă nu există luptă cu firea pământească, nu va exista nicio răsplată pentru ispravă.

Cartea „Pajiștea duhovnicească" descrie o astfel de întâmplare. Un anume preot Konon săvârșea adesea Taina Botezului. De fiecare dată când trebuia să ungă cu untdelemn sfânt și să boteze femei, cădea într-o mare confuzie și din acest motiv voia chiar să părăsească mănăstirea. Atunci i s-a arătat Sfântul Ioan Botezătorul și i-a spus: „Fii tare și răbdător, și te voi izbăvi din această luptă." Într-o zi, a venit la el o fată persană. Era atât de frumoasă încât preotul nu a îndrăznit să o ungă cu untdelemn. A așteptat două zile. Între timp, preotul Konon, luându-i mantaua, a plecat cu cuvintele: „Nu mai pot sta aici." Dar aici i s-a arătat Ioan Botezătorul și i-a spus: „Întoarce-te la mănăstire și te voi izbăvi din luptă." Konon i-a răspuns mânios: „Fii sigur, nu mă voi mai întoarce niciodată. Mi-ai promis asta de mai multe ori, dar nu ți-ai împlinit niciodată promisiunea." Atunci Sfântul Ioan și-a deschis hainele și a făcut semnul crucii de trei ori. „Crede-mă, Conon", a spus Botezătorul, „am vrut să primești o recompensă pentru această luptă, dar, din moment ce nu ai vrut-o, te voi elibera, dar în același timp vei fi lipsit de răsplata pentru isprava ta." Întorcându-se la mănăstire, preotul a botezat-o pe persană, ca și cum nu ar fi observat că era femeie. După care, până la moartea sa, a săvârșit botezuri fără nicio necurată incitare a trupului.

În concluzie, să reamintim mijloacele prin care se duce lupta împotriva desfrânării. Nu întâmplător pofta trupească este comparată cu focul. Sfinții Părinți spun în unanimitate că este interzis să i se dea orice hrană (combustibil) prin sățietatea cărnii, a văzului, a auzului și a altor simțuri. Atunci nu va fi greu să-i faci față. O flacără aprinsă brusc poate fi ușor călcată în picioare, dar în doar câteva minute întreaga casă va arde. Oricine a văzut vreodată un foc mare știe cât de incontrolabil este elementul foc.

Capitolul VII

Iubirea de bani. „Cultul vițelului de aur"

Iubirea de bani, cultul valorilor materiale este flagelul timpului nostru.

Societatea noastră este o societate a consumului, a consumului de bunuri materiale, a plăcerilor, a divertismentului. Și orice divertisment necesită bani. Cultul banilor a devenit atât de înrădăcinat în viața de zi cu zi încât cursul de schimb este o știre obligatorie, care este difuzată în fiecare oră la radio împreună cu prognoza meteo, ca și cum ar fi important și necesar ca toată lumea să o știe. Este adânc întipărit în mintea oamenilor că fără mulți bani, fără bogăție, este imposibil să fii o persoană fericită. Totul poate fi cumpărat doar cu bani. Dacă nu îi ai, ești un ratat. Odată am văzut o carte la vânzare numită „Cum să crești un viitor milionar”. Se sugerează ca bogații să fie crescuți din leagăn, cu scopul de a avea succes. Cum să crești o persoană cinstită, bună, decentă, multora nu le mai pasă.

Persoana ai cărei părinți nebuni îl orientează încă din copilărie spre succes, carieră și bogăție va fi nefericită. Nu va găsi niciodată prietenie adevărată, dragoste sau credință, pentru că acestea nu pot fi cumpărate pe bani.

Iubirea de argint, slujirea lucrurilor materiale este idolatrie în forma sa cea mai pură, închinarea la vițelul de aur. Deși, desigur, orice patimă este un idol: *nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona* (Matei 6:24), adică bogăției.

Însă slujirea bunurilor materiale îl îndepărtează mai ales pe om de valorile spirituale. Sufletul său este înlocuit de altul, devine **materialist în sensul deplin al cuvântului.** Gândurile și gândurile despre bunurile și valorile pământești nu lasă loc pentru cele spirituale. De aceea se spune: *cu greu va intra bogatul în Împărăția Cerurilor* (Matei 19:23).

Dumnezeu are nevoie de un loc în inimile noastre, pentru a păstra ceva în sufletul unei persoane, apoi poate fi ajutat. Dar dacă inima, sufletul este ocupat doar cu lucruri materiale? Aceasta nu înseamnă că este ușor pentru un cerșetor sau un sărac să se mântuiască. Sărăcia poate da naștere și la multe vicii: invidie, vanitate, deznădejde, cârtire etc. Dar Evanghelia vorbește despre dificultățile mântuirii pentru o persoană bogată. Și din istorie este clar că atât Hristos, cât și apostolii au fost foarte săraci, nu aveau unde să-și odihnească capul; au fost mult mai mulți creștini săraci. Deși printre sfinți au fost oameni foarte bogați: Avraam, regele David, Solomon, împărați, prinți etc. Nu bogăția în sine este un păcat, ci atitudinea față de ea. Tot ceea ce ne dă Domnul: talanți, bogăție, nu este al nostru. Suntem doar administratori, administratori, este al lui Dumnezeu. Și nu trebuie doar să întoarcem ceea ce ne-a fost dat, ci să-l întoarcem cu dobândă, să-l sporim, folosind aceste daruri pentru a ne ajuta aproapele și pentru a ne mântui sufletele.

Dar adesea nu este așa, valorile materiale ocupă o poziție atât de dominantă în mintea oamenilor încât aceștia cu greu își amintesc de Dumnezeu, de sufletul

lor, de aproapele lor. Este foarte dificil pentru un credincios să comunice cu o persoană lumească. El vorbește doar despre cele pământești, materiale.

În Evanghelie găsim multe parabole despre bogați și bogăție. Multe dintre ele vorbesc despre atitudinea corectă față de bogăție, iar unele arată foarte clar, la figurat, nebunia oamenilor care trăiesc doar după valori pământești, perisabile.

Există o pildă în Evanghelia după Luca: *Un om bogat, care avea o recoltă bună în ogorul său, se gândea cu sine: „Ce să fac? N-am unde să-mi adun roadele?” Și zicea: „Iată ce voi face: Îmi voi dărâma hambarele și voi zidi altele mai mari și acolo îmi voi aduna tot grâul și toate bunurile mele. Și voi zice sufletului meu: «Suflete, ai multe bunuri strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea și veselește-te.» Dar Dumnezeu i-a zis: «Nebunule! În noaptea aceasta ți se va cere sufletul; cine va primi ce ai pregătit?» Așa este cu cei ce își adună comori și nu se îmbogățesc în Dumnezeu* (Luca 12:16-21). Sfântul Drept Ioan de Kronstadt, tâlcuind această pildă, pare să-l întrebe pe bogat: De ce ești nebun, zicând: *N-am unde să-mi adun roadele* ? Ce vrei să spui, nicăieri?» Iată grânarele voastre - mâinile săracilor: dați darurile bunătății lui Dumnezeu, date pentru mulți, multor oameni săraci și primiți pentru aceasta de la Domnul iertare de păcate și mare milă; procedând astfel, veți lucra după voia lui Dumnezeu, căci Domnul ne dă din belșug pentru a-i ajuta pe săraci, căci *cei milostivi* vor primi și ei *milă* (vezi: Matei 5:7) [11] .

Această parabolă nu condamnă deloc bogăția, ci condamnă atitudinea bogatului față de ea. El și-a trăit întreaga viață în veselie și distracție și, chiar stând în pragul morții, tot nu a înțeles de ce Dumnezeu i-a dat această proprietate. Și i se dă un singur lucru: pentru a transforma comorile materiale în spirituale, nepieritoare. Pentru a-i ajuta pe cei aflați în nevoie, pentru a face fapte bune, pentru a decora bisericile și pentru a-și mântui sufletul cu bogăția dată. Dar pentru un bogat, toate acestea sunt oh, atât de dificile. O viață de mulțumire și fericire te absoarbe, te face insensibil la durerea altora. Nenorocirile și durerea celor nevoiași, a celor lipsiți devin infinit de îndepărtate. Este dificil pentru o persoană care nu a experimentat ce sunt sărăcia și privațiunea să înțeleagă un om flămând: „cel sătul nu-l înțelege pe cel flămând”.

Era un om bogat, care era îmbrăcat în purpură și in subțire și se desfăta în fiecare zi din belșug. Și era un cerșetor, numit Lazăr, care zăcea la poarta lui, plin de bube și poftea să se sature cu firimiturile care cădeau de la masa bogatului; dar au venit câinii și i-au lingut bubele. Și cerșetorul a murit și a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam. Și bogatul a murit și a fost îngropat. Și fiind în iad, în chinuri, a ridicat ochii și a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui. Și a strigat și a zis: „Părinte Avraame, ai milă de mine și trimite pe Lazăr să-și înmoaie vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci sunt chinuit în

flacăra aceasta." Dar Avraam a zis: „Fiule, adu-ți aminte că în timpul vieții tale ai primit cele bune, iar Lazăr cele rele; acum el este mângâiat aici, iar tu suporți." (Luca 16:19-25) De ce a ajuns bogatul în iad? La urma urmei, Evanghelia nu spune că ar fi ucis sau jefuit pe cineva pentru a-și obține averea. Și ce dacă, îi plăceau ospățurile zilnice, dar era credincios, îl cunoștea pe Avraam. Dar, se pare, nu avea fapte bune, nu avea cu ce să se justifice, tot ce i se dădea ca mijloc de a-și salva sufletul era cheltuit fără gând doar pentru sine. „Ai primit deja ce ți-ai dorit!", îi spune Avraam. În toți acești ani, cerșetorul bolnav și flămând Lazăr zăcea chiar la porțile casei bogatului. Bogatul îi știa chiar și numele, dar nu lua parte la soarta lui, nici măcar nu i se dădeau firimituri de la masă. Inima bogatului s-a îngrășat și nu a mai observat suferința altuia. „ *Unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta"* (Matei 6:21), spune Hristos. Inima bogatului aparținea comorii pământești. Sufletul său era plin doar de slujirea plăcerilor trupești, nu era loc pentru dragostea față de Dumnezeu și creația Sa - omul. Aici, pe pământ, el a făcut alegerea sa: să trăiască o viață fără suflet, să nu se gândească la suflet. După moarte, omul nu se mai poate schimba; dacă nu a avut nevoie de Dumnezeu aici, atunci nu va putea fi cu El acolo. Nu Domnul este cel care pedepsește omul, ci omul însuși este cel care se condamnă la chinuri. Viața paradisiac cu sfinții, comuniunea cu Dumnezeu sunt chiar mai dureroase pentru un păcătos decât focul Gheenei.

Voi da un exemplu care explică parțial această idee. Pentru un credincios, rugăciunea, o sărbătoare, slujba de duminică, comunicarea cu frații în credință sunt o bucurie. Dar încercați să faceți o persoană, nu doar o persoană neobișnuită, ci și o necredincioasă, să stea în picioare trei ore la o priveghi de sărbătoare de toată noaptea. Nu va sta în picioare nici măcar o jumătate de oră - va fi complet epuizat și sleit de puteri.

Odată am fost invitat să slujesc o slujbă de înmormântare într-un cimitir. Rudele s-au adunat și, după primele cuvinte ale imnurilor funerare, dintr-o dată aproape toate rudele și prietenii, cu excepția a trei doamne în vârstă, s-au îndepărtat câțiva metri, s-au întors cu spatele și și-au aprins țigări. I-am rugat să nu fumeze lângă mormânt și să ia parte la rugăciunea funerară, dar ei s-au îndepărtat și și-au continuat pauza de fumat. Lângă mormânt am observat mai multe sticle cu alcool și gustări. Se pare că tinerii erau interesați doar de această parte a „evenimentului". Dumnezeu nu mântuiește pe nimeni prin forță. Fiecare alege singur dacă să fie cu Dumnezeu sau în afara Lui.

Majoritatea oamenilor sunt departe de a fi bogați. Dacă pildele Evangheliei ar fi fost doar despre bogați, ele nu ar fi fost consemnate în Evanghelie, deoarece în pilde Domnul se adresează tuturor oamenilor și, prin urmare, și nouă.

A trăi doar după interese pământești, a nu-ți aminti de moarte, a uita de aproapele tău este posibil nu numai dacă ai o avere mare. Dar o viață bogată, bine hrănită, este mai propice în acest sens. Când o persoană are un venit modest, poate înceta să-i ajute pe cei aflați în nevoie, justificându-se prin faptul că trebuie să-și hrănească familia, pentru că el însuși, spun ei, nu are suficient. Acum, când toți cei din jur vorbesc despre criza economică, mulți sunt copleșiți de frică, de anxietate cu privire la ziua care vine. Și este foarte important pentru noi toți să nu ne împietrim inimile precum bogatul din parabolă. Aduceți-vă aminte de acei Lazări care sunt chiar mai răi decât noi. Domnul nu-i va lăsa niciodată fără mâncare pe cei milostivi, darnici. În viața spirituală există un principiu atât de minunat, chiar o lege: **mâna celui care dăruiește nu va sărăci.** Pe cel care îi ajută pe alții, Domnul îl răsplătește întotdeauna din belșug, chiar și în viața pământească. Dar pentru aceasta, desigur, trebuie să ai credință și hotărâre.

„Am fost tânăr și acum am îmbătrânit, dar n-am văzut pe cel drept părăsit, nici pe urmașii lui cerșind pâine. El este îndurător toată ziua, dă cu împrumut, și urmașii lui vor fi o binecuvântare” , spune psalmistul David (Psalmul 37:25-26). Desigur, aici nu se promite nicio bogăție sau prosperitate mare, dar un lucru este clar: o persoană milostivă nu va rămâne fără mijloace de existență și fără tot ce este necesar.

Dacă soții doresc să aibă mulți copii (adică își fac alegerea în favoarea bogăției spirituale), nu vor rămâne niciodată fără ajutorul lui Dumnezeu. Există un proverb: „Dacă Dumnezeu a dat un copil, El va purta de grijă și de un copil”. Un tată cu mulți copii spunea că, odată cu fiecare copil nou, bunăstarea familiei lor nu numai că nu scădea, ci, dimpotrivă, creștea. Dumnezeu trimite ajutor familiilor cu mulți copii în felurite moduri. Evanghelia spune: *nu vă îngrijorați, zicând: Ce vom mânca? Sau ce vom bea? Sau cu ce ne vom îmbrăca? Căci după toate acestea păgânii le caută; și Tatăl vostru care este în ceruri știe că aveți nevoie de toate acestea. Ci căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra* (Matei 6:31-33). Creștinii cu mulți copii nu caută o viață confortabilă, lenește, ci Împărăția lui Dumnezeu, ei nu trăiesc pentru ei înșiși, ci pentru copiii lor, îi cresc și îi educă, fără să precupețească timp sau efort, și de aceea restul „li se adaugă”.

În zilele noastre ni se spune constant că totul poate fi cumpărat cu bani. Fără bani ești nimeni, un zero fără băț. Și dacă ești bogat, posibilitățile tale sunt limitate doar de mărimea contului tău bancar. Dar chiar și cea mai primitivă și cu picioarele pe pământ persoană va înțelege: nu poți cumpăra totul cu bani; dragostea, prietenia, loialitatea, talentul, un nume bun și chiar sănătatea nu pot fi cumpărate.

Este posibil să fii fericit fără ea? Fericirea este imaterială, nu depinde de bogăție. Un om sărac care este fericit în viața de familie, iubit de toți și care se iubește pe sine este incomensurabil mai fericit decât orice om bogat. Evanghelia spune clar: *viața unui om nu depinde de abundența bunurilor sale* (Luca 12:15). Adesea, o moșie mare aduce mari griji și necazuri. Uneori trebuie să vorbesc cu soțiile noilor ruși și cât de rău îmi pare pentru ele. Tinerele cu studii superioare își petrec tot timpul liber cu îmbunătățiri ale locuinței, renovări nesfârșite în stil european, se ceartă cu constructorii, toate gândurile lor sunt ocupate cu ce mobilă să cumpere, cum să o aranjeze, unde să agațe tablouri etc. Moșia este mare, necesită îngrijire constantă. Și cei mai frumoși ani ai vieții sunt cheltuiți pentru asta. Și câți bani și efort sunt necesari pentru a proteja bogăția! Marea bogăție este un lucru în sine, nu atât de mult place, cât înrobește.

Lăcomia, slujba vițelului de aur, dă naștere la multe vicii. Crima, jaful, înșelăciunea - acestea sunt adesea temeliile unei mari bogății. Nu este ușor să câștigi o moșie bogată prin muncă cinstită. O persoană obsedată de iubirea de bani este gata să facă, dacă nu totul, atunci multe, de dragul banilor.

Ne întrebăm unde au dispărut filmele și serialele TV bune, amabile și talentate, de ce există atât de puțini scriitori talentați care trezesc sentimente nobile în oameni? De ce ecranele ne toarnă un flux continuu de sex, violență, agresivitate și limbaj obscen? Unul dintre principalele motive este că arta a devenit comercială. Studiourile de film, editurile, canalele TV vor să-și returneze investițiile cu un profit mare. Pentru a face acest lucru, produsele lor trebuie să fie pe placul unui public larg și să stârnească interesul. Două milioane de dolari au fost investiți în film - trebuie să ajungă la cel puțin trei. Este foarte dificil să aduni săli pline care să prezinte un film cu adevărat bun. O excepție rară a fost filmul „Insula” de P. Lungin, care povestește despre pocăință și renașterea sufletului uman, precum și alte câteva filme.

În Roma antică, mulțimea striga: „Pâine și circuri!” Ce erau spectacolele atunci? Teatrul care glorifica desfrâul, luptele crude și sângeroase ale gladiatorilor și tortura creștinilor în arena Colosseumului. Atât în antichitate, cât și astăzi, spectacolele populare preferate sunt aceleași.

Conducătorii gândurilor umane – scriitori, jurnaliști, cineaști – poartă o responsabilitate uriașă. „Cum va rezona cuvântul nostru.” La urma urmei, creațiile lor devin proprietatea a milioane de oameni. Și dacă o persoană talentată își face munca din lăcomie, vanitate, iar sufletul său este plin de impuritate, este capabilă să seducă mulți oameni. Și ceea ce este cel mai teribil, dacă este cu adevărat talentată, munca distructivă continuă și după moartea sa.

I.A. Krylov are o fabulă nu foarte cunoscută, dar foarte instructivă. Intriga sa este următoarea. După moarte, două persoane, Tâlharul și Scriitorul, ajung în iad. Primul, desigur, a jefuit oameni, iar al doilea -

A turnat otravă în creațiile sale.
A insuflat necredință și a înrădăcinat depravarea.

Și astfel, sub cazanul unde ședea Tâlharul, era aprins un foc mare, iar sub Scriitor focul abia ardea. Au trecut secole, iar sub Tâlhar focul se stinsese de mult, iar „sub Scriitor se înfuria din oră în oră". Apelând la conducătorii iadului, Scriitorul a început să întrebe: „De ce o asemenea nedreptate?" Și acesta este răspunsul care a urmat:

El a fost dăunător,
Cât timp era doar în viață;
Și tu... oasele tale s-au stricat de mult,
Și soarele nu va mai răsări niciodată,
Ca să nu-ți aducă noi necazuri.
Otrava creațiilor tale nu numai că nu slăbește,
Ci, revărsându-se, face ravagii din secol în secol.

Și apoi este prezentată o imagine a acțiunii distructive a cărților Autorului: tineri care s-au răzvrătit împotriva „căsătoriei, autorității, puterii" și au căzut în necredință, o țară întreagă adusă la ruină de rebeliuni și discordie sub influența scrierilor sale etc.

Și cât mai mult
rău se va naște în lume din cărțile voastre!

În zilele noastre, un alt viciu cauzat de iubirea de bani a devenit larg răspândit - dependența de jocuri de noroc. Oamenii își pierd toate bunurile în cazinouri, la sloturi, dau faliment, uneori se sinucid. Jucătorul este mânat de două pasiuni: **lăcomia** și **entuziasmul,** setea de risc, senzațiile tari. Iar a doua, de regulă, preia controlul, persoana nu se poate opri la timp și devine complet dependentă de ea.

S-a stabilit cu certitudine absolută că dependența de jocuri de noroc este același tip de dependență ca și dependența de droguri și alcoolismul și este dificil de tratat.

În lumea modernă vedem multe exemple de lăcomie umană la o scară deosebit de mare. Un astfel de exemplu este construcția de la Moscova. În urmă cu câțiva ani, autoritățile de la Moscova au anunțat că toate clădirile dărăpănate cu cinci

etaje vor fi demolate până în 2010, iar în locul lor vor fi construite case mari și confortabile. Construcția a început. În districtul nostru Izmailovo, construcția merge deosebit de repede, deoarece zona este promițătoare, verde și există un parc în apropiere. Clădiri cu trei și cinci etaje au fost demolate, iar în locul lor au fost ridicate clădiri cu 18 până la 30 de etaje. Dar, se pare, nimeni nu s-a gândit că zona pur și simplu nu a fost proiectată pentru o populație atât de mare. Numărul de clinici, școli, grădinițe, linii de transport public etc. rămâne același. Toate curțile, toate străzile adiacente noilor clădiri s-au dovedit a fi aglomerate cu mașini. Pe străzile de-a lungul caselor, vehiculele sunt parcate pe două rânduri, iar între ele există un pasaj îngust, unde mașinile circulă pe rând. Ambuteiaje, aglomerație, nu poți intra în metrou, transportul terestru este supraaglomerat. Și aceasta este doar o latură a problemei. A trăi în zgârie-nori cu treizeci de etaje este foarte nesigur. Și dacă există un incendiu la etajul treizeci? Potrivit experților, stingerea incendiilor în clădirile cu mai multe etaje este o chestiune foarte problematică. Problema locuințelor, care, după cum știm, „i-a stricat pe moscoviți”, cu siguranță nu a fost rezolvată. Locuitorii caselor demolate sunt relocați în clădiri noi, iar doar un mic procent din locuințe este acordat celor aflați pe lista de așteptare. Restul fondului locativ este vândut la un preț de câteva mii de dolari pe metru pătrat. Oamenii așteaptă la coadă pentru locuințe de mulți ani, trăind în condiții insuportabile, iar Moscova devine supraaglomerată. Care este problema? În iubirea de bani. Imobiliarele din Moscova sunt o mină de aur, sunt miliarde de dolari. Viața în capitală a devenit aproape imposibilă din cauza ambuteiajelor eterne, a supraaglomerării, a ecologiei precare. Iar iubirea oamenilor de bani este de vină pentru toate acestea.

Există diferite tipuri de iubire de bani:

- **extravaganță, risipă;**

- **zgârcenie, lăcomie.**

În primul caz, o persoană, având bogăție, o cheltuiește fără să gândească pe distracție, pe satisfacerea nevoilor sale, pe o viață luxoasă. În celălalt caz, poate trăi foarte sărac, se poate priva de toate, dar poate sluji bogăției ca idol, economisește, adună și nu împarte cu nimeni. Se ofilește ca Koschei, ca Cavalerul Zgârcit peste aurul său.

Celebrul milionar american John Rockefeller, posedând o avere enormă, trăia ca un sărac. A ajuns la o epuizare nervoasă și fizică completă de teama că afacerea sa va da faliment și că va pierde măcar o parte din avere. Era grav bolnav și ținea o dietă strictă.

Ca să fim corecți, trebuie spus că în a doua jumătate a vieții sale, Rockefeller și-a revizuit opiniile și a început să cheltuiască sume mari pentru caritate.

Pasiunea pentru acumulare, zgârcenia - o trăsătură inerentă nu doar celor bogați. Destul de des oamenii pun întrebarea: ce este acapararea mușchiului, despre care citim în rugăciunea spovedanească de seară? Acapararea mușchiului este dobândirea de lucruri care nu ne sunt necesare, atunci când acestea se acoperă **cu mușchi din cauza depozitării îndelungate și a inactivității.** Și oamenii foarte săraci pot suferi de acest păcat, achiziționând și adunând vase, haine, orice alte obiecte, umplând toate dulapurile, rafturile și dulapurile cu ele și uitând adesea chiar și unde se află.

Cum să lupți împotriva pasiunii lăcomiei?

Cultivă în tine virtuți opuse:

- milă față de cei săraci și nevoiași;

– nu vă preocupați de valorile pământești, ci de dobândirea darurilor spirituale;

- reflecție asupra problemelor spirituale, nu asupra celor pământești, mercantile.

Virtutea nu va veni de la sine: o persoană înclinată spre lăcomie, zgârcenie, lăcomie, trebuie să se silească să fie milostivă și să folosească bogăția spre folosul sufletului său. De exemplu, când dăm de pomană, nu trebuie să o dăm așa: „Iată ce nu ne trebuie, Doamne”, ci astfel încât darul să fie cu adevărat o jertfă, însoțită de o luptă interioară cu zgârcenia noastră, atașamentul față de lucrurile materiale. Atunci va fi o pomană adevărată, și nu o formalitate. Altfel, uneori se întâmplă că i-am dat unui cerșetor un fleac care pur și simplu ne apasă pe buzunar și totuși așteptăm ca el să fie recunoscător pentru asta. *Cine seamănă cu zgârcenie va secera și el cu zgârcenie, iar cine seamănă cu generozitate va secera și el cu generozitate* (2 Corinteni 9:6).

Forțându-ne să împărțim, să dăm, să-i ajutăm pe ceilalți, vom putea scăpa de iubirea de argint și de lăcomie. Vom înțelege că *este mai binecuvântat să dai decât să primești* (Faptele Apostolilor 20:35), că dăruind putem primi o bucurie și o satisfacție mai mare decât strângând și adunând lucruri de valoare care uneori ne aduc puțin folos.

Mulți oameni se întreabă: cui ar trebui să dea de pomană, pentru că uneori există îndoieli cu privire la onestitatea celui care cere, că va folosi ajutorul nostru spre bine? Nu există o opinie unică a Sfinților Părinți. Unii cred că ar trebui să dăm tuturor celor care cer, pentru că Domnul Însuși știe dacă o persoană cere sincer

sau înșală și nu va fi păcat pentru noi să dăm ca lui Hristos Însuși. Alții spun că ar trebui să dăm de pomană cu mare considerație. Cred că adevărul este undeva la mijloc. Desigur, în orice caz, nu vom păcătui, chiar dacă dăm unei persoane necinstite. „Cerșetorii profesioniști" au existat în toate secolele, inclusiv în vremea Mântuitorului. Cu toate acestea, atât Domnul, cât și apostolii au dat pomană săracilor. Dar dacă nu avem încredere într-o persoană, îi putem da o sumă mică și putem oferi un ajutor mai generos celor care sunt cu adevărat în nevoie. Este atât de multă durere în jurul nostru, printre prietenii și rudele noastre există cu siguranță astfel de oameni. Sfaturi bune sunt conținute în viața sfântului drept Filaret cel Milostiv. Acest sfânt era faimos pentru dragostea și mila sa față de săraci. Avea trei cutii, umplute separat cu monede de aur, argint și cupru. Din prima, cei foarte săraci primeau pomană, din a doua - cei care își pierduseră mijloacele, iar din a treia - cei care ademeneau cu ipocrizie bani.

Capitolul VIII

Furia este „ucigașul iubirii"

Un psiholog american, specialist în familie și căsătorie, Gary Smalley, a numit furia ucigașul iubirii. El vorbea despre viața de familie, dar această expresie poate fi aplicată și relațiilor umane în general. Iritabilitatea și furia nu sunt doar cauza conflictelor, ci ucid și sentimentele de iubire, prietenie, simpatie, respect. Într-un moment de furie, atitudinea noastră față de o persoană se schimbă, trăsăturile, particularitățile, obiceiurile frumoase ale acesteia, care poate ne-au provocat admirația, apar acum într-o formă distorsionată, urâtă, caricaturizată. Cum se spune, de la iubire la ură - un pas.

Dacă o persoană își vede fața în oglindă într-un acces de furie, furie, pur și simplu va fi îngrozită și nu se va recunoaște. Aspectul său s-a schimbat atât de mult. Dar furia întunecă nu doar și nu atât fața, cât sufletul. Persoana furioasă devine posedată de demonul furiei. Majoritatea crimelor sunt comise nu cu scopul de a jaf și elimina martori, concurenți, ci pur și simplu în focul unei dispute sau lupte. Desigur, de regulă, este implicat și alcoolul. Prietenii, amicii și uneori cei mai apropiați, dragi oameni unul altuia, care au băut recent împreună, într-un acces de furie beată apucă cuțite, obiecte grele, și se întâmplă ireparabilul. În rarele rapoarte ale poliției, aceasta se numește „crimă din motive domestice". Și astfel de crime, repet, sunt majoritare covârșitoare.

Dar chiar dacă nu ajunge la violență fizică, orice manifestare a mâniei ne ucide sufletul din interior și distruge relațiile cu vecinii. Câte căsnicii s-au destrămat din

cauza certurilor și disputelor constante dintre soți, câte rude și foști prieteni nu au comunicat ani de zile, certându-se o dată pentru simple fleacuri.

Să încercăm să luăm în considerare principalele motive care provoacă iritabilitate și furie.

Sfântul Teofan Pustnicul din Vîșenski scrie: „Furia și iritabilitatea provin din stima de sine (adică din iubirea de sine. – *Preotul P.*), conform căreia ne recunoaștem și ne simțim a fi de o valoare considerabilă; de aceea, când cineva îndrăznește să nu ne dea ceea ce ni se cuvine, fierbem și plănuim răzbunare” [12.] Înfumurarea, iubirea de sine și stima de sine exagerată sunt principalele motive ale iritabilității și mâniei. Este ușor să fii calm și indulgent când toată lumea te laudă, dar atinge-ne doar cu degetul și vei vedea imediat cât valorăm. Iritabilitatea și irascibilitatea pot fi, de asemenea, rezultatul unui caracter excesiv de temperamental, dar totuși, caracterul nu poate servi drept scuză pentru mânie. O persoană iritabilă, irascibilă trebuie să cunoască această trăsătură și să o combată, să învețe să se stăpânească. Cu atât mai mare va fi coroana sa pentru munca sa. Este mai ușor pentru o persoană calmă și flegmatică să lupte împotriva iritării și a mâniei. Există oameni cu un caracter puternic, dominant, vor ca totul să fie așa cum își doresc ei, nu tolerează obiecții. De asemenea, este foarte dificil pentru astfel de oameni să depășească izbucnirile de iritabilitate și să-și înfrâneze izbucnirile de furie. Sfântul Teofan îi sfătuiește pe astfel de oameni: „Văd că motivul... este că nu vreți să sacrificați nimic din curățenia stabilită... aceasta este boala voastră. Alungați-o, pe cea fără valoare, și veți fi mai liniștiți. Arătați altruism în aceasta: căci aici este tot egoul cu mâinile și picioarele lui” [13] .

Sfinții Părinți numesc un alt motiv al mâniei – **invidia,** care este adesea asociată cu iubirea de bani; nu fără motiv această patimă este trecută înaintea **mâniei.** Oamenii îi invidiază de obicei pe cei care sunt mai bogați, mai norocoși, cărora li s-a dat mai mult. Chiar și oamenii foarte bogați se află într-o stare de competiție, rivalitate constantă: cine are mai multe zerouri în contul său bancar. Invidia duce la ură și adesea împinge la crimă. „Cine este rănit de invidie și rivalitate”, spune Sfântul Efrem Sirul, „este demn de milă; pentru că este complice al diavolului, prin a cărui invidie *a intrat moartea în lume* (Înțelepciunea Domnului 2:24). Inima lui este mereu slăbită de întristare, trupul său este mistuit de paloare și puterea lui este secătuită. Invidia și rivalitatea sunt o otravă cumplită: din ele se nasc calomnia, ura și uciderea” [14] .

Furia poate avea diferite manifestări. Acestea includ iritabilitate, irascibilitate, certuri pasionale. Printre acestea se numără ranchiuna, ura, setea de răzbunare, neiertarea insultelor.

O iubire de dezbateri și certuri poate deveni, de asemenea, o sursă de furie și poate duce la conflicte.

Pericolul este mare deoarece o ceartă nu are cel mai adesea ca scop aflarea adevărului, ci un fel de duel verbal, o luptă care are loc din dorința de a-și amuza vanitatea și de a se afirma. Într-o ceartă, aproape întotdeauna există o insultă din partea celui care pierde. În focul unei dispute, este ușor să treci linia și să te iriți și să te înfurii. Când certurile se termină, adesea intră în joc strigătele și, uneori, insultele reciproce. Prin urmare, certurile ar trebui evitate cu orice preț.

Vom vorbi despre iritabilitate și furie puțin mai târziu, dar acum aș dori să mă opresc puțin asupra ranchiunei și a sensibilității. Ranchiuna (acesta este numele acestui păcat în limba slavă) este un sentiment teribil. Asemenea acidului, corodează sufletul celui ofensat și îl distruge din interior. Furia și sensibilitatea sunt arme cu două tăișuri și sunt îndreptate în primul rând nu împotriva celor care ne ofensează, ci împotriva noastră înșine. „A fi ofensat” este un verb cu particulă reflexivă. „Sya” înseamnă „noi înșine” în limba slavă, adică nu ofensăm pe cineva, ci pe noi înșine. Cei care urăsc și ofensează pot să nu știe că suntem supărați pe ei, nu bănuiesc cât de suferim și ne îngrijorăm. Dorm liniștiți și nu se gândesc la nimic, iar cei ofensați pun la cale planuri de răzbunare, nu dorm noaptea, cad în deznădejde, melancolie, își pierd pofta de mâncare și pacea, gândindu-se doar la ofensa lor. O persoană sensibilă se pedepsește singură, aduce la epuizare completă. Starea de furie este un stres sever. Prin urmare, capacitatea de a ierta dușmanii și greșitorii aduce mari beneficii nu numai sănătății spirituale, ci și mintale și fizice.

Cum putem învăța să iertăm? În primul rând, trebuie să înțelegem că noi înșine avem nevoie de aceasta în primul rând. Vom câștiga mult dacă învățăm să nu ne lăsăm ofensați de oameni. În al doilea rând, trebuie să înțelegem că persoana care ne-a ofensat nu știa ce face. La urma urmei, chiar și cel mai înrăit ticălos are propria sa justificare. Când Domnul nostru Iisus Hristos a fost răstignit, evreii chiar credeau că fac o faptă evlavioasă, nu-L vedeau pe Fiul lui Dumnezeu în El, ci sufletele și mintea lor erau orbite de patima mâniei și a invidiei, nu înțelegeau ce fac. Și de aceea Hristos S-a rugat de pe Cruce: *Tată, iartă-i, că nu știu ce fac* (Luca 23:34). Și nici toți criminalii și vinovații „nu știu” acest lucru. Căci dacă ar ști că săvârșesc un păcat, o crimă pentru care **cu siguranță** ar răspunde înaintea lui Dumnezeu, s-ar gândi de două ori. Fie nu înțeleg ce este păcatul, fie nu își dau seama de întreaga întindere a responsabilității lor pentru el. Aceștia sunt oameni vrednici de milă, oameni nefericiți, pierduți și bolnavi spiritual.

Toate nemulțumirile noastre sunt rodul iubirii de sine. Și printre ele există foarte puține nemulțumiri cu adevărat serioase. Infractorii rău intenționați și conștienți

sunt rari. Practic, oamenii se jignesc unii pe alții fie din întâmplare, fie din lipsă de inteligență și tact, fără să vrea deloc să facă acest lucru.

Întrucât sensibilitatea este un produs al iubirii de sine, trebuie să cultivăm umilința în noi înșine. Fiți mai puțin ofensați și acordați mai multă atenție propriei persoane: care este vina mea aici? Cu ce am greșit dacă a apărut o situație conflictuală? Poate că epitetele nemărginite care mi-au fost acordate nu sunt departe de adevăr? La urma urmei, există oameni care sunt capabili să nu se certe sau să intre în conflict cu nimeni, în timp ce alții reușesc să se enerveze, să se certe și să se ofenseze la fiecare pas.

O altă modalitate bună: încercați să vă puneți în locul celui care a greșit, să-i înțelegeți situația și să-l justificați. Nu acționați ca un acuzator, ci ca un avocat. Atunci va fi mai ușor să iertăm. De exemplu, o vânzătoare dintr-un magazin ne-a jignit cumva. I-am dat bancnote nu desfăcute, ci pliate sau mototolite, la care a reacționat destul de aspru și iritată. Dar imaginați-vă că am fi prea leneși să desfășoarăm bancnotele o dată pe zi, iar ea stă la tejghea toată ziua de dimineața până seara, îndreptând bani mototoliți, vânzând mărfuri, numărând restul și chiar asumându-și responsabilitatea financiară. Sau poate are probleme acasă, copiii ei sunt bolnavi, soțul ei a plecat etc. Și astfel, justificând o persoană, vom învăța să nu o condamnăm, ci să o compătimim și să o înțelegem.

Domnul spune în Sfânta Scriptură: *De aceea, dacă aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și du-te, împacă-te mai întâi cu fratele tău și apoi venind adu darul tău* (Matei 5:23-24). Și iarăși: *Dacă iertați oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă. Dar dacă nu iertați oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre* (Matei 6:14-15).

Rugăciunea unei persoane neîmpăcate, răzbunătoare, este ipocrită. Cum putem citi Rugăciunea Domnească „Tatăl nostru”, care conține cuvintele: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”, și în același timp să avem în inimă o greșeală neiertată? Domnul nu primește o rugăciune nesinceră, ipocrită. Este absolut de neconceput să ne apropiem de Taina Împărtășaniei fără a-i ierta pe cei greșiți din tot sufletul nostru. Dacă îndrăznim să ne Împărtășim într-o astfel de stare, atunci primim Sfintele Taine în judecată și condamnare, asemenea trădătorului lui Iuda. De aceea, trebuie să folosim toate mijloacele și căile spre împăcare. După cum spune Apostolul Pavel: *Dacă este cu putință, cât depinde de voi, trăiți în pace cu toți oamenii* (Romani 12:18). Dar dacă este cu neputință, dacă persoana respectivă nu vrea să meargă la împăcare? În acest caz, trebuie măcar să te împaci cu ea în sufletul tău și să-i ierți toate greșelile din toată inima ta. Și, bineînțeles, să te rogi pentru ea.

Intransigența și vrăjmășia ne iau harul lui Dumnezeu. Iată un exemplu dat de Sfântul Ignațiu (Brianchaninov) în Patericonul său: „Doi frați erau în vrăjmășie unul cu celălalt. În timpul persecuției creștinilor, au fost prinși și, după ce au fost supuși la multe torturi, au fost aruncați în închisoare. Unul dintre ei i-a spus celuilalt: «Frate! Trebuie să ne împăcăm și să nu ne mâniem unii pe alții, pentru că mâine trebuie să murim și să stăm înaintea Domnului.» Dar el a refuzat să se împace. A doua zi au fost scoși din închisoare pentru a-i decapita. Fratele care voia să se împace a avut mai întâi capul tăiat și s-a dus la Domnul cu credință. Celălalt, care nu voia să se împace, s-a lepădat de Hristos. Torționarul l-a întrebat: «De ce nu te-ai lepădat ieri, înainte de tortură, ca să eviți rănile, ci te-ai lepădat abia astăzi?» El a răspuns: «Am călcat porunca Domnului meu - nu m-am împăcat cu fratele meu. Pentru aceasta Dumnezeu m-a părăsit și mi-a luat ajutorul Său. „Lipsit de ea, m-am lepădat de Hristos” [15] .

Mânia și ura iau de la o persoană harul restrângător al lui Dumnezeu, o privează de rațiune. O persoană posedată de demonul mâniei este capabilă să ridice mâna chiar și împotriva celor apropiați. La începutul acestui capitol s-a spus deja că majoritatea crimelor sunt comise în focul mâniei. Și chiar prima crimă de pe pământ a fost comisă tot din acest motiv. De ce a comis Cain fratricid? Motivul a fost mândria și invidia față de fratele său. Domnul a acceptat jertfa lui Abel, dar nu a privit la darul lui Cain, pentru că a văzut că nu a fost oferit dintr-o inimă curată. Văzând gândurile întunecate ale lui Cain, Domnul îl avertizează: *... păcatul stă la ușă; dorința lui este să vină la tine, dar tu trebuie să stăpânești peste el* (Gen. 4:7). Să ne amintim: fiecare păcat începe cu acceptarea gândului despre el; Cain a semănat semințele urii față de fratele său în inima sa, nu a luptat, nu a „stăpânit” peste mânie și a mers până la crimă.

Voi da un alt exemplu care arată în ce stare poate ajunge o persoană atunci când este mâniată. Tatăl sfintei mari mucenițe Barbara, Dioscor, era un păgân. Rămas văduv, și-a concentrat toată afecțiunea și grija spirituală asupra singurei sale fiice. A crescut-o, ascunzând-o de ochii curioși, a pregătit-o pentru căsătoria cu un om bogat și nobil, a angajat profesori păgâni pentru educația și creșterea ei. Dioscor credea că își iubește fiica. Dar Barbara a acceptat în secret creștinismul. Când tatăl a aflat despre acest lucru, mânia lui nu a cunoscut limite. Barbara a fugit și a fost salvată printr-o minune. Găsindu-și fiica, tatăl a bătut-o, a închis-o, a înfometat-o mult timp și apoi a predat-o guvernatorului orașului pentru torturi și chinuri cumplite. Dioscor însuși și-a executat fiica, tăindu-i capul cu o sabie. Mânia lui Dumnezeu nu a întârziat să-i pedepsească pe Dioscor și pe guvernator. Amândoi au fost loviți de fulger.

Ce s-a întâmplat cu Dioscor? De ce el, care își înconjurase recent singura fiică cu grijă și grijă, s-a purtat cu ea atât de crud și fără milă? Diavolul și-a găsit punctul slab – mânia. Fără a depăși patima mâniei, tatăl cel rău a fost complet

captivat de aceasta, nu s-a mai stăpânit, transformându-se într-un instrument supus în mâinile Satanei.

Patima mâniei, asemenea curviei, nu este în zadar comparată de sfinții părinți cu focul, flacăra, conflagrația. „Dintr-o scânteie se va aprinde o flacără” - începând cu o mică străfulgerare, mânia poate cuprins sufletul în câteva minute și poate duce la consecințe ireparabile. Cum să previi un incendiu, cum să stingi flacăra infernală din tine?

Cuviosul Avva Dorotei oferă următoarea analogie: „Cine face foc, ia mai întâi un cărbune mic: acesta este cuvântul fratelui care a insultat (adică factorul extern care a provocat mânie și iritare. – *Pr. P.*). Acesta este totuși doar un cărbune mic, căci ce este cuvântul fratelui tău? Dacă îl înduri, atunci ai stins cărbunele. Dar dacă te gândești: de ce mi-a spus asta și îi voi spune asta și aia, iar dacă n-ar fi vrut să mă insulte, n-ar fi spus asta și cu siguranță îl voi insulta. Așa că pui niște aschii sau altceva, ca cineva care face foc” [16] .

Iritația și furia trebuie combătute imediat, chiar de la început, cât timp sunt încă ca un cărbune. Un cărbune este ușor de călcat în picioare, de stins. Dar dacă nu numai că nu îl stingeți, ci îl și aprindeți, susțineți arderea, un foc este inevitabil. Așa cum un gând, înainte de a intra în inimă, este ușor alungat, dar când s-a cuibărit în suflet, este mai greu să-i faceți față, tot așa furia inițială, iritarea trebuie depășite chiar de la apropiere. O reacție internă de răspuns la un eveniment neplăcut este o acțiune complet naturală. De exemplu, am fost împinși accidental pe stradă. Prima reacție, desigur, este indignarea, dar trebuie stinsă imediat pentru a nu se transforma în furie.

Sfântul Teofan sfătuiește: „Învinge izbucnirile… Învață să nu le dai nicio șansă și, de îndată ce apar, înăbușă-le. Pare că nu e nimic de aprins, dar aici e tot egoismul, sau omul păcătos. Roagă-te și adună-te gânduri, care ar fi apă împotriva acestui foc. Păstrează amintirea lui Dumnezeu și amintirea morții. Aceste două gânduri sunt puterea a tot ce este bine și alungarea a tot ce este rău… Nu există nimic în lume despre care să te poți certa serios, decât de mântuirea sufletului” [17] .

Principiul cântăririi este foarte util în lupta împotriva iritabilității și a furiei. Esența sa constă în faptul că atunci când ne dăm frâu liber emoțiilor, ne certăm cu cei dragi, ne enervăm, trebuie să facem o pauză și să cântărim lucrurile pe un cântar mental: pe de o parte este ceea ce ne-a iritat, ceea ce ne-a făcut să ne pierdem cumpătul; iar pe de altă parte este ceea ce pierdem în urma certării, conflictului: aceasta este liniștea sufletească, relațiile noastre calde cu cei dragi, dispoziția lor, încrederea în noi. Este util să ne amintim cum ne simțim de obicei după o ceartă, când ne-am dat frâu liber furiei, ne-am descărcat, am spus o mulțime de

lucruri inutile. Golul și întunericul se formează în suflet, ne este rușine de lipsa noastră de reținere, de slăbiciunea voinței. Și când toate acestea sunt cântărite, dorința de a ne certa dispare de obicei cumva. Cel mai important lucru aici este să putem face o pauză în timp și să ne imaginăm ce pierdem.

Citirea Evangheliei și a Psaltirii ajută la depășirea iritării, a gândurilor sumbre, răzbunătoare. Și, deși într-un moment de iritare este foarte dificil să te forțezi să citești, apoi vine calmul. Te poți distrage de la gândurile furioase, iritate cu puțină muncă. Demonii mâniei atacă mai ales o persoană care stă degeaba. Acest lucru este valabil și pentru alte pasiuni. Lenea, trândăvia, trândăvia sunt un fier hrănitor pentru cultivarea tot felul de pasiuni.

Simțul umorului ajută și el la depășirea furiei. La urma urmei, resentimentele și gândurile furioase sunt rodul mândriei și al iubirii de sine. Prin urmare, trebuie să te tratezi cu ironie și, de asemenea, să nu iei prea în serios insultele și ironiile adresate ție. Glumele și umorul, folosite cu moderație, nu au fost niciodată negate de Sfinții Părinți. Sfântul Teofan Pușcatul glumește adesea cu amabilitate în scrisorile sale către diverse persoane; Sfântul Ambrozie de la Optina a compus chiar și versuri umoristice speciale, instruindu-i pe cei care veneau la el. Veselia moderată, simțul umorului sunt un fel de supapă de siguranță care se instalează pe un cazan cu abur sau pe echipamentul buteliilor de gaz. Protejează cazanul, butelia de presiune excesivă, de o explozie. Dacă iei prea în serios necazurile cotidiene, poți pur și simplu să înnebunești. Odată, un vânător a trecut pe lângă chilia Sfântului Anton cel Mare și l-a auzit pe sfânt spunându-le ceva fraților și toți râzând împreună. Apoi l-a întrebat pe bătrân: „Cum pot călugării să glumească și să râdă?” Starețul i-a cerut vânătorului să-și întindă arcul mai tare. Acesta a făcut-o. Atunci Sfântul Anton a spus: „Și mai tare.” Bărbatul a obiectat: „Atunci arcul va exploda pur și simplu!” - „Așa o persoană nu poate fi încordată constant, are nevoie de eliberare, de odihnă”, a spus sfântul.

Desigur, este necesar să se evite conversațiile și certurile iritate și furioase. Dar ce este de făcut dacă între oameni au apărut contradicții și probleme serioase și acestea trebuie rezolvate cumva, altfel relația poate ajunge într-un impas? Desigur, există probleme foarte complexe care nu pot fi mușamalizate sau prefăcute că nu se întâmplă nimic. Și atunci este cu adevărat necesar să le rezolvăm. Dar nicio negociere nu ar trebui purtată într-un moment de iritare și furie, altfel nu va ieși nimic bun din asta. Este imperativ să alegem un moment în care pasiunile s-au potolit și adversarii s-au calmat. În iritare, o persoană nu este capabilă să ia decizia corectă. Este într-o stare de afect, începătoșată, este inadecvată. Într-un moment de furie, nu mai vorbesc eu, ci mânia mea. Cuviosul Moise, bătrânul Optina, văzând o ofensă a unuia dintre călugării încredințați lui, nu l-a mustrat imediat, ci după un timp, când atât el, cât și cel vinovat erau într-o stare de spirit calmă.

În armata germană exista o lege: plângerile soldaților unii despre alții nu erau acceptate imediat după un incident, ci după trecerea unui anumit timp. Acest lucru ajuta la luarea deciziei corecte.

Sfânta Scriptură spune: *Să nu apună soarele peste mânia voastră* (Efeseni 4, 26). Sfântul Ioan Casian Romanul spune că Soarele Dreptății – Hristos – apune în mintea celor mânioși, căci mintea este întunecată de mânie.

Dar să revenim la subiectul unei „conversații serioase”. Psihologul și scriitorul străin Len McMillan a formulat regulile de bază pentru o „clarificare a relațiilor” pașnică și constructivă, bazându-se pe același citat al apostolului Pavel: *Mâniați-vă și nu păcătuiți; să nu apună soarele peste mânia voastră și să nu dați loc diavolului* (Efeseni 4:26-27).

Cum să te enervezi fără să păcătuiești? Trebuie să abordezi problema în sine, să nu te enervezi, să ataci cealaltă persoană. La urma urmei, de aceea purtăm o conversație serioasă, nu pentru a ne jigni reciproc, ci pentru a ajunge la un fel de soluție. Într-o ceartă, cel mai important lucru este adesea uitat - subiectul disputei, oamenii devin personali. Concentrându-ne pe problema în sine, „să nu dăm loc diavolului”. Într-o conversație cu cei dragi, trebuie în primul rând să le spunem că îi iubim în continuare, dar trebuie să discutăm și să rezolvăm anumite probleme. Este important să nu depășim limita și să nu ne schimbăm atitudinea față de aproapele nostru în procesul conversației, să nu ne enervăm pe el. Relațiile noastre nu ar trebui să aibă de suferit din cauza discutării problemei.

Soarele nu trebuie să apună peste mânia noastră. Nu trebuie să amânăm rezolvarea unei probleme importante, pentru că nu are rost să rezolvăm problema atunci când ambii interlocutori nu se mai controlează. Nu trebuie să permitem mâniei să se transforme într-un resentiment ascuns, care poate avea timp să prindă rădăcini în inimă.

Când discutăm despre situația actuală, trebuie să vorbim direct, sincer, fără viclenie. Dacă păstrăm tăcerea despre ceva, problema va reapărea în curând. Nu lăsați problema nerezolvată.

Desigur, am schițat aceste postulate de bază ale unei „conversații serioase” pe scurt și cu propriile mele cuvinte. O situație conflictuală trebuie rezolvată nu prin propriile ambiții, ci prin dorința de pace și iubire, cerându-i ajutorul lui Dumnezeu, atunci va exista un rezultat.

Mulți oameni aflați într-o ceartă, într-un conflict, se tem să facă primul pas spre împăcare. Este clar că acest lucru nu este ușor, dar nu este nevoie să ne temem că vom fi înțeleși greșit. Cel mai adesea, acest lucru este perceput cu înțelegere.

Adversarul nostru este, cel mai probabil, și el împovărat de situația actuală, dar se teme și să fie primul care se întinde la jumătatea drumului. Când te împaci cu un vecin, în niciun caz nu trebuie să-i arăți greșelile (asta ne va face să ne certăm și mai mult), ci recunoaște-ți cu umilință greșelile și cere iertare pentru ele. Len Macmillan, menționat mai sus, descrie un exemplu de astfel de împăcare: „Tocmai ne mutasem în casa noastră. În fața lui, în pajiște, era un copac mare, iar acum a venit momentul în care frunzele au căzut. O mașină specială se plimba prin orașul nostru, îndepărtând gunoiul. În fiecare luni aduna frunzele căzute, pe care locuitorii le greblau pe marginea trotuarului. Într-o zi frumoasă, după ce am terminat această muncă, mă relaxam în sufragerie. Privind pe fereastră, l-am văzut pe vecinul nostru ieșind din casă și începând să arunce grămada mea de frunze înapoi pe gazon. Se pare că unele dintre frunze aterizaseră pe proprietatea lui."

M-am înfuriat când am văzut ce făcea. De îndată ce a intrat în casă, am ieșit și am greblat din nou frunzele până la bordură. Dar de îndată ce m-am întors în sufragerie, a ieșit din nou și a început să dea la o parte grămada mea. Nu-mi amintesc cât a durat această competiție stupidă, dar am fost complet furioasă. Totuși, nu mi-a trecut prin minte să vorbesc cu vecinul meu și să încerc să rezolv conflictul pe loc. În următoarele trei luni, ne-am privit cu ură. Dacă ieșea din casă când eram în curtea din spate, mă întorceam imediat în camera mea. Dacă ieșeam afară, el ieșea. Tensiunea a atins un asemenea punct culminant încât părea că eu și vecinul meu eram pe cale să fumăm. În cele din urmă, când mi-am revenit, i-am spus soției mele că nu mai putea continua. Nu aveam curajul să-l înfrunt pe vecinul meu, așa că am venit cu următoarea variantă: l-am sunat la telefon. „Salut, sunt Len", i-am spus. „Te rog nu închide, am ceva să-ți spun. Îmi pare rău că am fost atât de prost. Îmi pare atât de rău că te-am rănit punând grămada aia de frunze în fața casei tale. Îmi cer scuze." Înainte să pot termina, el a spus: „Len, simt la fel. Am vrut să-mi fac și eu curajul să te sun. Mulțumesc că faci asta pentru mine."

„Dacă aș fi urmat regulile lui Dumnezeu pe care El ni le-a lăsat atunci când ne certăm, m-aș fi scutit pe mine și pe aproapele meu de trei luni de griji inutile. Dacă aș fi încercat să rezolv problema imediat (în aceeași zi, înainte de apusul soarelui), am fi dormit profund în noaptea aceea, precum și în toate nopțile următoare . " [18]

Sfântul Efrem Sirul vorbește despre astfel de situații: „Dacă se întâmplă o ceartă între frați, atunci cel dintâi care se pocăiește va primi cununa biruinței, dar și celălalt va fi încoronat dacă nu respinge pocăința, ci face de bunăvoie cele necesare pentru pace" [19] .

Se spune că cel mai deștept ar trebui să fie primul care cere iertare. Generozitatea, smerenia, capacitatea de a ierta - acestea sunt, desigur, calități inerente naturilor puternice. Certul, strigătele - armele celor slabi, ale celor cu voință slabă. Dar, după ce am învins furia, iritarea, să evităm ispita de a cădea în mândrie, altfel putem pur și simplu înlocui patima mâniei cu patima mândriei. Un călugăr era adesea supus ridicolului și, în exterior, le îndura cu calm și răbdare. Când frații l-au întrebat cum a reușit să nu se enerveze de cei care îl încalcă, le-a spus: „De ce să fiu atent la acești câini?” Se pare că mândria și disprețul față de oameni domneau în sufletul său.

În încheierea acestui capitol, aș dori să vorbesc despre cel mai important lucru: cum să începem întotdeauna lupta împotriva mâniei. Și trebuie să înceapă cu rugăciunea pentru cei pe care suntem supărați, care ne jignesc. Evanghelia ne oferă instrucțiuni directe despre cum să ne comportăm cu astfel de oameni: *rugați-vă pentru cei care vă jignesc și vă prigonesc* (Matei 5:44). Rugându-ne pentru cei care ne jignesc, combatem deja mânia, încetăm să-i vedem ca dușmani și începem să ne dăm seama că au nevoie de ajutorul nostru rugător. Trebuie să ne rugăm nu numai pentru cei care ne jignesc, ci și, în general, pentru rezolvarea oricărei situații tensionate, neliniștitoare. În astfel de cazuri, ei cer ajutor și Apostolului Iubirii, Ioan Teologul. Rugăciunile „pentru împăcarea celor în vrăjmășie” și „pentru cei care ne urăsc și ne jignesc” se găsesc în orice carte de rugăciuni completă.

Capitolul IX

Tristețe. „Un vierme în inimă”

Tristețea are multe nume și nuanțe: durere, melancolie, întristare, întristare, melancolie, disperare. Uneori, tristețea este numită deznădejde, deși mulți sfinți părinți fac distincție între aceste două patimi. De ce - vom vorbi despre asta mai târziu. Acum, cel mai comun nume pentru tristețe este depresia. Psihiatrii și psihoterapeuții numesc depresia, anxietatea (aceasta este, de asemenea, o manifestare a depresiei) cancerul secolului XXI, ciuma timpului nostru. Și deși în lumea modernă unele patimi au atins niveluri fără precedent, tristețea, disperarea, pierderea sensului vieții au dobândit caracterul unei epidemii. Cuviosul Nil Sinaiului numește tristețea „un vierme în inimă”. Această patimă, ca o boală mortală, roade, corodează o persoană din interior, o poate aduce la epuizare completă (și uneori la moarte), dacă nu începi să o lupți.

Ca orice pasiune, tristețea are o origine complet naturală. Durerea, suferința, întristarea, plânsul sunt o reacție emoțională normală a unei persoane la

circumstanțe dificile din viață. Când o persoană dragă moare, rareori va rămâne cineva indiferent, indiferent la acest eveniment. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos a plâns când a venit la mormântul prietenului Său Lazăr. El *Însuși gemea în duh și S-a tulburat și a zis: Unde L-ați pus? Ei I-au zis: Doamne, vino și vezi. Isus a plâns. Atunci iudeii au zis: Vedeți cât de mult L-a iubit* (Ioan 11:33-36).

Nu putem rămâne indiferenți la șocuri puternice. Emoțiile noastre ne ajută, în primul rând, să supraviețuim stresului și, în al doilea rând, să mobilizăm forțele pentru a combate dificultățile, acestea ar trebui să ne motiveze la anumite acțiuni. Dar problema apare atunci când emoțiile ne învinge. Când intrăm într-o stare prelungită de tristețe, aceasta nu este departe de depresie. Ce este pasiunea tristeții, depresia? Este o stare dureroasă prelungită a sufletului. Tristețea devine o dependență, începem să o slujim și, ca orice idol, necesită victime. O persoană care a fost deprimată și apoi a reușit să depășească această stare cu ajutorul lui Dumnezeu, apoi își amintește de ea cu groază ca de un coșmar. Tot ce o îngrijora atunci părea o problemă monstruoasă, acum pare amuzant și absurd. În general, tristețea este o ușoară nebunie, în timpul depresiei o persoană nu este capabilă să evalueze în mod adecvat circumstanțele vieții, oamenii și pe sine însuși. Ce gânduri îi trec de obicei prin cap unei persoane cufundate în tristețe? „Totul este rău, nu este nimic bun în viața mea, nimeni nu mă iubește, nimeni nu mă înțelege, viața mea nu are niciun sens.” Și, bineînțeles, autoflagelarea: „Sunt cel mai nefericit, sunt un ratat, sunt o persoană prostuță și fără valoare, aduc oamenilor doar suferință.” În tot acest monolog, cel mai alarmant și absurd lucru sunt judecățile categorice: **totul, nimic, nimeni, cel mai mult** , etc. Orice persoană sănătoasă, sănătoasă la minte, care nu se află într-o stare de depresie prelungită, înțelege că **totul** nu poate fi rău. Acest lucru este absurd. Fiecare persoană are oportunități de viață și fericire. Doar că o persoană deprimată se încăpățânează să nu observe acest lucru. Cu siguranță există sănătate (într-o oarecare măsură), există un fel de afacere, muncă, există abilități, abilități, există oameni apropiați, rude și prieteni și, prin urmare, există o oportunitate de a iubi și de a fi iubit. Și toată lumea înțelege acest lucru. Nu mintea lui vorbește într-o persoană, ci altcineva. Cine? Pasiunea lui, ea a pus stăpânire pe sufletul și conștiința lui. Și, după cum ne amintim, pasiunile nu sunt un atribut, o proprietate a sufletului nostru, vin din exterior, le lăsăm doar să intre.

Acum este clar cine șoptește gânduri despre lipsa de sens a vieții și despre eșecul nostru complet. Demonul tristeții. Și îl ascultăm cu ascultare, acceptându-i „mesajele” ca fiind propriile noastre gânduri. Aici ar trebui să ne amintim cum să combatem gândurile rele, acest lucru a fost deja discutat în capitolul „Combaterea gândurilor”. Principiul este același: nu le considerați ale voastre și nu le permiteți să intre în casa sufletului nostru. Și dacă sunt deja aici, alungați-le

cu o mătură murdară și așezați rapid alți chiriași în locul lor, adică gânduri luminoase, blânde.

Pericolul tristeții, al depresiei, constă în faptul că este o pasiune și, prin urmare, acționează ca oricare dintre cele opt pasiuni. Pe de o parte, chinuie o persoană (amintiți-vă, pasiunea înseamnă suferință), iar pe de altă parte, oferă o mulțime de senzații plăcute, altfel nimeni nu ar cădea în cârligul diavolului. Iar celui care suferă de tristețe, în mod ciudat, îi place și dulce captivitate a pasiunii. „Nimic nu îmbată ca vinul suferinței!” - a scris Balzac.

Și de aceea este foarte greu să ieși din această stare, de aceea mângâierile celor dragi funcționează atât de prost; o persoană nu așteaptă vindecare, este absorbită de autocompătimire, nu vrea deloc să fie consolată. Tristețea poate îmbăta cu adevărat, ca vinul, ca un drog, și este mai ușor pentru un depresiv să se afle în această mlaștină caldă, adictivă, decât să lupte cu propria slăbiciune. La urma urmei, este mult mai ușor să înoți la mila valurilor. De aceea, de foarte multe ori, oamenii leneși, neobișnuiți cu munca, sunt predispuși la depresie și melancolie.

Desigur, tristețea nu apare de nicăieri. Să luăm în considerare principalele motive ale apariției acestei pasiuni. S-a spus de mai multe ori că pasiunea care o precede în lista pasiunilor poate sta la baza unei pasiuni. Astfel, furia vine înaintea tristeții și, prin urmare, poate fi cauza depresiei. De ce? Să ne amintim ce sentiment trăim după o ceartă, o confruntare iritată. Ne este rușine, suntem devastați, suntem descurajați, ne este jenă de asprimea noastră, de lipsa de reținere. Se întâmplă ca furia să nască **resentimente,** să irite **orgoliul,** să nu putem ierta mult timp, iar această iritare, resentiment, ranchiună duc la tristețe, la o dispoziție mohorâtă. Poți întâlni adesea oameni care cred că toți cei din jurul lor le datorează ceva și că toți cei din jur sunt de vină. Dar pentru o persoană ortodoxă, totul ar trebui să fie invers: nu eu, ci le datorez tuturor; nu toți sunt de vină pentru necazurile mele, ci eu însumi sunt de vină pentru problemele mele. Când o persoană trăiește după acest principiu, va putea face față cu ușurință deznădejdii și va vedea cum viața și relațiile sale cu vecinii se îmbunătățesc. Însă a crede că toată lumea îmi datorează ceva și că toată lumea este de vină este o psihologie tipică a unui ratat.

Tristețe, depresie - o boală a persoanelor neurastenice, adică dezechilibrate, care nu se controlează pe sine. La astfel de oameni, o perioadă de excitație, creștere, un val de emoții, uneori furie, iritare, este înlocuită de melancolie, apatie, deznădejde.

Însă furia, instabilitatea, neurastenia sunt doar una dintre cauzele depresiei. **Tristețea prelungită poate fi cauzată de circumstanțe dificile ale**

vieții, adesea moartea celor dragi sau boli, alte șocuri. Depresia poate fi, de asemenea, ereditară. De exemplu, părinții unei persoane depresive au suferit de neurastenie sau melancolie. Trebuie spus însă că ereditatea nu este un factor insurmontabil în acest caz, trebuie să știi despre ea și „cine este prevenit, cine este pregătit". Deși tristețea poate fi cauzată de durere, tristețe, evenimentele dificile nu sunt **cauza** tristeții, ci doar o provoacă. Cauza se află întotdeauna în persoana însăși, care percepe evenimentele vieții într-un fel sau altul. Potrivit psihiatrilor și psihologilor, depresia nu depinde de circumstanțele vieții și de mediu, cauza ei nu este întotdeauna externă, ci internă. Acest lucru este confirmat de statistici. Cel mai mare procent de depresii și sinucideri nu se întâlnește în țările sărace din „lumea a treia", ci în cele dezvoltate și bogate, unde nivelul de trai este suficient de ridicat și oamenii nu mai au nimic de dorit. Fiecare al cincilea reprezentant al „miliardului de aur" (adică al celor mai bogați oameni de pe planetă) suferă de depresie. Și cel mai surprinzător este că printre săraci și fără adăpost aproape că nu există sinucideri. S-ar părea că viața lor este de așa natură încât, cum se spune, „te-ai putea spânzura", dar practic nu există sinucideri.

De ce este atât de răspândită patima tristeții, anxietății și îngrijorării în lumea modernă? Din cauza declinului credinței. Occidentul își pierde rapid credința, Europa s-a declarat deja post-creștină. Nici în țara noastră, din păcate, nu mai există acel val, acel aflux de oameni în biserici care exista în anii '90 ai secolului XX - a început o perioadă de răcire. Majoritatea oamenilor se numesc totuși credincioși, dar în ce cred ei? În anul Țapului, Cocoșului, Porcului, astrologiei și altor ocultisme. Când o persoană nu are adevărata credință în Dumnezeu, nici măcar *un fir de păr de pe capul ei nu va pieri* fără voia lui Dumnezeu (Luca 21:18), anxietatea și îngrijorarea se instalează în inima lui, iar acesta este deja începutul depresiei. Începe să se teamă de toate și să se gândească: „Ce se va întâmpla cu mine mâine, dacă mă voi îmbolnăvi și nu voi mai putea trăi cu pensia în zilele noastre, dacă mă vor omorî, uitați-vă la ororile pe care le arată la televizor. Dacă îmi voi pierde brusc locul de muncă și voi muri de foame, și apoi va veni criza economică…" Din cauza fricii și a anxietății, oamenii se tem să aibă încredere unii în alții, să întemeieze familii, să aibă copii. Un credincios știe bine: dacă vrei să ai mulți copii, Domnul nu-i va lăsa **niciodată** flămânzi și goi. Dacă îi ajuți pe alții, tu însuți nu vei rămâne niciodată fără o bucată de pâine – aceasta este legea vieții spirituale. O altă manifestare a necredinței este pierderea sensului vieții și tocmai aceasta stă la baza depresiei: nu există sens în a trăi, viața s-a terminat, nimeni nu are nevoie de mine etc.

Un creștin are întotdeauna un motiv să trăiască. Acest motiv este în dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele său, el știe, crede ca un credincios, că Dumnezeu nu-l va abandona niciodată, cu Dumnezeu nu este singur cu necazurile. După cum spune una dintre cântecele lui Konstantin Kinchev: „Este

mai sigur să trăiești cu Dumnezeu, este ușor să mori cu Dumnezeu.” Dar pentru o persoană modernă cu puțină credință, chiar și viața este înfricoșătoare, darămite moartea! Astfel, este posibil să faci față tristeții și depresiei doar punându-ți nădejdea în Domnul, încredințându-I Lui necazurile și problemele tale, cerându-I ajutor și sprijin. Anxietatea noastră pentru viitor, prezent, pentru copii (și noi suntem foarte îngrijorați pentru ei) trebuie pusă asupra lui Dumnezeu: *Aruncă-ți grija asupra Domnului și El te va susține* (Psalmul 54:23).

Declinul credinței este asociat și cu pierderea interesului pentru viață la o persoană deprimată. Nimic nu-i aduce bucurie, nu prețuiește nimic și acordă puțină atenție la nimic. Dar viața, în toate manifestările ei, este cel mai important dar al lui Dumnezeu pentru om, iar a nu o prețui este un mare păcat. La urma urmei, o persoană va fi fericită doar atunci când își dorește ea însăși, când începe să se bucure de viață. *Bucurați-vă întotdeauna. Rugați-vă neîncetat. Mulțumiți pentru toate lucrurile* , - ne spune Apostolul Pavel (1 Tesaloniceni 5:16-18). Da, **mulțumiți.** Prin recunoștință față de Dumnezeu, învățăm **să prețuim** darurile vieții. Iar bucuria și fericirea sunt aduse doar de ceea ce este prețuit. Un preot și-a sfătuit fiii duhovnicești să noteze cel puțin 50 de puncte la sfârșitul fiecărei zile: „Pentru ce să-I mulțumesc lui Dumnezeu?” Un alt preot a venit la părintele protopop Nicolae Gurianov pe insula Zalita pentru sfaturi. A venit cu oarecare tristețe, iar părintele Nicolae, ascultându-l, a spus: „Bucură-te!” Preotul s-a gândit: de ce este de bucurat? Și părintele Nicolae a continuat: „Bucură-te că te-ai născut, bucură-te că ai fost botezat, bucură-te că ești în credința ortodoxă, bucură-te că încă ești în viață!”

Cei care au căzut în tristețe, au pierdut bucuria și gustul pentru viață pot fi sfătuiți să abordeze fiecare zi cu atenție. Orice faceți, faceți-o cu atenție și sens. Încercați să vedeți ceva bun și plăcut în toate lucrurile, învățați să vă bucurați chiar și de cea mai mică bucurie. Apostolul Pavel spune: *Așadar, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, faceți totul spre slava lui Dumnezeu* (1 Corinteni 10:31).

Așadar, înainte de a mânca, ne rugăm pentru trimiterea „pâinii zilnice” și mâncăm cu recunoștință față de Creator, nu doar îndesându-ne cu mâncare, ci savurând-o cu bucurie, realizând că este un dar de la Dumnezeu. A.I. Soljenițân descrie cum ia masa un prizonier dintr-o lagăr cu scop special. Cu ce plăcere specială o face! Și mănâncă terci, ceea ce probabil ne-ar face să vomităm. Dar pentru prizonier, chiar și această mâncare este o mare bucurie. Își mănâncă rația de pâine neagră fără grabă, apoi curăță vasul până când strălucește cu bucata rămasă. Și își amintește că pentru seară îi mai rămâne o bucată, câștigată și ascunsă cu mare dificultate undeva sub saltea.

Într-adevăr, o persoană săracă, lipsită de multe plăceri, poate primi mult mai multă bucurie din viață decât una înzestrată cu toate binecuvântările pământești.

Când studiam la seminar și la academie, condițiile de viață ale seminariștilor erau destul de asemănătoare cu cele de cazarmă: un cămin, camere pentru peste douăzeci de persoane, studiu, muncă, cursuri de seară, controale medicale de seară, stingere a luminilor și trezire. Și tot așa pentru unii câte patru, iar pentru alții câte opt (dacă tot era academia). Îmi amintesc că îmi doream mereu să dorm și să mănânc. Și nici înainte, nici după seminar nu am simțit vreodată o asemenea plăcere din cele mai simple lucruri: somn, mese, plimbări. Îmi amintesc cum te pregătești de culcare, îți pufăi încet perna, te înfășori într-o pătură și adormi pur și simplu până te trezești. Și munca ofițerului de serviciu la cantină! Încă îmi amintesc cum după muncă, eu și băieții turnam lapte condensat într-o farfurie mare și mâncam, înmuind pâine în ea.

O persoană care vrea să scape de tristețe trebuie să învețe să vadă sensul și bucuria în fiecare zi, oră și minut al vieții. Când mergem la plimbare, încercăm să fim atenți la tot, să observăm, să comunicăm cu cineva - ne străduim să vedem ceva bun în acea persoană, să învățăm ceva. Când citim o carte, nu doar „înghițim paginile", ci ne gândim la ea, luăm notițe, analizăm. În acest fel, viața noastră va căpăta sens și plenitudine. Este foarte bine dacă munca este cu adevărat pe placul tău, aduce satisfacție, te captivează. Dar chiar dacă nu există încă niciuna, orice sarcină, chiar și ceva atât de primitiv precum curățenia, spălatul vaselor etc., dacă înveți să vezi laturile plăcute în ea, poate aduce bucurie și satisfacție, mai ales atunci când este făcută bine și conștiincios.

Faptul că tristețea poate fi cauzată de necazuri a fost deja discutat mai sus. Însă necazurile îi aruncă pe unii în abisul deznădejdii, în timp ce alții ies din ele cu onoare, suferința îi îndoaie, dar nu îi frânge. Aici este vorba despre atitudinea față de necazuri.

Fie că ne place sau nu, suferința este inevitabilă. Nicio persoană de pe pământ nu a scăpat vreodată de ea. Suferința, boala și moartea au intrat în lume odată cu căderea lui Adam. Natura umană s-a schimbat și întreaga lume s-a schimbat. Dar repet că există atitudini diferite față de suferință și tristețe. În primul rând, trebuie să ne amintim că Dumnezeu **nu trimite niciodată nimănui** o cruce peste puterile sale. El este Tatăl nostru și știe mai bine decât noi ce pot îndura copiii Săi și ce nu pot îndura *... Dumnezeu este credincios și nu va îngădui să fiți ispitiți peste puterile voastre, ci odată cu ispita va pregăti și o cale de scăpare, ca s-o puteți îndura* (1 Corinteni 10:13). În al doilea rând, după o perioadă de tristețe va exista întotdeauna mângâiere. Dacă ceva este luat de la o persoană undeva, este adăugat în altă parte.

Nimic nu se întâmplă în viața noastră fără un motiv, fiecare eveniment are un sens. Dumnezeu nu îngăduie suferința fără sens. Fie suferim pentru a ne curăța păcatele, ca să nu suferim în viața veșnică, fie ne sunt trimise necazurile pentru a ne proteja de păcate și alte pericole. O altă semnificație a necazurilor constă în efectul curățitor pe care îl au asupra sufletului nostru. Suferința (dacă o tratăm corect) ne face mai buni, mai puri, mai buni. Ne face să ne privim altfel pe noi înșine, să învățăm să ne ajutăm aproapele, să simpatizăm cu ei. Orice preot vă poate spune câți enoriași au venit la biserică prin încercările și necazurile vieții: moartea rudelor, boli grave, pierderea locului de muncă etc. Când totul este bine și merge bine, oamenii, din păcate, nu se grăbesc să meargă la biserică. Necazurile, propriile lor și ale altora, ne fac să ne gândim la cele mai importante întrebări: sensul vieții, mântuirea sufletului, compasiunea pentru durerea altcuiva.

În Anglia a avut loc un accident grav, un accident de autobuz cu copii, mulți au murit, mulți au fost răniți. Scriitorul creștin K. Lewis a fost întrebat cum a permis Dumnezeu o tragedie atât de teribilă. Și el a răspuns că suferința este dalta cu care Creatorul, asemenea unui sculptor, sculptează o statuie frumoasă dintr-un om.

Ce este orice catastrofă? Pe lângă o mare durere, este o oportunitate de a-ți arăta toate cele mai bune calități umane. Să arăți compasiune, să ajuți, să-i sprijini pe cei care suferă, să-i consolezi pe cei îndurerați, să-i simpatizezi, să-i susții în momentele dificile și să te gândești singuri la multe lucruri. Pentru cei care au suferit, este o oportunitate de a se îndrepta către Dumnezeu cu rugăciune fierbinte, de a se gândi la ceea ce poate nu ne gândim în agitația zilnică - la mântuirea sufletului. Ce este mai important pentru Dumnezeu: trupul unei persoane bolnave, îmbătrânitoare, pe moarte sau sufletul său nemuritor? Desigur, sufletul, și de aceea El ne permite să suferim. Și uneori, după ce au trecut mulți ani, vedem că aceste încercări nu au fost trimise întâmplător, ci au fost necesare pentru noi. Arhipreotul Nikolai Guryanov a petrecut mulți ani în lagăre pentru credința ortodoxă. El a spus că nu regretă deloc anii petrecuți în închisoare. Mulți oameni care au trecut prin iadul lagărelor, închisorilor, exilului, care și-au pierdut sănătatea, nu au regretat și și-au amintit de această perioadă cu recunoștință față de Dumnezeu. Și nu poate fi altfel, pentru că dacă ai o altă abordare a vieții, nu vei supraviețui acestor încercări teribile.

O persoană nu știe de ce este capabilă: cineva poate îndura cele mai grele încercări, în timp ce cineva cade în melancolie, disperare și este gata să părăsească această viață din cauza unor probleme minore. Când o persoană decide să se sinucidă (cu excepția cazului în care, desigur, sinuciderea este rezultatul unei boli mintale) - aceasta este întotdeauna slăbiciune, lașitate și lipsă de credință. Un sinucigaș vrea să scape de suferința trecătoare, pământească,

nu o poate suporta, nu știe ce îl așteaptă acolo, unde pasiunea îl va chinui pentru totdeauna.

Tot ceea ce face Dumnezeu este spre binele nostru, acesta ar trebui să fie motto-ul nostru de fiecare zi. Adesea ne îngrijorează nu doar necazurile și încercările reale, ci și presupusele, ipotetice. O femeie pe care o cunoșteam spunea: „Să trăim necazurile pe măsură ce vin”. Apropo, ea a trăit până la 103 ani. Există un remediu dovedit pentru griji și anxietăți - RUGĂCIUNEA. Am recurs la ea de mai multe ori, îngrijorându-mă pentru copiii mei. De fiecare dată când îmi făceam griji pentru ei, fiind departe de casă, citeam o scurtă rugăciune pentru sănătatea și mântuirea lor, iar anxietatea dispărea.

Tristețea și depresia sunt tratate cu recunoștință față de Dumnezeu, cu credință și încredere în El. Este pur și simplu imposibil să faci față pasiunii tristeții până la sfârșit fără credință în Dumnezeu. Dacă o persoană nu crede în nimic, mai devreme sau mai târziu melancolia și disperarea se vor întoarce din nou asupra ei. Chiar și la sfârșitul vieții. Pentru că nu are o speranță reală.

Slujesc într-o biserică dintr-un cimitir și adesea trebuie să comunic cu oameni care sunt îndurerați de moartea celor dragi. Trecerea în neființă a unei persoane dragi este cu adevărat un șoc imens. Îi cufundă pe mulți într-o stare de tristețe fără speranță. Noi, credincioșii, avem o mare mângâiere în durerea noastră. *Dumnezeu nu este Dumnezeul morților, ci al celor vii* (Matei 22:32), ne spune Hristos. Sufletul omului este viu, nu moare, iar moartea nu este sfârșitul vieții, ci o trecere la o altă existență. Deși, desigur, aceasta este întotdeauna despărțirea de cei dragi, însă despărțirea nu este veșnică. Ceea ce iubim la o persoană - atitudinea ei față de noi, gândurile, sentimentele, caracterul, toate acestea aparțin sufletului său nemuritor și nu trupului, care se îmbolnăvește, îmbătrânește, se schimbă și apoi moare. Sufletul nu are deloc vârstă. A doua mângâiere pe care o au creștinii ortodocși este rugăciunea pentru cei plecați. Cei plecați așteaptă un singur lucru de la noi - rugăciuni fierbinți pentru ei. Nu se mai pot ruga pentru ei înșiși. Rugăciunea, pocăința de păcate, schimbarea vieții sunt posibile doar cât trăim pe pământ. Iar rugăciunea este un fir de legătură cu cei dragi, o ocazie de a ne îndeplini o datorie de iubire. La urma urmei, de foarte multe ori, atunci când pierde rude, prieteni, o persoană se simte vinovată că nu a făcut ceva important și necesar pentru ei. Și acum are toate ocaziile să facă acest lucru. Trebuie să mergi mai des la biserică, să oficiezi slujbe de pomenire, să citești Psaltirea acasă pentru cei decedați, să faci pomană în memoria lor și să-i pomenim neîncetat în rugăciune.

Durerea, întristarea, depresia noastră sunt un mare obstacol în calea rugăciunii. O persoană aflată într-o astfel de stare nu este capabilă de nimic, nici măcar să mănânce, să bea, să gândească îi este greu, cu atât mai puțin să se roage. Prin

urmare, dacă îi iubim pe cei dragi, trebuie să facem față stării noastre, pentru că acum ei au nevoie cu adevărat de ajutorul și dragostea noastră. Și dragostea continuă, nu se termină odată cu moartea, pentru că proprietatea dragostei este veșnicia. *Dragostea nu încetează niciodată...* (1 Corinteni 13:8).

Un alt punct foarte important de reținut atunci când pierzi persoane dragi. Din păcate, există ritualuri nerostite și complet incorecte (neortodoxe) de jelire a decedatului. Acestea includ lamentații, vaiete la sicriu și condoleanțe, în care strălucește melancolia neagră, precum și alte acțiuni inutile. Mulți oameni cred că toate acestea ar trebui făcute în memoria decedatului, exprimându-și astfel dragostea pentru el.

Spuneți-mi, ne-ar plăcea ca rudele noastre, cei dragi să cadă într-o melancolie profundă, depresie și poate să ajungă la spital cu o cădere nervoasă după plecarea noastră? Bineînțeles că nu, dacă îi iubim, le dorim binele, vrem să fie fericiți. Și cei răposați își doresc același lucru. Ca noi să trăim, să ne bucurăm de viață, să ne amintim de ei cu rugăciune și cuvinte bune. Durerea creștină este luminoasă. Înmormântarea unui ortodox este un rămas bun de la veșnicie. Ne amintim cu recunoștință de faptele bune ale decedatului și, bineînțeles, ne rugăm pentru el, urându-i Împărăția Cerurilor.

Voi spune puțin despre un mijloc obligatoriu de combatere a tristeții și deznădejdii. Reverendul Ambrozie de Optina spunea: „Plictiseala este nepotul (nepoata) deznădejdii și fiica lenei”. Lenea, trândăvia, plictiseala, deznădejdea și tristețea sunt rude apropiate. Demonii tristeții planează mereu în jurul persoanei trândave și lenește, el este o pradă ușoară pentru ele. O persoană hotărâtă care iubește munca rareori se întristează. Când tristețea luptă, primul simptom este că nu vrei să faci nimic, o relaxare completă. Aici trebuie **să** te forțezi pas cu pas cel puțin la un anumit fel de muncă. O persoană tristă este pur și simplu obligată **să** se motiveze să muncească, deși orice activitate într-o stare de depresie este deja o mică ispravă, de la cuvântul „a se mișca”, „a se mișca”. Ca și în filmul „Același Munchausen”, primarul spune: „În fiecare zi până la ora 9 dimineața trebuie să merg la magistrat și nu voi spune că aceasta este o ispravă, dar, în general, există ceva eroic în asta.”

Majoritatea oamenilor care mi-au mărturisit păcatul tristeții și al deznădejdii nu aveau o ocupație permanentă, un loc de muncă. Este foarte bine când o persoană tristă găsește o ocupație care să o poată captiva. Dar chiar dacă nu există o astfel de ocupație, trebuie să te forțezi să faci orice muncă simplă și necomplicată. Fiecare oră a zilei și chiar minute ar trebui umplute cu ceva, astfel încât să nu existe loc pentru gânduri sumbre. O persoană nu se poate gândi la două lucruri deodată, așa că trebuie să înlocuiască negativul cu pozitivul, să se gândească la bine.

Un bătrân avea un ucenic. Într-o zi, bătrânul a auzit demoni strigând: „Vai de noi din cauza acestor călugări: nu ne putem apropia de bătrân, nici de ucenicul lui, pentru că el distruge și construiește și nu-l vedem niciodată degeaba.” Bătrânul era nedumerit de ceea ce distrugea și construia ucenicul său. Apoi s-a dus la ucenicul și i-a arătat pietrele din care a ridicat ziduri și apoi le-a distrus din nou. „Făcând aceasta, nu simt descurajare.” Bătrânul a înțeles că demonii nu se puteau apropia de ucenicul, pentru că el nu stătea niciodată degeaba și l-a încurajat să-și continue lucrarea.

Spălatul, curățenia, treburile casnice – acestea sunt lucruri pe care le poți face oricând pentru a-ți ocupa timpul, chiar dacă nu ai un loc de muncă permanent. Se spune: „Dacă o femeie este tristă și vrea să se sinucidă, ar trebui să ia niște săpun, o frânghie... și să meargă să spele hainele.” Indiferent cât de greu este, forțează-te să faci niște muncă. Am citit odată un alt sfat grozav: „Dacă ești trist, melancolic și ți se pare că nimeni nu te iubește, ajută-ți aproapele, fă o faptă bună, de preferință cuiva care este mai rău decât tine.” În acest fel, omorâm doi iepuri dintr-o lovitură, ne distragem de la tristețe, simțim că cineva are nevoie de noi și înțelegem că nu noi avem nevoie de milă și ajutor, ci aproapele nostru.

Ce altceva poate cauza tristețe, depresie? Povara unei vieți păcătoase, păcate adesea nemărturisite, nepocăite. Este greu să umbli cu o astfel de povară. La urma urmei, conștiința, această voce a lui Dumnezeu, vorbește în fiecare om. Și dacă nu știe cum să scape de păcate, cum să se pocăiască de ele, cade în melancolie. Aici, desigur, este nevoie de o mărturisire detaliată și, de preferință, pentru întreaga viață conștientă.

O tânără a venit la un psihoterapeut cunoscut plângându-se de anxietate și depresie. Această persoană a avut o tinerețe foarte turbulentă: multe relații risipite, o căsnicie nereușită și un divorț. Mai mult, a fost crescută într-o familie patriarhală tradițională, unde s-a încercat să-i insufle (deși fără succes) principii morale stricte. Situația este clară: vocea conștiinței și rușinea pentru o viață păcătoasă și destrăbălată o acuză pe femeie, dar ea nu știe cum să acționeze corect și disperă. Pe lângă tristețe, este chinuită de temeri; i se pare că trebuie să se întâmple ceva și va fi cu siguranță pedepsită pentru păcatele tinereții sale.

Dar ce o sfătuiește doctorul? O liniștește pe pacientă, îi spune că tinerețea ar trebui să fie așa - sălbatică și veselă, că nu este vinovată de nimic sau de nimeni. Nu înlătură problema, ci doar o „acoperă”, o „acoperă”, o „acoperă”, adormind conștiința pacientei sale. Este clar că un astfel de „tratament” va oferi doar o ușurare pe termen scurt. Problema, adică povara păcatelor trecute, rămâne, iar vocea conștiinței nu poate fi nici ea complet redusă la tăcere. Depresia cauzată de rușinea pentru păcate poate fi depășită cu adevărat doar pocăindu-se de ele, curățindu-se prin spovedanie. Un păcat mărturisit devine „ca

și cum n-ar fi fost niciodată” dacă o persoană se pocăiește sincer de el. Este foarte bine să treci printr-un fel de penitență de la un preot. Și, bineînțeles, să pornești pe calea îndreptării și a luptei împotriva păcatului, pentru că păcatul a fost mărturisit, dar consecințele sale distructive rămân.

Conștiința, desigur, poate fi suprimată, asemenea unui izvor care a fost acoperit cu pietre și umplut cu beton, dar mai devreme sau mai târziu va ieși totuși la suprafață.

Să rezumăm subiectul nostru. Lupta cu tristețea se duce prin întărirea credinței în Dumnezeu și a speranței în El. Trebuie să învățăm să vedem nenumăratele Sale binecuvântări în viața noastră și să fim recunoscători pentru ele. Lupta împotriva acestei pasiuni este o muncă neîncetată. Iar munca noastră este personală. Pentru că „mântuirea celui care se îneacă este lucrarea celui care se îneacă”. Tristețea, deznădejdea sunt o slăbire a voinței și numai omul o poate cultiva. Dumnezeu nu ne mântuiește fără noi, El ne trimite ajutor și resurse, iar noi trebuie să le folosim. Apropo, există o parabolă despre asta, tot despre un om care se îneacă. Casa unui om era într-o zonă inundabilă. Și acum apa crește din ce în ce mai mult, el s-a mutat deja în pod. Dar el crede că Dumnezeu îl va salva. Oamenii plutesc într-o barcă și îi strigă: „Săriți la noi, vă vom salva!” El răspunde: „Nu, Dumnezeu mă va salva!” Și apa crește din ce în ce mai mult, omul s-a urcat deja pe acoperiș. O plută trece pe lângă el, dar nici el nu profită de această ocazie, crezând că Dumnezeu îl va salva. Nefericitul stă deja în apă până la piept și vede o scândură mare plutind pe lângă el, dar nici nu vrea să o apuce, crezând că Dumnezeu îl va ajuta în mod miraculos. Și astfel omul piere, sufletul său vine la Dumnezeu și îl întreabă: „Doamne, de ce nu m-ai salvat, pentru că am crezut atât de mult în Tine, m-am rugat atât de mult la Tine!” Și Dumnezeu i-a răspuns: „Ți-am trimis de trei ori mijloacele de mântuire și nu le-ai folosit niciodată”.

Pasiunile tristeții și deznădejdii, deși sunt apropiate și înrudite una cu cealaltă, totuși nu sunt același lucru.

Iată cum definește și dezvăluie Sfântul Ignațiu (Brianceninov) păcatul **întristării** : „Durere, melancolie, tăierea speranței în Dumnezeu, îndoială în promisiunile lui Dumnezeu, nerecunoștință față de Dumnezeu pentru tot ce s-a întâmplat, slăbiciune, nerăbdare, lipsă de auto-reproș, întristare pentru aproapele, cârtire, renunțarea la isprava vieții creștine dificile, impulsul de a părăsi acest câmp. Evitarea poverii crucii - lupta cu patimile și păcatul.”

Iată semnele distinctive **ale deznădejdii.**

„Lene în orice faptă bună, mai ales în rugăciune. Abandonarea regulii de rugăciune bisericească. Pierderea amintirii de Dumnezeu. Abandonarea rugăciunii neîncetate și a lecturii folositoare sufletului. Neatenție și graba în rugăciune. Neglijență. Lipsire de respect. Trândăvie. Liniștire excesivă a trupului prin somn, culcare și tot felul de fericire. Căutarea mântuirii ușoare. Mutarea dintr-un loc în altul pentru a evita greutățile și privațiunile. Plimbări și vizite frecvente la prieteni. Vorbe deșarte. Afirmații blasfemiatoare. Abandonarea plecăciunilor și a altor isprăvi trupești. Uitarea păcatelor. Uitarea poruncilor lui Hristos. Neglijență. Robie. Lipsirea de frica de Dumnezeu. Amărăciune. Nesimțire. Disperare. ” [20]

Capitolul X

Deznădejde. „Demonul de la amiază”

Așadar, deznădejdea, spre deosebire de tristețe, este mai degrabă asociată cu lenea, relaxarea spirituală și fizică.

Nu degeaba Sfinții Părinți numesc deznădejdea „demonul de la amiază”, care luptă cu ascetul în mijlocul zilei, înclinându-l pe monah să doarmă după prânz și distrăgându-l de la rugăciune. Trebuie amintit că pentru un monah (mai ales în vremurile vechi) ora 12 după-amiaza este de fapt jumătate, mijlocul zilei, deoarece monahii se trezesc devreme și, conform obiceiului monahal, mesele se iau de două ori pe zi: la prânz și la cină.

Sfântul Teofan Zăvorâtul scrie că deznădejdea este plictiseala față de orice activitate, atât cea banală, cotidiană, cât și cea de rugăciune, dorința de a renunța la a o face: „Dorința de a sta în biserică și de a mă ruga lui Dumnezeu acasă și de a citi și de a face faptele bune obișnuite dispare.” *Sufletul meu doarme de deznădejde* , sfântul citează cuvintele psalmistului David [21] .

Deznădejdea, plictiseala, greutatea sufletului și a trupului vor veni uneori, poate pentru mult timp, avertizează Episcopul Feofan. Dar nu trebuie să credem că sufletul va avea întotdeauna pace și bucurie din rugăciune, există perioade de decădere, lene, răcire și lipsă de credință. Răcirea în viața spirituală, criza ei este unul dintre semnele deznădejdii. Dar aici trebuie să folosim voință și auto-constrângere. În orice întreprindere, vom obține un rezultat doar atunci când ne vom forța constant să facem asta, ne vom ridica de păr, precum faimosul baron Munchausen, și ne vom trage afară din această mlaștină a lenei, relaxării, melancoliei și deznădejdii.

Nimeni nu va realiza nimic în nicio activitate dacă nu se obligă să o facă în mod regulat. Aceasta este educația voinței. Nu vrei să mergi la biserică, nu vrei să te trezești dimineața și seara să te rogi – obligă-te să o faci. Lenea, e greu să te trezești dimineața în fiecare zi și să mergi la muncă sau să faci lucruri de zi cu zi, să ne amintim că există un cuvânt minunat „trebuie!”. Nu „vreau – nu vreau”, ci pur și simplu „trebuie”. Și astfel, din aceste lucruri mărunte, să cultivăm voința în noi. Nici faptele bune nu sunt ușor de făcut, trebuie să te obligi să le faci, să te ridici. La urma urmei, Evanghelia nu promite niciodată că va fi ușor, ci dimpotrivă: *Împărăția Cerurilor suferă violență, iar cei care folosesc forța o iau cu forța* (Matei 11:12). Spunem: închinare, slujbă bisericească; dar slujba prin definiție nu este o activitate foarte ușoară, plăcută – este muncă, trudă, uneori grea. Iar răsplata pentru ea sunt momente de înălțare spirituală, rugăciune plină de bucurie. Dar este îndrăzneț să ne așteptăm ca aceste daruri să ne însoțească constant. Adesea ne este foarte greu să stăm în picioare în rugăciune și în biserică. Uneori este înghesuit, alteori înăbușitor, poate cineva ne distrage atenția, face zgomot, dar asta nu înseamnă că trebuie să așteptăm niște condiții speciale pentru rugăciune, pentru că s-ar putea să nu le așteptăm niciodată. În biserică trebuie să căutăm nu mângâiere și experiențe spirituale, ci întâlniri cu Dumnezeu.

Am observat odată că o persoană merge la biserică și se împărtășește întotdeauna în zilele lucrătoare. L-am întrebat de ce nu primește Sfintele Taine duminicile sau de sărbători. Mi-a răspuns că nu-i place să meargă la biserică în zilele lucrătoare și de sărbători: prea mulți oameni, aglomerație, agitație etc., nu, prefer să merg într-o zi lucrătoare când nu mă deranjează nimeni. Atunci i-am spus că acest lucru este complet greșit: poți merge la biserică în zilele lucrătoare, dar principalul lucru este să participi la slujbele de sărbători și de duminică - aceasta este a patra poruncă a Legii lui Dumnezeu (despre ziua a șaptea) și, de asemenea, trebuie să te împărtășești împreună cu toți enoriașii. Întreaga comunitate bisericească se împărtășește dintr-un singur Potir, aceasta este unitatea noastră. Desigur, poate că este mai ușor pentru cineva să se roage într-o biserică goală decât în fața unei mulțimi mari de oameni, dar nu vom intra singuri în Împărăția Cerurilor. Slujbele și litaniile sunt alcătuite în așa fel încât să ne rugăm cu întreaga catedrală, cu întreaga adunare a enoriașilor, „cu o gură și o inimă”. Puține biserici au supraviețuit în perioada sovietică și erau atât de aglomerate încât uneori nu puteai ridica mâna ca să-ți faci semnul închinării în biserică, dar oamenii tot primeau bucurie din rugăciune.

Așadar, trebuie să ne forțăm să facem totul, începând, poate, cu pași mici, atunci deznădejdea nu ne va putea trage în mlaștina ei și vom recuceri treptat insulă după insulă. Și, bineînțeles, într-o astfel de chestiune nu este nevoie de impuls, ci de **constanță.**

În Patericonul Sfântului Ignatie (Brianchaninov), există o poveste despre un călugăr care a devenit descurajat, și-a abandonat regula de rugăciune și nu a mai găsit puterea să-și reia muncile monahale. Un bătrân, la care s-a îndreptat pentru sfat, i-a spus următoarea parabolă. Un om avea un câmp acoperit de spini. Așa că i-a spus fiului său să curățe câmpul ca să poată planta ceva pe el. Fiul s-a dus la câmp, dar văzând starea proastă în care se afla, s-a jenat, s-a descurajat, s-a întins pe pământ și a adormit. Văzându-l, tatăl său i-a spus: „Fiule, dacă ai cultiva în fiecare zi măcar atât pământ cât ai dormit, lucrarea ar progresa puțin câte puțin și nu ai fi neascultător de mine.” Auzind acestea, tânărul a urmat instrucțiunile tatălui său și în scurt timp a curățat câmpul de buruieni. „Așadar și tu, fiule”, i-a spus bătrânul fratelui său, „nu te descuraja și puțin câte puțin intră în ispravă, iar Dumnezeu, prin harul Său, te va aduce înapoi la starea ta de dinainte.” Și așa s-a întâmplat, călugărul a găsit pacea duhovnicească și a prosperat în Domnul.

Există o vorbă: „Cu cât dormi mai mult, cu atât îți dorești mai mult”. Cu cât te afli mai mult în stare de beatitudine și relaxare, cu atât te obișnuiești mai mult cu această stare. Nu uita că deznădejdea este una dintre cele opt pasiuni, ceea ce înseamnă că o prinde pe o persoană, o înrobește, o face dependentă. Nu crede că obiceiul de a fi leneș, relaxat, plictisit va deveni vreodată plictisitor și va dispărea de la sine. Trebuie să lupți împotriva lui, disciplinându-ți voința și sufletul, împingându-te la fiecare faptă bună.

Una dintre caracteristicile deznădejdirii este răcirea. Răcirea începe, după cum spune Sfântul Teofan, cu uitarea: „Binecuvântările lui Dumnezeu sunt uitate, și Dumnezeu Însuși, și mântuirea cuiva în El, pericolul de a fi fără Dumnezeu, și amintirea morții dispare – într-un cuvânt, întregul tărâm duhovnicesc este închis” [22] . Fiți atenți și grăbiți-vă să restaurați frica de Dumnezeu și să încălziți sufletul”, sfătuiește Sfântul Teofan23 · „Ea (adică răcirea. – *Preotul P.)* se întâmplă involuntar... dar se întâmplă și din fapte de bunăvoie... din distracții exterioare, conversații dezordonate, sațietate, somn excesiv... și multe altele” [24] .

Răcirea cauzată de deznădejde și lene este adesea asociată cu uitarea binecuvântărilor lui Dumnezeu și pierderea interesului pentru viața spirituală. Este necesar să învățăm să vedem prezența lui Dumnezeu în toate evenimentele cotidiene, să-I mulțumim pentru darurile pe care ni le trimite. O persoană care a căzut în deznădejde și s-a răcit spiritual rareori se spovedește și se împărtășește; îi este greu să se pregătească și să se împărtășească cu Sfintele Taine. Și fără participarea la Taine, fără harul lui Dumnezeu, se va îndepărta tot mai mult de Dumnezeu, iar răcirea se va intensifica. Dacă suntem copleșiți de deznădejde, primul lucru pe care trebuie să-l facem este să ne pregătim, să ne spovedim în detaliu și să ne împărtășim. Și să încercăm să facem acest lucru mai des, **păstrând în noi darul spiritual neprețuit.**

Îmi amintesc bine ascensiunea care a urmat sărbătoririi celei de-a 1000-a aniversări a Botezului Rusiei. Preoții pe care îi cunoșteam botezau copii și adulți cu miile. Viața comunitară a început să reînvie. La începutul anilor 1990, au apărut multe organizații bisericești și frății ortodoxe. Am învățat în practică ce este viața bisericească, o cauză comună, ce înseamnă să fii frați și surori în credință. Bisericile și mănăstirile au fost reînviate și s-au umplut instantaneu de oameni, poporul lui Dumnezeu, gata să-i slujească lui Hristos. Dar, din păcate, perioada de ascensiune spirituală a fost urmată de o perioadă de răcire, de declin. Și mulți oameni care au venit atunci la Biserică nu au putut rămâne în ea. Viața spirituală nu poate fi susținută doar prin impuls, ardere aprinsă. Mântuirea sufletului este o muncă minuțioasă care necesită consecvență. O ascensiune poate fi urmată de un declin. Aici este în alertă demonul deznădejdii.

Dacă ești cuprins de deznădejde și relaxare spirituală, trebuie **mai întâi** să te forțezi să duci o viață spirituală, să nu abandonezi rugăciunea, să participi la Tainele Bisericii. **În al doilea rând:** citește literatura spirituală, Sfânta Scriptură, spiritualizează-ți ființa, depășește pământeștile și vezi mâna lui Dumnezeu în viața ta. **Și în al treilea rând:** forțează-te să lucrezi în primul rând pentru binele altora. Asceții antici remarcau că demonii deznădejdii nu se pot apropia nici măcar de cineva care nu stă niciodată degeaba.

Capitolul XI

Vanitatea. „Hoțul domestic”

Cuvântul în sine conține un indiciu - dorința de glorie deșartă, adică deșartă, goală. De ce gol, deșartă?

La urma urmei, oamenii uneori chiar aspiră la o poziție foarte înaltă în societate, ambițiile lor sunt nelimitate. Cuvântul *deșartă* înseamnă și: „perisabil”, „de scurtă durată”. Orice glorie pământească, în comparație cu ceea ce Domnul a pregătit pentru cei care Îl iubesc, este doar praf și cenușă, abur care se ridică din pământ și dispare imediat. Dar gloria pământească este deșartă nu numai pe scara eternității. Chiar și în scurta perioadă a vieții noastre pământești, gloria, poziția înaltă, poziția, faima sunt cele mai nesigure și de scurtă durată lucruri. Cu toate acestea, mulți oameni aspiră la glorie, onoare și respect. Și unii fac din asta un idol, transformând deșertăciunea într-un scop în sine. Dar nu numai cei complet obsedați de o astfel de pasiune suferă de deșertăciune. Din păcate, deșertăciunea este inerentă nouă tuturor în grade diferite. Fiecare vrea să arate mai bine în propriii ochi și, cel mai important, în ochii celorlalți, decât este în realitate. Fiecare dintre noi este mulțumit când este lăudat, apreciat și nu certat.

Aproape toată lumea se străduiește să ocupe o poziție proeminentă în societatea în care se mișcă. Dar nu asta ne învață Domnul.

Într-o zi, mama fiilor lui Zebedei a venit la Hristos *cu fiii ei, închinându-se la pământ și întrebându-L ceva. El i-a zis: „Ce vrei?” Ea I-a zis: „Poruncește ca acești doi fii ai Mei să șeze unul la dreapta Ta și celălalt la stânga Ta, în Împărăția Ta.” Isus a răspuns: „Nu știți ce cereți. Puteți voi să beți paharul pe care-l voi bea Eu sau să fiți botezați cu botezul cu care sunt botezat Eu?” Ei I-au zis: „Putem.” El le-a zis: „Veți bea paharul Meu și veți fi botezați cu botezul cu care sunt botezat Eu; dar a șezut la dreapta Mea sau la stânga Mea, nu este al Meu să dau, ci este al celor pentru care a fost pregătit de Tatăl Meu.” Ceilalți zece ucenici, când au auzit acestea, s-au mâniat împotriva celor doi frați. Isus i-a chemat la Sine și le-a zis: „Știți că mai-marii neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi să nu fie așa. Ci oricine vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru; și oricine vrea să fie cel dintâi între voi, să fie robul vostru. După cum și Fiul Omului n-a venit să fie slujit, ci să slujească și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți.”* (Matei 20:20-28)

Nici această femeie, nici apostolii nu știau încă ce va trebui să îndure Domnul în viața sa pământească. Ei, ca toți evreii din acea vreme, și-l imaginau pe Mesia ca pe un rege pământesc care îi va elibera de sub stăpânirea romană detestată, va restaura împărăția lui Israel și le va da evreilor putere și privilegii.

Vanitatea poate fi o pasiune, sensul vieții, sau poate fi măruntă, de zi cu zi, dar asta nu înseamnă că nu este periculoasă, pentru că un copac puternic crește dintr-o sămânță mică și un râu mare începe „dintr-un pârâu albastru”.

Adesea, la spovedanie se poate observa următoarea imagine. Vine o persoană care a mers la biserică toată viața de adult și începe să se spovedească, dar apoi: „Da, desigur, sunt păcătos (ca toți ceilalți) în asta, în asta și în asta. În cuvânt, faptă și gând, dar toate acestea sunt așa, din pură întâmplare, din neînțelegere, dar în general sunt un creștin exemplar, merg la biserică, citesc Evanghelia, fac fapte bune.” Mai mult, acești oameni, în mod firesc, își amintesc de Evanghelia după Luca, care se citește în biserică în Duminica Vameșului și a Fariseului, înainte de Postul Mare. Fariseul spune despre sine: *Doamne! Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, extorcători, nedrepți, adulterini sau ca acest vameș: postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din tot ce am* (Luca 18:11-12). Dar, desigur, ei nu își aplică aceste cuvinte ale Evangheliei. Sau o situație similară. O femeie numește un păcat la spovedanie, de exemplu, „Mă enervez, mă enervez”, și apoi descrie în detaliu cum și cine a împins-o la acest păcat. „Ei bine, cum să nu păcătuiești aici, ginerele meu a venit din nou acasă beat, nu a dus gunoiul, așa că ne-am certat. Dar sunt cuminte și, oricum, nu eu, ci el m-a înfuriat.” O astfel de spovedanie, desigur, nu va aduce niciun

beneficiu. Căci este construită pe vanitate. O persoană se teme chiar și la pupitru, în fața preotului, să pară măcar puțin mai rea decât este în realitate. „Asta e, desigur, mă pocăiesc, dar nu sunt atât de rea. Doamne ferește ca preotul să creadă că sunt un fel de mare păcătos.” Dar înaintea lui Dumnezeu, nu vom părea mai puri decât suntem. Și chiar și tânărul preot înțelege totul: omul este captiv al unei vanități mărunte, se teme să-și strice numele (sau, cum este la modă acum să spunem - imaginea) unui creștin pios sau a unui enoriaș zelos. Doamne ferește să spun ceva inutil care ar putea arunca o umbră asupra lui și i-ar putea schimba părerea.

Iar Sfântul Ignațiu (Brianchaninov) spune că una dintre manifestările vanității este „rușinea de a-ți mărturisi păcatele, a le ascunde de oameni și de părintele tău duhovnic. Viclenia, autojustificarea” [25] .

De ce sfinții părinți, asceții care păreau să fi învins toate patimile, își vedeau păcatele la fel de nenumărate ca nisipul mării? Tocmai pentru că își învinseseră vanitatea și dobândiseră smerenia. Nu aveau nevoie să pară mai puțin păcătoși în propriii lor ochi și în ochii altora decât erau. Apropiindu-se de Dumnezeu, se vedeau nesemnificativi în fața măreției Creatorului. Amintiți-vă cum l-a întrebat Avva Dorotei pe unul dintre nobilii cetățeni ai orașului Gazza, pe cine se va considera atunci când se va apropia de împăratul Imperiului Bizantin. Și acesta a răspuns: „Aproape un cerșetor”. Cu cât o persoană este mai aproape de Dumnezeu, cu atât se evaluează mai obiectiv pe sine.

Să trecem de la vanitatea ascunsă, secretă, la vanitatea deschisă. Vanitatea este un stimulent puternic care îi ajută pe oameni să obțină un mare succes. Să ne uităm la așa-numitele vedete, oameni celebri ale căror activități sunt legate de artă, spectacol sau sport. Aproape întotdeauna slujesc idolului vanității, își pun cei mai frumoși ani din viață, sănătatea, fericirea familiei, maternitatea pe altarul acestei zeități. Tot ceea ce este de obicei de mare valoare pentru o persoană este sacrificat vanității și doar pentru un singur lucru - pentru a rămâne puțin mai mult pe creasta faimei, pentru a se bucura de razele ei. Un celebru cântăreț de operă, care a divorțat recent de soția sa, a fost întrebat ce este mai important pentru el: familia sau cariera, succesul. El a spus cu încredere că, de dragul creșterii în profesia sa, și-a sacrificat chiar și familia. Cântatul, muzica sunt cele mai importante lucruri în viață pentru el. Reverendul Ambrozie de Optina a spus corect: „Unde este vocea, acolo este și demonul.” Demonul vanității.

Și cum rămâne cu sportul profesionist? Copilăria, tinerețea, sănătatea, tot timpul liber este dedicat agățării unui cerc metalic aurit sau argintiu pe piept. Eforturile sunt inumane, corpul muncește până la epuizare. A trebuit să comunic cu sportivi profesioniști, aproape în fiecare seară pentru ei este o tortură, întregul corp, toate rănile și fracturile vechi încep să doară. Există chiar și o glumă: „Dacă nimic nu

doare dimineața pentru un sportiv, înseamnă că este deja mort.” Și câtă intrigă, invidie și crimă înconjoară showbiz-ul, sportul și politica!

Dacă o persoană a prins deja rădăcini în pasiunea vanității, nu poate trăi fără faimă, viața își pierde orice sens. Vedetele îmbătrânite folosesc orice scandal, chiar și direct și le creează singure, pentru a rămâne în vârful Olimpului stelar cel puțin încă câțiva ani. Deși, s-ar părea, tot ce s-ar fi putut realiza, toate premiile, titlurile, regalitățile, bogățiile primite. Dar vanitatea în sine este un drog, fără ea viața lor nu mai este posibilă. Vanitatea merge mână în mână cu invidia. Cel vanitos nu tolerează concurența, rivalitatea. El este întotdeauna primul și singurul. Și dacă cineva este în avantaj în ceva, începe să roadă invidia neagră.

Este foarte dificil să comunici cu o persoană vanitoasă, iubitoare de sine și predispusă la lăudăroșie. La urma urmei, cuvântul **comunicare** înseamnă că avem ceva **în comun cu interlocutorul,** iar persoana vanitoasă este interesată doar de propria persoană. Egoul și vanitatea sa sunt mai presus de orice. Pronumele „eu”, „am”, „mine” ocupă primul loc în discursul său. Toate acestea, în cel mai bun caz, provoacă rânjete din partea celorlalți, iar în cel mai rău caz - iritare, invidie și alienare. Dimpotrivă, o persoană modestă, care se tratează pe sine cu autoironie, este întotdeauna un conversator plăcut, are mulți prieteni, este plăcut să comunici cu el. În conversație, ascultă mai mult decât vorbește, evită verbositatea și nu-și scoate niciodată „eul” în evidență. O persoană vanitoasă infectată cu boala stelelor riscă să rămână singură, pentru că se iubește doar pe sine și vanitatea sa.

Deșertăciunea poate lua nu doar forme grosolane, evidente, ci poate și îmbrăca în haine umile, chiar monahale. Paradoxal, o persoană vanitoasă poate chiar săvârși isprăvi ascetice și să fie mândră de „smerenia” sa. Alimentat de deșertăciune și dușman al rasei umane, un astfel de călugăr nenorocit poate avea mare succes în „isprăvile” sale, dar Domnul cu siguranță îl va smeri. În Constantinopol trăiau doi frați laici, erau foarte evlavioși și posteau mult. Unul dintre ei s-a dus la o mănăstire și s-a călugărizat. Fratele său, care a rămas în lume, l-a vizitat. Acolo a văzut că monahul mânca la prânz; ispitit, i-a spus: „Frate, în lume n-ai mâncat până la apusul soarelui!” Călugărul i-a răspuns: „Este adevărat! Dar în lume m-am săturat prin urechile mele, cuvintele omenești goale și laudele m-au hrănit mult și mi-au ușurat osteneala ascezei.”

Când întreprindem o lucrare bună, trebuie să fim deosebit de vigilenți, pentru a nu fi captivați de deșertăciune. La urma urmei, adesea, când îi ajutăm pe oameni, în adâncul sufletului suntem mânați de iubirea de sine și de deșertăciune și, după ce aparent am făcut o faptă bună, putem strica întreaga lucrare cu așteptarea unei laude deșarte. Cel care lucrează de dragul deșertitudinii și al laudei primește deja o răsplată aici și, prin urmare, nu o va

primi din mâinile Creatorului. Uneori putem observa cât de ușor și repede merge lucrarea dacă suntem mânați de deșertăciune și, invers, cu ce scârțâit și cu ce ispite progresează o lucrare cu adevărat bună, întreprinsă fără o dorință secretă de a primi laudă și mulțumire de sine. Dacă am reușit în ceva, trebuie să ne amintim adesea de cuvintele profetului David: *Nu nouă, Doamne, nu nouă, după numele Tău dă slavă* (Psalmul 113:9). Și este deosebit de folositor dacă nu numai că nu suntem mulțumiți pentru lucrarea noastră, ci, dimpotrivă, suntem huliți. Cuviosul Isaac Sirul spune: „Bea hulitul ca apa vieții". Acesta este genul de lucru care va aduce cu adevărat beneficii sufletului. Și „Dumnezeu mulțumește pentru cei nerecunoscători", cum spunea unul dintre bunii mei prieteni, acum decedați.

Sfântul Isaac Sirul spunea că răsplata nu este pentru virtute, nu pentru muncă de dragul ei, ci pentru smerenia care se naște din ea.

Sfântul Teofan Zăvorâtul numește deșertăciunea „hoț de case"; se strecoară neobservată și ne fură munca și răsplata pentru ea pe care am întreprins-o pentru Dumnezeu și pentru aproapele nostru. Același lucru se întâmplă și atunci când noi, din lăudă, începem să le spunem altora despre faptele noastre bune, furându-ne nouă înșine ocazia de a primi răsplată de la Domnul pentru ele. Deșertăciunea poate fura și ostenelile rugăciunii dacă acestea sunt săvârșite fără smerenie.

Cum putem lupta împotriva acestui șarpe viclean care se strecoară treptat în sufletele noastre și ne fură osteneala, aducându-le în zadar?

Așa cum s-a spus de multe ori, opusul acesteia este virtutea umilinței. Se știe că iubirea de sine și sensibilitatea sunt rodul vanității. O persoană care nu tolerează criticile, se simte ușor rănită, se ofensează instantaneu și pare să-și spună: „Cum îndrăznesc? La urma urmei, eu nu sunt așa, sunt bun, cum pot spune asta?"

Așadar, cum să combatem vanitatea și să dobândim smerenia? Este dificil, dar trebuie să recunoaștem că, cel mai probabil, cei care ne ofensează, criticii, au dreptate. Ei bine, poate nu 100%. La urma urmei, este mai clar din exterior. Ne imaginăm mereu mai buni decât suntem în realitate, ne iertăm pentru multe lucruri pe care nu le-am tolera la alții. Deci, există ceva de gândit. Critica aruncă o persoană sensibilă în deznădejde, dar oferă un stimulent pentru creștere unei persoane inteligente. Critica, în general, revigorează și nu ne permite să ne culcăm pe lauri, ci ne obligă să ne perfecționăm. Nu numai că nu ar trebui să ne simțim jigniți, ci să ne închinăm la picioarele celor care ne ofensează, ca educatorii noștri care ne dau o palmă zdravănă peste nas și ne taie aripile vanității.

Resentimentul, la fel ca furia, trebuie stins când este încă o mică scânteie, o scânteie. Chiar la apropiere, în timp ce flacăra resentimentului nu s-a aprins încă. Dacă nu adaugi lemne în foc, acesta se va stinge. Dacă nu „sare” resentimentul, nu-l condamna, ci încearcă să-l uiți cât mai curând posibil (sau pur și simplu schimbă-ți atitudinea față de critică, adică ține cont de el), resentimentul va trece repede.

Oamenii spirituali, asceții, nu numai că nu se tem de reproșuri, dar le primesc cu bucurie, ca și cum le-ar cere, ascunzându-și astfel isprăvile.

Starețul Paisie al Athosului a relatat: „Într-o mănăstire din Grecia exista un obicei: să se dea fraților niște bani pentru munca asiduă. Mulți călugări voiau să muncească mai mult și să dea banii primiți săracilor. Toată lumea făcea asta. Doar un călugăr o făcea altfel. Nimeni nu-l văzuse vreodată dând de pomană măcar unui sărac. Și îl numeau Lacomul. Anii au trecut. Totul a rămas la fel. «Ce zgârcit!», se gândeau ceilalți călugări. Dar apoi a venit vremea ca monahul poreclit Lacomul să treacă la o altă viață și a murit. Când satele din jur au aflat de moartea lui, toți locuitorii au început să se adune la mănăstire pentru a-și lua rămas bun de la răposat. L-au jelit și i-au regretat moartea. Iar frații au fost uimiți. «Ce bine v-a făcut omul acesta, dacă îl jeliți așa?», au întrebat ei. Un țăran a spus: «M-a salvat!» Și altul a adăugat: «Și pe mine!» Se pare că monahul, poreclit Lacomul, economisea bani și cumpăra boi pentru cei mai săraci țărani, ca aceștia să poată ara pământul și copiii lor să nu rămână fără pâine. În acest fel, i-a salvat de foamete și sărăcie. Cât de surprinși au fost toți cei care îl considerau pe monah un om lacom!

Sfântul Teofan oferă și sfaturi despre cum să învingem vanitatea prin smerenie. El îi scrie unei femei: „Nu este bine să stai jos în biserică. Dar când vine vanitatea, stai jos intenționat, ca să poți da seama gândului când începe să fie zadarnic: tu însuți te-ai așezat. Un părinte, când i-a venit gândul deșertitudinii că postea prea mult, a ieșit devreme unde era multă lume, s-a așezat și a început să mănânce pâine” [26] .

Așadar, să ne amintim că deșertăciunea începe cu lucruri mărunte: ne-am lăudat cuiva cu o faptă bună, undeva am acceptat cu bucurie laude și lingușiri și apoi nu trece mult până când patima se așează în sufletul nostru. Pentru a preveni acest lucru, să urmărim deșertăciunea chiar de la început, să ne tratăm critic pe noi înșine și să spunem mai des: *Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci Numelui Tău* (Psalmul 113:9).

Capitolul XII

Mândria. „Păcatul lui Lucifer”

Noi, oamenii crescuți în epoca sovietică, am fost învățați încă din copilărie că mândria este aproape principala virtute a unui om sovietic. Amintiți-vă: „Omule - sună a mândru”; „Sovieticii au propria lor mândrie, noi privim de sus burghezia.” Și într-adevăr, mândria este baza oricărei rebeliuni. Mândria este păcatul lui Satan, prima pasiune care a apărut în lume chiar înainte de crearea oamenilor. Și Satan a devenit primul revoluționar.

Când lumea angelică, Oastea Cerească, a fost creată, cel mai înalt și mai puternic Înger, Lucifer, nu a vrut să fie în ascultare și iubire față de Dumnezeu. El a devenit mândru de puterea și tăria sa și a vrut să devină asemenea lui Dumnezeu însuși. Lucifer a atras mulți îngeri după el, iar un război a izbucnit în ceruri. Arhanghelul Mihail și îngerii săi s-au luptat cu Satana și au învins oastea rea. Satana, Lucifer, a căzut ca un fulger din cer în lumea de dincolo. Și de atunci, lumea de dincolo, iadul, este un loc unde trăiesc spiritele întunecate, un loc lipsit de lumină și de harul lui Dumnezeu.

Un rebel-revoluționar nu poate decât să fie mândru; el este continuatorul lucrării lui Lucifer pe pământ.

Comunismul este o cvasi-religie și, ca orice doctrină religioasă, are propriul „simbol al credinței” și propriile porunci. Propriile „moaște”, „icoane”, steaguri - pancarte și procesiuni religioase - demonstrații. Doar bolșevicii intenționau să construiască paradisul pe pământ, fără Dumnezeu, și, bineînțeles, orice gând de smerenie era considerat ridicol și absurd. Ce fel de smerenie, când „Suntem ai noștri, vom construi o lume nouă, cine era nimic va deveni totul”.

Totuși, *Dumnezeu nu este batjocorit* (Galateni 6:7), iar istoria însăși și-a dat judecata asupra bolșevicilor. Nu era posibil să se construiască un paradis fără Dumnezeu, planurile lor mândre au fost rușinate. Dar, deși comunismul a căzut, mândria nu a scăzut, ci pur și simplu a luat alte forme. A vorbi cu o persoană modernă despre smerenie este, de asemenea, foarte dificil. La urma urmei, o societate capitalistă de piață care vizează succesul și creșterea în carieră se bazează, de asemenea, pe mândrie.

La spovedanie, când se întreabă despre păcatul mândriei, se aude adesea următorul răspuns: „Nu am mândrie, desigur.” O femeie i-a scris Sfântului Teofan Zăvorâtul: „Am vorbit cu părintele meu duhovnic și i-am spus diverse lucruri despre mine. Mi-a spus direct că sunt mândră și vanitoasă. I-am răspuns că nu sunt deloc mândră, dar nu suport umilința și servilismul.” Și iată ce i-a răspuns sfântul: „Slujba de înmormântare a fost frumoasă. Nu-i lăsa să te jignească, ca să știe că nu te pot apuca cu mâinile goale. Vezi cum i-a venit ideea să te

cheme, și chiar în față? Acum te voi condamna: ce dovadă mai bună că ești mândră decât mustrarea ta? Nu este rodul smereniei. Și de ce să contrazici o astfel de sentință?... Este mai bine pentru tine, fără să contrazici, să te examinezi temeinic, dacă există într-adevăr în tine această poțiune extrem de dăunătoare” [27] .

Deci, ce este mândria și cum se manifestă acest păcat? Să ne întoarcem din nou la Sfântul Ignațiu (Brianchaninov): **Mândria:** „Disprețul față de aproapele. Preferința pentru sine față de toți ceilalți. Insolență. Întunecarea, grăsimea minții și a inimii. Pironirea lor în pământ. Blasfemia. Necredința. Rațiunea așa-numită în mod fals. Neascultarea de Legea lui Dumnezeu și a Bisericii . Urmarea propriei voințe trupești. Citirea de cărți eretice, depravate, deșarte. Neascultarea de autorități. Batjocorirea cauzală. Abandonarea lui Hristos - imitarea smereniei și a tăcerii. Pierderea simplității. Pierderea iubirii față de Dumnezeu și aproapele. Filosofie falsă. Erezie. Ateism. Ignoranță. Moartea sufletului.” [28]

Sfântul Cassian Romanul spune despre mândrie că, deși este ultima din lista celor opt patimi, „este prima ca început și timp. Este cea mai feroce și mai neîmblânzită fiară”.

De ce? Să mergem în ordine.

Mândria în seria patimilor vine după vanitate și, prin urmare, provine din acest viciu, își are originea în el. „Fulgerul prevestește un tunet, iar mândria prevestește apariția vanității”, [29] – învață Venerabilul Nil din Sinai. Căutarea deșartei, a gloriei deșarte, a laudei și a stimei de sine umflate dau naștere la exaltarea față de oameni. „Sunt mai presus de ei, mai vrednic – ei sunt mai prejos decât mine.” Aceasta este mândria. Condamnarea este, de asemenea, legată de un astfel de sentiment. Desigur, dacă sunt mai presus de toți, atunci, prin urmare, sunt mai drept, toți ceilalți sunt mai păcătoși decât mine. Stima de sine umflată nu permite cuiva să se judece pe sine obiectiv, dar ajută să fie judecător al altora.

Mândria, începând cu vanitatea, poate ajunge până în adâncurile iadului, căci este păcatul lui Satan însuși; nicio patimă nu poate crește până la asemenea limite precum mândria, iar acesta este principalul ei pericol. Dar să revenim la condamnare. A condamna înseamnă a judeca, a anticipa judecata lui Dumnezeu, a uzurpa drepturile Sale (și aceasta este o mândrie teribilă!), căci numai Domnul, care cunoaște trecutul, prezentul și viitorul omului, îl poate judeca. Cuviosul Ioan de Savaite povestește următoarele: „Odată a venit la mine un călugăr dintr-o mănăstire vecină și l-am întrebat cum trăiesc părinții. El a răspuns: «Ei bine, după rugăciunile tale». Apoi am întrebat despre un călugăr care nu se bucura de o bună reputație, iar oaspetele mi-a spus: «Nu s-a

schimbat deloc, Părinte!». Auzind aceasta, am exclamat: «Rău!».” Și imediat ce am spus aceasta, m-am simțit ca într-o extaz și L-am văzut pe Iisus Hristos răstignit între doi tâlhari. Eram pe punctul de a mă grăbi să mă închin Mântuitorului, când deodată El s-a întors către Îngerii care stăteau în picioare și le-a spus: „Ieșiți-l afară, acesta este Anticristul, căci și-a condamnat fratele înaintea Judecății Mele.” Și când, după cuvântul Domnului, eram dat afară, mantaua mea a fost lăsată la ușă și apoi mi-am revenit. „Vai de mine”, i-am spus fratelui meu care venise, „această zi este rea pentru mine!” „De ce?”, a întrebat el. Apoi i-am povestit despre vedenie și am observat că mantaua pe care o lăsasem în urmă însemna că eram lipsit de protecția și ajutorul lui Dumnezeu. Și din acel moment am petrecut șapte ani rătăcind prin pustietăți, fără să mănânc pâine, fără să intru sub adăpost și fără să vorbesc cu oamenii, până când L-am văzut pe Domnul meu, care mi-a înapoiat mantaua mea”, relatează Prologul [30] .

Iată cât de cumplit este să judeci pe cineva. Harul l-a părăsit pe ascet doar pentru că a spus despre comportamentul fratelui său: „Rău!” De câte ori pe zi ne dăm o evaluare nemiloasă aproapelui nostru în gândurile sau cuvintele noastre! De fiecare dată uităm cuvintele lui Hristos: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7:1). În același timp, desigur, ne gândim în sufletele noastre: „Niciodată n-aș face așa ceva!” Și adesea Domnul ne smerește pentru mustrarea noastră, pentru a ne rușina mândria și dorința de a-i condamna pe alții.

În Ierusalim trăia o fecioară care a petrecut șase ani în chilia sa, ducând o viață ascetică. Purta o cămașă de păr și se lepăda de toate plăcerile pământești. Dar demonul vanității și al mândriei a stârnit în ea dorința de a-i judeca pe ceilalți. Harul lui Dumnezeu a părăsit-o din cauza mândriei sale excesive și a căzut în curvie. Aceasta s-a întâmplat pentru că nu se lupta din dragoste pentru Dumnezeu, ci pentru aparență, de dragul slavei deșarte. Când a fost îmbătată de demonul mândriei, sfântul Înger, păzitorul castității, a părăsit-o.

Adesea, Domnul ne permite să cădem în acele păcate pentru care îi condamnăm pe aproapele nostru.

Evaluările noastre despre vecinii noștri sunt incomplete și subiective, nu numai că nu putem privi în sufletele lor, dar uneori nu știm absolut nimic despre ei. Hristos nu i-a condamnat pe păcătoșii evidenti, nici pe desfrânați, nici pe adulterini, pentru că știa că drumul pământesc al acestor oameni nu se terminase încă și că puteau urma calea îndreptării și a virtuții. Doar judecata de după moarte trasează linia finală pentru tot ceea ce a făcut o persoană în viață. Vedem cum păcătuiește o persoană, dar nu știm cum se pocăiește.

Odată m-am întors de la un cimitir unde am fost invitat să slujesc o slujbă de pomenire, iar femeia care m-a invitat m-a rugat să-i binecuvântez mașina.

Prietenul meu a fost prezent la binecuvântare. Când femeia a plecat cu o mașină străină nou-nouță, care fusese deja slujbă de pomenire, el a spus: „Da, nu pare să fi muncit prea mult ca să câștige bani pentru această mașină.” Apoi i-am spus că această femeie era în mare doliu, fiul ei fusese ucis nu cu mult timp în urmă și m-a rugat să slujesc o slujbă de pomenire la mormântul lui. Nu poți judeca niciodată viața cuiva după bunăstarea sa exterioară.

În zilele noastre, există mulți *certanți* (cum îi numește Apostolul Iuda – Iuda 1:18), care găsesc constant motive de indignare față de ierarhia bisericească. Patriarhul, vedeți, comunică prea mult cu autoritățile seculare, episcopii sunt toți infectați cu lăcomie și simonie [4] , preoții se gândesc și ei doar la venituri și toți se plimbă cu Mercedes-ul. Au apărut ziare și site-uri web specializate în denunțarea episcopatului. Părintele Andrei Kuraev i-a numit odată, pe bună dreptate, pe jurnaliștii care lucrează în acest gen „vânători profesioniști de mitropoliți”. Se pare că aceștia cred că acum este momentul în care „episcopii nici măcar nu vor crede în învierea lui Hristos”. Un declin complet al evlaviei și al vieții bisericești.

Ce îi îndeamnă pe acești oameni? Mândria. Cine le-a dat dreptul să denunțe episcopi și preoți și ce aduc aceste denunțuri? Seamănă dușmănie, confuzie și dezbinare în inimile ortodocșilor.

Întotdeauna au existat oameni nevrednici printre preoți și episcopi, nu doar în secolul XX sau XXI. Dar să ne întoarcem la epoca de aur a Ortodoxiei, epoca sfințeniei și a înfloririi teologiei. Secolul al IV-lea a dat stâlpi ai Bisericii precum Sfinții Vasile cel Mare, Grigore de Nyssa, Grigore Teologul, Atanasie al Alexandriei, Ioan Gură de Aur și mulți, mulți alții. Și iată ce scrie Sfântul Ioan Gură de Aur despre această epocă de aur: „Ce poate fi mai fără de lege decât atunci când oameni fără valoare, plini de multe vicii, primesc onoare pentru ceva pentru care nu ar fi trebuit să li se permită să treacă pragul Bisericii... Acum, conducătorii Bisericii suferă din cauza păcatelor... Cei fără de lege, împovărați cu o mie de crime, au invadat Biserica, vameșii au devenit stareți.” Mulți dintre sfinții episcopi ai secolului al IV-lea, inclusiv Sfântul Ioan însuși, au fost trimiși în exil de „sinoadele tâlharești” ale ierarhilor, iar unii au murit în el. Dar niciunul dintre ei nu a cerut vreodată schismă și dezbinare. Sunt sigur că multe mii de oameni i-ar fi urmat pe sfinții decăzuți dacă aceștia ar fi vrut să-și creeze propria „biserică alternativă”. Dar oamenii sfinți știau că păcatul schismei și al dezbinării nu poate fi spălat nici măcar de sângele martirilor.

Unii acuzatori moderni nu acționează în felul acesta. Ei preferă schisma în locul supunerii față de ierarhie, sunt mânați de aceeași **mândrie** care stă la baza oricărei schisme. Câte biserici schismatice, din catacombe, apar acum, care se autointitulează ortodoxe: Adevărata Biserică Ortodoxă; Preaadevărata Biserică

Ortodoxă; Preaadevărata etc. Adică, fiecare dintre aceste biserici false se consideră, prin mândrie, mai bună, mai pură, mai sfântă decât toate celelalte.

Tot felul de certatori ar trebui să-și amintească de cuvintele Sfântului Ciprian al Cartaginei: „Cine n-are Biserica de mamă, n-are pe Dumnezeu de Tată". Biserica a fost, este și va fi, în ciuda nevredniciei unor ierarhi, care au fost, așa cum am mai spus, în toate veacurile și vremurile. Dumnezeu îi va judeca, nu noi. Domnul spune: *Răzbunarea este a Mea, Eu voi răsplăti* (Romani 12, 19). Și noi putem îndrepta Biserica doar printr-un singur lucru - evlavia noastră personală. La urma urmei, noi suntem și Biserica. „Mântuiește-te pe tine însuți - și mii de oameni din jurul tău se vor mântui", spunea Sfântul Serafim de Sarov. Și știa asta din propria experiență duhovnicească. Astfel de oameni sunt puținul aluat care dospește tot aluatul. Dar, apropo, după observațiile mele, certatorii, de regulă, au dificultăți cu evlavia și moralitatea personală. Dar au mai mult decât suficientă mândrie.

Unul dintre cele mai teribile și dificil de vindecat tipuri de mândrie este **iluzia.**

Farmecul înseamnă ispită. Diavolul ispitește o persoană, luând forma unui Înger de Lumină, a sfinților, a Maicii lui Dumnezeu și chiar a lui Hristos Însuși. O persoană înșelată primește cele mai mari experiențe spirituale de la Satana, poate săvârși isprăvi, chiar miracole, dar toate acestea sunt captivitate de către forțele demonice. Și la rădăcină stă mândria. O persoană a devenit mândră de muncile, faptele sale spirituale, le-a făcut din vanitate, mândrie, adesea de paradă, fără smerenie și, prin urmare, și-a deschis sufletul acțiunii forțelor ostile.

Sfântul Ignațiu (Brianchaninov) în Patericonul său oferă un exemplu al consecințelor teribile la care poate duce iluzia: „Se povestea despre un anumit frate care trăia ca pustnic în deșert și timp de mulți ani era amăgit de demoni, crezând că sunt îngeri. Din când în când, tatăl său întrupat venea la el. Odată, tatăl, mergând la fiul său, a luat cu el un topor cu intenția de a tăia niște lemne de foc la întoarcere. Unul dintre demoni, anticipând sosirea tatălui, i s-a arătat fiului și i-a spus: «Iată diavolul vine la tine sub asemănarea tatălui tău cu scopul de a te ucide și are un topor cu el. Avertizează-l, smulge toporul și omoară-l.» Tatăl a venit, așa cum era obiceiul, iar fiul, apucând toporul, l-a lovit și l-a ucis" [31.] Este foarte dificil să scoți din această stare pe cineva care a căzut în iluzie, dar astfel de cazuri s-au întâmplat. Ca, de exemplu, cu Cuviosul Nikita de Kiev-Pechersk. Căzând în iluzie, a reușit să prezică unele evenimente, a învățat pe de rost întregul Vechi Testament. Dar, după rugăciunile intense ale Cuvioșilor bătrâni de la Kiev-Pechersk, demonul l-a părăsit. După aceea, a uitat tot ce știa din cărți, iar părinții abia l-au învățat să citească și să scrie.

Cazuri de iluzie demonică se întâmplă chiar și astăzi. Un tânăr care se ruga și postea intens, dar aparent cu o dispoziție sufletească greșită, nerușinată, a

studiat cu mine la seminar. Studenții au început să observe că petrecea zile întregi stând la cărți. Toată lumea credea că îi citea pe Sfinții Părinți. S-a dovedit că studia cărți despre islam și ocultism. A încetat să se mai spovedească și să se împărtășească. Din păcate, nu a fost posibil să fie scos din această stare și a fost curând exmatriculat.

Păcatul mândriei poate crește din meschină vanitate și aroganță într-o cumplită boală duhovnicească. De aceea, Sfinții Părinți au numit această patimă cea mai periculoasă și cea mai mare dintre patimi.

Cum putem combate mândria, disprețul față de ceilalți, autoglorificarea? Cu ce putem contracara acestea?

Sfinții Părinți numesc virtutea opusă mândriei - iubire. Cea mai mare dintre patimi luptă împotriva celei mai înalte virtuți.

Cum să dobândești dragostea pentru aproapele tău?

Cum se spune, este ușor să iubești întreaga omenire, dar este foarte dificil să iubești o anumită persoană cu toate defectele și slăbiciunile ei. Iubirea este cea mai înaltă virtute. Când Domnul a fost întrebat *care este cea mai mare poruncă din Lege,* El a răspuns: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă. Și a doua este asemenea ei: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți.* (Matei 22:36-39)

Dragostea este un sentiment măreț care ne unește cu Dumnezeu, căci *Dumnezeu este dragoste* (1 Ioan 4:8), dragostea este singura fericire, ea ne poate ajuta să depășim toate dificultățile și să învingem mândria și egoismul. Dar nu toată lumea înțelege corect ce este dragostea. Acele sentimente plăcute pe care le simțim atunci când suntem tratați bine sunt adesea confundate cu dragoste, dar aceasta nu este dragoste. *Dacă iubești pe cei ce te iubesc, ce răsplată ai? Nu fac oare și vameșii la fel?* (Matei 5:46). Este ușor și plăcut să iubești o persoană, să fii aproape de ea atunci când El ne face pe plac doar nouă. Și când comunicarea cu aproapele nostru nu ne convine dintr-un anumit motiv, ne schimbăm imediat atitudinea față de ea, adesea în sens diametral opus. „De la dragoste la ură este un pas.” Dar asta înseamnă că am iubit cu o dragoste ireală, dragostea noastră pentru aproapele nostru era consumeristă. Ne plăcea sentimentul plăcut care era asociat cu comunicarea cu el, iar când acesta dispărea, dispărea și dragostea. Se dovedește că am iubit o persoană ca pe un lucru de care avem nevoie, nu nici măcar ca pe un lucru, ci ca pe un produs, o mâncare gustoasă pe care am mâncat-o și am uitat-o. Pentru că încă ne pasă de lucrul nostru preferat. De exemplu, lustruim cu grijă caroseria mașinii noastre

preferate, o întreținem în mod regulat etc. Adică, chiar și într-un lucru, dacă îl iubim, ne punem grija și atenția. Așadar, dragostea adevărată **dăruiește** și nu cere. Aceasta este adevărata bucurie a iubirii. Bucuria de a primi ceva este materială, bucuria de consum, iar în a dărui cuiva - adevărată, eternă.

Iubirea este slujire. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, când a spălat picioarele apostolilor la Cina cea de Taină, a spus: *Dacă Eu, Domnul și Învățătorul vostru, v-am spălat picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora. Căci v-am dat o pildă, ca să faceți și voi așa cum v-am făcut Eu* (Ioan 13:14-15). Și Hristos nu ne iubește pentru nimic (pentru că nu există nimic special pentru care să ne iubească), ci pur și simplu pentru că suntem copiii Lui. Chiar dacă sunt păcătoși, neascultători, bolnavi duhovnicește, părinții iubesc mai mult copilul bolnav, slab.

Sentimentul iubirii nu poate exista fără eforturile noastre. Trebuie cultivat în inimile noastre, aprins zi de zi. Iubirea este o decizie conștientă: „Vreau să iubesc”. Și să facem totul pentru ca acest sentiment să nu se estompeze. Altfel, sentimentul nostru nu va dura mult. Va depinde de multe motive aleatorii: emoții, starea noastră de spirit, circumstanțele vieții, comportamentul aproapelui nostru etc. Altfel, este imposibil să împlinim cuvintele lui Hristos, pentru că ni se poruncește să iubim nu doar pe cei dragi: părinți, soți, copii, ci și pe toți oamenii. Iubirea se dobândește prin munca zilnică, dar răsplata pentru această muncă este mare, pentru că nimic pe pământ nu poate fi mai înalt decât acest sentiment. La început, trebuie să ne forțăm literalmente să iubim. De exemplu, dacă vii acasă obosit, nu aștepta ca cineva să facă ceva frumos pentru tine, servește-te, spală vasele, de exemplu. Dacă ești prost dispus, forțează-te, zâmbește, spune un cuvânt bun, nu-ți descărca iritarea asupra altora. Ești jignit de cineva, îl consideri greșit, tu însuți nevinovat – forțează-te, arată iubire și fii primul care se împacă. Și mândria este învinsă. Dar aici este foarte important să nu te mândrești cu „smerenia” ta. Astfel, educându-te zi de zi, o persoană va ajunge în punctul în care nu va mai putea trăi altfel, va avea o nevoie interioară de a-și dărui iubirea, de a o împărtăși.

Un punct foarte important în dragoste este capacitatea de a vedea valoarea fiecărei persoane, pentru că există ceva bun în fiecare persoană, trebuie doar să-ți schimbi atitudinea adesea părtinitoare față de ea. Numai cultivând dragostea pentru aproapele tău în inimă, schimbându-ți atitudinea față de el, învățând să vezi părțile bune în el, vom depăși pas cu pas mândria și aroganța din noi înșine. Dragostea învinge mândria, pentru că mândria este o lipsă de dragoste față de Dumnezeu și față de oameni.

Cum putem învăța să-L iubim pe Dumnezeu? Iubind creația Sa – omul. Omul este chipul lui Dumnezeu și este imposibil să iubești Prototipul fără iubire, să nu

ții cont de icoană, chipul lui Dumnezeu. Nu degeaba ne scrie Apostolul Ioan Teologul: *Dacă zice cineva: „Eu iubesc pe Dumnezeu” și urăște pe fratele său, este un mincinos. Căci cine nu-și iubește fratele, pe care-l vede, cum poate iubi pe Dumnezeu, pe care nu-L vede? Și porunca aceasta avem de la El, ca cine iubește pe Dumnezeu să-și iubească și fratele* (1 Ioan 4:20-21).

„Împărăția cerurilor suferă violență”

În loc de o concluzie

Calea luptei cu patimile nu este ușoară și spinoasă, adesea obosim, cădem, suferim înfrângeri, uneori pare că nu mai există putere, dar ne ridicăm din nou și începem să luptăm. Pentru că aceasta este singura cale pentru un creștin ortodox. *Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni: căci sau va urî pe unul și va iubi pe celălalt; sau se va închina unuia și va disprețui pe celălalt* (Matei 6:24). Este cu neputință să slujești lui Dumnezeu și să rămâi rob al patimilor.

Desigur, nicio sarcină serioasă nu se îndeplinește ușor și rapid. Fie că restaurăm o biserică, construim o casă, creștem un copil, tratăm o persoană grav bolnavă – întotdeauna sunt necesare eforturi mari. *Împărăția Cerurilor suferă violență, iar cei care folosesc forța o iau cu forța* (Matei 11:12). Dobândirea Împărăției Cerurilor este imposibilă fără curățirea de păcate și patimi. În traducerea slavă a Evangheliei (întotdeauna, în opinia mea, mai exactă, figurativă) în loc de verbul „a lua” se folosește cuvântul „a sili”. Și într-adevăr, lucrarea duhovnicească necesită nu doar depunerea efortului, ci și constrângere, obligație, depășirea sinelui.

O persoană care se luptă cu patimile și le învinge este încoronată pentru aceasta de Domnul. Odată, Cuviosul Serafim de Sarov a fost întrebat: „Cine în mănăstirea noastră stă cel mai înalt înaintea lui Dumnezeu?” Iar Cuviosul a răspuns că era bucătarul din bucătăria mănăstirii, care inițial fusese soldat. Bătrânul a mai spus: „Acest bucătar are un caracter înflăcărat din fire. Este gata să omoare pe cineva într-un acces de furie, dar lupta sa constantă din sufletul său atrage asupra lui marea favoare a lui Dumnezeu. Pentru lupta sa, i se dă de sus puterea harică a Duhului Sfânt, căci cuvântul lui Dumnezeu este neschimbător, care spune: celui ce biruiește (pe sine) îi voi da loc să șadă cu Mine și-l voi îmbrăca în haine albe (vezi: Apocalipsa 3:21)” [32] .

Note

[1] *Sfântul Ignațiu (Brianchaninov).* Opere complete. Moscova, 2001. Vol. 1. P. 156.

[2] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Contemplare și reflecție. Moscova, 1998. P. 135.

[3] *Avva Dorotei.* Învățături, mesaje, întrebări, răspunsuri. Moscova, 1991. Pp. 48–49.

[4] *Sfântul Teofan Pustnicul.* Calea spre mântuire. Scurt eseu despre ascetism. Moscova, 1899. Pp. 280–281.

[5] Ibidem, p. 281.

[6] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Colecție de scrisori. Sfânta Intrare a Mănăstirii Peșterilor. 1994. Numărul 4. P. 98.

[7] *Sfântul Ignațiu (Brianchaninov).* Opere complete. Moscova, 2001. Vol. 1. P. 155.

[8] Filocalia. Moscova, 2001. Vol. 2. P. 234.

[9] Ibidem, p. 380.

[10] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Scurte gânduri pentru fiecare zi a anului, conform lecturii bisericești din Cuvântul lui Dumnezeu. Moscova, 1991. P. 79.

[11] *Ioan Ilici Sergiev, Arhipreot.* Opere complete. Sankt Petersburg, 1893. Vol. 2. Pp. 644–645.

[12] Sfaturi pentru un creștin ortodox și comentarii. Moscova, 1994. P. 94.

[13] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Culegere de scrisori. Sfânta Intrare a Mănăstirii Peșterilor. 1994. Numărul 4. Pp.

[14] Filocalia. Moscova, 1895. Vol. 2. P. 401.

[15] *Ignatie (Brianchaninov), Episcop.* Patericon. Sankt Petersburg, 1903. P. 456.

[16] *Avva Dorotei.* Învățături, mesaje, întrebări, răspunsuri. Moscova, 1991, p. 107.

[17] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Colecție de scrisori. Sfânta Intrare a Mănăstirii Peșterilor, 1994. Numărul 3. P. 158.

[18] Citat de: *Zorin K.V.* Vinul desfrânării. M., 2007. pp. 210–212.

[19] Filocalia. Moscova, 1895. Vol. 2. P. 403.

[20] *Sfântul Ignațiu (Brianchaninov).* Opere complete. Moscova, 2001. Vol. 1. P. 156.

[21] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Psalmul o sută optsprezece. Moscova, 1993. P. 107.

[22] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Colecție de scrisori. Sfânta Intrare a Mănăstirii Peșterilor, 1994. Numărul 1. P. 85.

[23] Ibidem. Numărul 4. P. 221.

[24] Ibidem. Numărul 6. P. 86.

[25] *Sfântul Ignațiu (Brianchaninov).* Opere complete. Moscova, 2001. Vol. 1. P. 156.

[26] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Colecție de scrisori. Sfânta Intrare a Mănăstirii Peșterilor, 1994. Numărul 4. P. 195.

[27] *Sfântul Teofan Zăvorâtul.* Scrisori către diverse persoane despre diverse subiecte de credință și viață. Moscova, 1995. P. 301.

[28] *Sfântul Ignațiu (Brianchaninov).* Opere complete. Moscova, 2001. Vol. 1. P. 156.

[29] Filocalia. Moscova, 1895. Vol. 2. P. 267.

[30] *Guriev V., Arhipreot.* Prolog în Învățături. Moscova, 1912. P. 637.

[31] *Ignatie (Brianchaninov), Episcop.* Patericon. Sankt Petersburg, 1908. P. 525.

[32] Trinitatea pleacă din pajiștea spirituală. TSL. P. 81.

Note

1. Sfinții Părinți Răsăriteni, vorbind despre patimi, numesc în unanimitate numărul opt. În teologia occidentală, învățătura despre cele șapte patimi este acceptată; a fost expusă pentru prima dată de Sfântul Grigore Dialogul și dezvoltată de Toma d'Aquino.

2. Filipeni 3:19.

3. Alcoolicii Anonimi.

4. Simonie – cumpărarea și vânzarea de funcții bisericești, răspândită mai ales în Evul Mediu. – Ed.